

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI
MEDENÎ HUKUK BİLİM DALI

TÜRK HUKUKUNDA TEDBİR NAFAKASI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan

Pembe ÖZDEMİR KOL

Tez Danışmanı

Yrd. Doç. Dr. Huriye Reyhan DEMİRCİOĞLU

Ankara - 2013

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI
MEDENÎ HUKUK BİLİM DALI

TÜRK HUKUKUNDA TEDBİR NAFAKASI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan

Pembe ÖZDEMİR KOL

Tez Danışmanı

Yrd. Doç. Dr. Huriye Reyhan DEMİRCİOĞLU

Ankara - 2013

ONAY

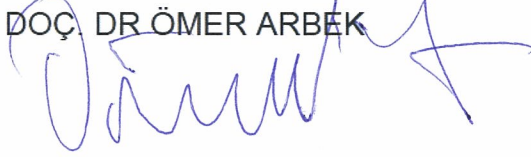
Pembe Özdemir Kol tarafından hazırlanan "*Türk Hukukunda Tedbir Nafakası*" konulu bu çalışma 15/07/2013 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda (oybirliği/oyçokluğu) ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Özel Hukuk Ana Bilim Dalı Medenî Hukuk Bilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

(İmza)

.....

(Ünvanı, Adı ve Soyadı) (Başkan)

DOÇ. DR. ÖMER ARBEK

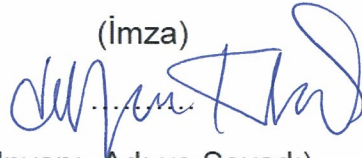

(İmza)

.....

(Ünvanı, Adı ve Soyadı)

YRD. DOÇ. DR. A. DİLŞAD KESKİN

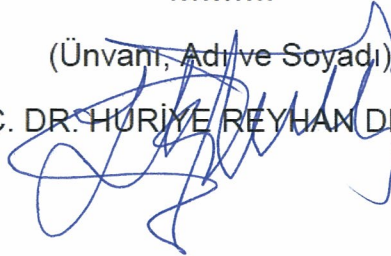

(İmza)

.....

(Ünvanı, Adı ve Soyadı)

YRD. DOÇ. DR. HURİYE REYHAN DEMİRCİOĞLU

ÖZET

Özdemir Kol, Pembe, Türk Hukukunda Tedbir Nafakası, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2013.

“Türk Hukukunda Tedbir Nafakası” konulu çalışmamızda, hukuk sistemimiz ve uygulamamızda büyük önem arz eden tedbir nafakasının bütün yönleriyle ele alınıp incelenmesi hedeflenmiştir.

Çalışmamızın ilk bölümünde, nafaka kavramı ve nafakanın tarihçesi ile nafakanın hukukî niteliği üzerinde durulmuştur. Ayrıca nafaka alacağının kendine has özellikleri açıklanmıştır.

Çalışmamızın ikinci bölümünde, çalışmamızın esas konusu olan tedbir nafakası kavramı, tedbir nafakasının hukukî niteliği, talep edilebileceği haller ayrıntılı şekilde açıklanmıştır. Ayrıca bakım nafakasının bir türü olan tedbir nafakasının diğer bakım nafakalarından ve yardım nafakasından farklı yönlerine değinilmiştir.

Çalışmamızın üçüncü bölümünde ise, tedbir nafakasına uygulanacak usûl hükümleri anlatılmıştır. Bu kapsamda tedbir nafakasının başlangıcı, sona ermesi, miktarının belirlenmesi ve diğer usûl hükümlerine değinilmiştir. Yine bu bölümde Milletlerarası Özel Hukuk ve Usûl Hukuku Hakkında Kanunda tedbir nafakasına uygulanacak hukuk ve nafaka ile ilgili yabancı mahkeme kararlarının tanınması ve tenfizi konuları üzerinde de durulmuştur.

Anahtar Sözcükler

1. Kanundan Doğan Borç İlişkisi
2. Nafaka Yükümlülüğü
3. Bakım Nafakası
4. Geçici Tedbir
5. Tedbir Nafakası

ABSTRACT

Özdemir Kol, Pembe, Temporary Alimony in Turkish Law, Master Thesis, Ankara, 2013.

In our study titled as “Temporary Alimony in Turkish Law”, it is aimed to study The Temporary Alimony which means a great importance in our law system and implementation by handling all aspects of it.

The concept of alimony and the history of it together with its judicial characteristics are focused in the first part of our study. Also the specific features of the Alimony Claim are explained.

In the second part of our study, the concept of temporary alimony which is the main subject of the study, the judicial characteristics of temporary alimony, the situations in which it can be claimed are clarified in detail. In addition, the different aspects of the temporary alimony, which is also a type of maintenance alimony, from other maintenance alimonies and assistance alimony are mentioned.

In the third part of our study, the procedure rules to be applied to the temporary alimony are explained. In this context, the beginning, ending, determination of the amount and other procedure rules are mentioned. The procedure to be applied to the temporary alimony in the law about The Private International Law and The Procedural Law and the recognition and enforcement of the foreign court decisions are also emphasised in this part.

Key Words

- 1. Statutory Debt Relationship**
- 2. Alimony Obligation**
- 3. Maintenance Alimony**
- 4. Temporary Measure**
- 5. Temporary Alimony**

ÖNSÖZ

Anayasanın 41. maddesinde belirtildiği üzere, aile toplumunun temelidir. Toplumun sağlıklı bir yapıya kavuşması, gelişmesi, düzen ve huzur içinde yaşaması bakımından aile büyük bir öneme sahiptir.

Türk Medenî Kanununun 185. maddesine göre, Türk toplumunun temelini teşkil eden aile birliği evlenmeyle kurulmuş olur. Evlilik birliğinin kurulmasıyla, eşler birbirlerine karşı bu birliğin mutlu ve huzurlu bir şekilde teminini sağlamak, çocukların bakım ve yetiştirilmesi görevini üstlenmek, dayanışma ve yardımlaşma yükümlülüğü içerisinde aile birliğinin devamını sağlama sorumluluğu altına girerler. Aile bireyleri arasındaki dayanışma yükümlülüğü, bazı hâllerde ve bazı şartlar altında evlilik birliğinin sona ermesinden sonra da aile bireylerinin birbirlerine yardım etmesi zorunluluğunu beraberinde getirir.

Ailenin toplum ve devlet için arz ettiği bu önemi göz önünde tutan hukuk düzenleri aile birliğinin kuruluşu, işleyişi, sosyal ve ekonomik güvenliği gibi konularla yakından ilgilenmek zorundadır.

Medenî Hukuk sistemimizde de, aile bireylerinin maddi ve manevi açıdan zor duruma düşmelerini önlemek amacıyla, zaruret halinde bulunan hısımlara yardımda bulunmaya zorlayan kurumlara yer verilmiştir.

Bu kurumların başında ekonomik niteliği olan nafaka gelmektedir. Nafaka kurumu ile aile bireylerinden yardıma muhtaç olanlara diğerlerinin yardım etmesi sağlanmaktadır.

Biz de “*Türk Hukukunda Tedbir Nafakası*” konulu bu çalışma ile nafakanın bir çeşidi olan tedbir nafakasının bütünüyle ele alınıp incelenmesini amaçlanmaktadır. Tedbir nafakasının kavram olarak anlamının, hukukî niteliğinin, diğer nafaka türlerinden farklarının, istenebileceği hallerin ve hükümlerinin kapsamlı bir şekilde incelenmesi çalışmamızın kapsamını oluşturmaktadır.

Ayrıca Türk milletlerarası özel hukukunda nafaka konusu ve tedbir nafakasına uygulanacak hukuka da çalışmamız kapsamında kısaca yer verilmektedir.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
ABSTRACT.....	ii
ÖNSÖZ	iii
İÇİNDEKİLER	v
KISALTMALAR	xii

GİRİŞ

KONUNUN TAKDİMİ, TERMİNOLOJİ,

NAFAKANIN TARİHÇESİ VE TÜRK HUKUKUNDAKİ YERİ

I. KONUNUN TAKDİMİ.....	1
II. TERMİNOLOJİ	3
III. NAFAKANIN TARİHÇESİ.....	3
IV. NAFAKANIN TÜRK HUKUKUNDAKİ YERİ	5

BİRİNCİ BÖLÜM

NAFAKANIN HUKUKÎ NİTELİĞİ,

NAFAKA ALACAĞININ ÖZELLİKLERİ VE NAFAKANIN ÇEŞİTLERİ

I. NAFAKANIN HUKUKÎ NİTELİĞİ	7
------------------------------------	---

II. NAFKA ALACAĞININ ÖZELLİKLERİ.....	8
A. Nafakanın İç Hukukta Kamu Düzeniyle İlgili Olması.....	8
B. Nafaka Alacağının Kural Olarak Nakden ve Peşin Olarak Ödenmesi	9
C. Nafaka Davasında İstem Halinde Karar Tarihinden İtibaren Faize Hükmedilmesi.....	10
D. Nafaka Alacağının Temlik Edilememesi	10
E. Nafaka Alacağının Üzerinde Rehin Tesis Edilememesi.....	11
F. Nafaka Alacağının Takas Edilememesi	12
G. Nafaka Alacağından Feragat Edilememesi	13
H. Nafaka Alacağının Haczedilememesi.....	13
I. Nafaka Alacağının Mirasçılara İntikal Etmemesi.....	14
III. NAFKANIN ÇEŞİTLERİ	15
A. Genel Olarak	15

B. Yardım Nafakası.....	16
C. Bakım Nafakası	17
1. Yoksulluk Nafakası.....	18
2. İştirak Nafakası.....	19
3. Tedbir Nafakası	21

İKİNCİ BÖLÜM

TEDBİR NAFKASI KAVRAMI,

TEDBİR NAFKASININ HUKUKÎ NİTELİĞİ, DİĞER NAFKA TÜRLERİNDEN

FARKLARI VE TALEP EDİLEBİLECEĞİ HALLER

I. TEDBİR NAFKASI KAVRAMI	23
A. Genel Olarak	23
B. Tedbir Nafkasının Tanımı	25

II. TEDBİR NAFKASININ HUKUKÎ NİTELİĞİ, DİĞER NAFKA TÜRLERİNDEN FARKLARI VE TALEP EDİLEBİLECEĞİ HÂLLER.....27

A. Tedbir Nafkasının Hukukî Niteliği27

B. Tedbir Nafkasının Diğer Nafaka Türlerinden Farkları28

1. İştirak Nafkası ve Tedbir Nafkası.....28

2. Yoksulluk Nafkası ve Tedbir Nafkası29

3. Yardım Nafkası ve Tedbir Nafkası.....30

C. Türk Hukukunda Tedbir Nafkasının Talep Edilebileceği Hâller31

1. Evlilik Birliği Devam Ederken Talep Edilebilecek Tedbir Nafkası31

a. Evlilik Birliğinden Doğan Yükümlülüklerin Taraflarca Yerine Getirilmemesi31

b. Haklı Bir Sebebe İstinaden Birlikte Yaşamaya Ara Verilmesi..... 34

2. Mutlak veya Nisbi Butlan Davasında Talep Edilebilecek Tedbir Nafkası38

3. Boşanma veya Ayrılık Davasında Talep Edilebilecek Tedbir Nafakası	39
4. Çocuk Lehine Hükmedilecek Tedbir Nafakası.....	42
5. Evlat Edinilen Çocuk Lehine Hükmedilecek Tedbir Nafakası	43
6. Ailenin Korunması ve Kadına Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun Uyarınca Talep Edilebilecek Tedbir Nafakası	44

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TEDBİR NAFKASININ HÜKÜMLERİ VE

MİLLETLERARASI ÖZEL HUKUK ALANINDA NAFKA

I. TEDBİR NAFKASININ GENEL HÜKÜMLERİ	45
A. Tedbir Nafkasının Başlangıcı ve Süresi.....	45
B. Tedbir Nafkasının Miktarının Belirlenmesi	48
C. Tedbir Nafkasının Arttırılması ve Azaltılması	50

D. Tedbir Nafakasının Eda Biçimi ve Zamanı	52
E. Tedbir Nafakasının Sona Ermesi.....	52
II. TEDBİR NAFKASINA UYGULANACAK USÛL HÜKÜMLERİ	54
A. Tedbir Nafakasında Taraflar	54
B. Görevli ve Yetkili Mahkeme	55
1. Görevli Mahkeme	55
2. Yetkili Mahkeme	56
C. İspat Yükü, Yargılama Giderleri ve Kararların Temyizi.....	58
1. İspat Yükü	58
2. Yargılama Giderleri	60
3. Kararların Temyizi	62
III. MİLLETLERARASI ÖZEL HUKUK ALANINDA NAFKA	63
A. Genel Olarak	63

B. Milletlerarası Özel Hukuk ve Usûl Hukuku Hakkındaki Kanunda Tedbir Nafakasına Uygulanacak Hukuk.....	64
C. Nafaka İle İlgili Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizi	66
SONUÇ	71
KAYNAKÇA.....	75

KISALTMALAR

A.A.Ü.T.	:Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi
a.g.e.	:Adı Geçen Eser
a.g.m.	:Adı Geçen Makale
A.Ü.H.F.	:Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi
E.	:Esas
HD.	:Hukuk Dairesi
HGK.	:Hukuk Genel Kurulu
HMK.	:Hukuk Muhakemeleri Kanunu
İBK.	:İçtihadı Birleştirme Kararı
İİK.	:İcra ve İflas Kanunu
K.	:Karar
m.	:Madde
MÖHUK.	:Milletlerarası Özel Hukuk ve Usûl Hukuku Hakkında Kanun
s.	:Sayfa
S.K.	:Sayılı Kanun
Söz.	:Sözleşme
T.	:Tarih
T.C.	:Türkiye Cumhuriyeti
TEFE	:Toptan Eşya Fiyat Endeksi
TMK.	:Türk Medenî Kanunu
vd.	:Ve devamı
vs.	:Vesaire
Y.	:Yargıtay

GİRİŞ

KONUNUN TAKDİMİ, TERMİNOLOJİ,

NAFAKANIN TARİHÇESİ VE TÜRK HUKUKUNDAKİ YERİ

I. KONUNUN TAKDİMİ

Türk Aile Hukukunun temelinde toplumun özü olan ailenin korunması esası yatmaktadır. Bu sebeple, kanunkoyucu bu birliği korumak için çeşitli kurumlar oluşturmuş ve aile bireylerine bazı yükümlülükler yüklemiştir. Bu yükümlülüklerin en esaslısı, Türk Medenî Kanununda “*bakım ve yardım yükümlülüğü*”; doktrin ve uygulamada ise “*nafaka yükümlülüğü*” olarak adlandırılan yükümlülüktür.

Nafaka yükümlülüğü içerisinde “*tedbir nafakası*” olarak adlandırılan yükümlülük aile hukuku sistemi içerisinde özel bir yere sahiptir. Zira evlilik birliğinin kurulması ile birlikte eşlerin sosyal, ekonomik, şahsi, hukukî durumları değiştiği gibi evlilik birliğinin sona erdirilmesi amacıyla eşler arasında açılmış bir boşanma veya ayrılık davasında da boşanmayı veya ayrılmayı amaçlayan eşlerin sosyal, ekonomik, şahsi ve de hukukî durumları da değişmektedir¹. İşte bu değişim süreci içerisinde eşler arasındaki sorunlar daha da şiddetlenir. Böyle bir durumda ekonomik bakımdan zayıf olan eşin ve çocukların geçim durumu oldukça güçleşir.

¹ Ömer Arbek, “Boşanmanın Mali Sonuçları”, A.Ü.H.F. Dergisi, 54. cilt, 1. sayı, Ankara, A.Ü.H.F. Yayınları, 2005, s. 116.

Nafaka alacaklısı bakımından bir hak olarak değerlendirilebilen nafakanın ödenmesi bazen uzun zaman alır. Bu süreç içerisinde eşlerin zarar görmesi ihtimal dâhilindedir.

Bu süreçte doğabilecek sorunların giderilebilmesi amacıyla kanunkoyucu Medenî Kanunun 169. maddesinde *“boşanma veya ayrılık davası açılınca hâkim, davanın devamı süresince gerekli olan, özellikle eşlerin barınmasına, geçimine, eşlerin mallarının yönetimine ve çocukların bakım ve korunmasına ilişkin geçici önlemleri re’sen alır”* demek suretiyle hâkimi geçici tedbirleri alma konusunda yükümlü kılmıştır. Bu tedbirlerden en önemlisi boşanma veya ayrılık davası devam ettiği müddetçe maddi imkânları kısıtlı olan eşin bakım ve geçimine diğer eşin katkısını sağlayan tedbir nafakasıdır.

Temelinde yatan kadın erkek eşitliği düşüncesine paralel olarak 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu bakım ve geçindirme yükümlülüğünü sadece kocaya değil, her iki eşe de ait olacak şekilde düzenlemiştir. Buna göre dava süresince kendi maddi imkânları ile geçimini sağlayamayan karı veya kocadan herhangi birine, imkânları elveren diğer eşin hâkimin takdiren belirleyeceği tedbir nafakasını ödemesi Medenî Kanunun 169. maddesinin bir gereğidir.

Özellikle uygulamada büyük önemi olan tedbir nafakasının tüm yönleri ile ele alınıp incelenmesini amaçlayan bu çalışma ile tedbir nafakasının kavram olarak anlamının, hukukî niteliğinin, diğer nafaka türlerinden farklarının, istenebileceği hallerin ve hükümlerinin kapsamlı bir şekilde incelenmesi hedeflenmektedir. Ayrıca Türk milletlerarası özel hukukunda nafaka konusu ve tedbir nafakasına uygulanacak hukuk konusuna da çalışmamız kapsamında yer verilmiştir.

Buna karşılık, Medenî Kanunun 169. maddesinde bahsi geçen, boşanma veya ayrılık davası sırasında hâkimin re’sen hükmedeceği tedbir nafakası dışındaki diğer tedbirler, çalışmamızın kapsamına dâhil edilmemiştir.

II. TERMİNOLOJİ

“Nafaka” kelimesi, etimolojik yapısı itibariyle Arapça kökenli bir kelimedir. Bu kelimenin kökünü oluşturan fiil “*çıkmaq, gıtmek, sarf etmek, geçimlik*²” anlamlarına gelmekte; aynı kökten gelen “*infak*” kelimesi ise, Türkçede “*geçindirme, mal sarf etme, besleme*³” kavramları ile ifade edilmektedir.

“Nafaka” kelimesi sözlükte, “*geçinmek için gerekli olan şeylerin bütünü*” anlamına gelmektedir. Teknik olarak kullanıldığında ise nafaka, “*Medenî Hukukumuzda bazı kimselerin iâşe ve bakımını sağlama borcu yükleyen ve zaruret içinde bulunan hısımlara yardım zorunluluğu içeren kurum*⁴”; diğer bir tarife göre de, “*aile bireylerinin hayatlarını devam ettirmeleri için gerekli olan yiyecek, giyecek ve konut yardımının sağlanmasını ve hatta bazı koşullar altında kişinin tahsil ve terbiye giderlerini de kapsayan kurum*⁵”un adıdır.

Görüldüğü gibi, teknik anlamıyla yardım ve destek olma yükümlülüğünü ifade eden nafaka, bu duruma paralel olarak İngilizcede “*bakım harçlığı*” anlamına gelen “*maintenance allowance*⁶”; Almancada ise “*underhalt*⁷” sözcüğü ile ifade edilmektedir.

III. NAFAKANIN TARİHÇESİ

Aile kavramının toplumda meydana gelen hukukî, siyasal, ekonomik, bilimsel ve teknolojik gelişmelere bağlı olarak yapı itibariyle değişikliğe

² Şakir Kaleli, “Nafaka Davaları”, Yargıtay Dergisi, 4. cilt, 1. sayı, Ankara, 1978, s. 115.

³ Türk Hukuk Kurumu Tarafından Hazırlanmış Türk Hukuk Lügatı, 4. cilt, Ankara, Başbakanlık Basımevi, 1998, s. 265.

⁴ Yılmaz Ergenekon, Türk Medenî Hukukunda Yardım Nafakaları, Ankara, A.Ü.H.F. Yayınları, 1996, s. 9.

⁵ İsmail Doğanay, Nazari ve Tatbiki Muhtelif Nafaka Davaları, Ankara, Ayyıldız Matbaası, 1961, s. 5.

⁶ Mustafa Ovacık, Türkçe-İngilizce Hukuk Sözlüğü, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, 1995, s. 193.

⁷ Osman Nazım Kıyıcı, Hukuk ve Ekonomi Terimleri Sözlüğü: Türkçe-Almanca, 1. cilt, 1999, s. 569.

uğramasına⁸ paralel olarak nafaka kavramı da, tarihsel süreç içerisinde toplumdan topluma dini, ahlâki ve sosyal değişimlere bağlı olarak farklılıklar göstermiştir.

Eski Atina Hukuk Sisteminde, karı koca arasında boşanma davası açılınca, karının hiçbir kusurunun bulunmaması halinde kocanın karıya nafaka ödeme yükümlülüğü söz konusu olmaktaydı. Bunun yanında çocuğun da babasına karşı nafaka yükümlülüğü mevcuttu. Ancak bu yükümlülük çocuğun meşru olması ve babanın ona bir sanat öğretmesi koşuluna bağlanmıştı⁹.

Roma Hukuk Sisteminde, Justinianus dönemine kadar ailenin mutlak hâkimi babaydı. Kadınlara nafaka hakkının tanınması kadının bir birey olarak kabul edilmesi ile gündeme gelmiş ve kadınlara da miras hakkı tanınmış idi. Bu dönemde ayrıca evlenme yasal bir sözleşme haline getirilmişti¹⁰.

Fransız Hukuk Sisteminde, kadınların hukukî statülerinin iyileştirilmesi ancak Fransız İhtilâlinde sonra olmuştur. Hatta 1907 yılında kadına kendi emeği ile elde ettiği şeyler üzerinde tasarruf etme hakkı tanıyan bir kanun çıkarılmıştır¹¹. Ayrıca Fransız Hukukunda nafaka, karı kocalık ilişkisinden doğan bakım ve geçindirme haklarının ortadan kalkmasına karşı bir tazminat olarak düzenlenmiştir¹².

İslam Hukuk Sisteminde, bireyler arasında nafaka borcunu doğuran sebepler evlilik, hısımlık ve mülkiyet (kölelik) olarak sayılabilir. İslam Hukukunda kadınların kocalarından mehir¹³ denilen maddi içerikli özel bir talep haklarının

⁸ Arbek, **a.g.m.**, s. 116.

⁹ Doğanay, **a.g.e.**, s. 10.

¹⁰ Halil Cin, “**Tarih Boyunca Kadının Hukukî Statüsü Açısından Türk Kadınının Durumuna Kısa Bir Bakış**”, Prof. Dr. Jale G. Akipek'e Armağan, Konya, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1991, s. 3 (**Tarih Boyunca Kadın**).

¹¹ Cin, **Tarih Boyunca Kadın**, s. 7.

¹² Halûk Bozova, **Mevzuattaki Son Değişikliklerle Öğretide ve Uygulamada Türk Medenî Hukukunda Bakım Nafakaları**, İstanbul, Kazancı Matbaacılık, 1990, s. 103.

¹³ Mehir, İslamiyetin kadınlar açısından kendilerine öngörülen en önemli haklardan biridir. Mehir, evlilik akdiyle koca tarafından kadına mutlak surette verilmesi gereken "nakit para, eşya ya da menfaat" türü bir bedeldir. Mehir, kadınlar için daha çok sosyal ve ekonomik bir güvence niteliği taşımaktadır, Halil Cin, **İslam ve Osmanlı Hukukunda Evlenme**, Ankara, 1974, s. 210-211 (**Evlenme**).

yanında nafaka talep hakları da mevcuttur¹⁴. Kocaya yüklenen en önemli yükümlülük karısına ve karısından doğan çocuğuna nafaka temin etmektir. Buna göre ilke olarak koca nafaka borçlusu, kadın ise nafaka alacaklısıdır. Evlilikle birlikte evin geçimi kocaya yüklenmiştir. Kadının, lehine olan bu nafakayı alabilmesi de meşru ve makul bir sebep olmadıkça kocasını terk etmemesi ve ona itaatten imtina etmemiş olması koşuluna bağlanmıştır¹⁵.

IV. NAFAKANIN TÜRK HUKUKUNDAKİ YERİ

Türk Hukukunda, toplumun temelini oluşturan ailenin düzenini korumak ve aileyi meydana getiren bireylerin maddi ve manevi açıdan zor duruma düşmelerini önlemek amacıyla öngörülmüş olan ekonomik yükümlülük için kullanılan hukukî kavram nafakadır¹⁶.

Hukukumuzda 743 sayılı Türk Kanun-u Medenîsinin yürürlüğe girmesinden önce nafakaya ilişkin uyumazlıkların çözümünde önceleri “*fıkıh*”, yani İslam hukuku prensipleri uygulanmakta idi. 1917 yılında ise nafakaya ilişkin uyumazlıkların çözümünde uygulanmak üzere “*Kitâbü'l Nafakat*” hazırlanmış ve yürürlüğe konulmuştur¹⁷.

İsviçre’den iktibas edilen 743 sayılı Türk Kanun-u Medenîsinin 1926 yılında yürürlüğe girmesinden sonra ise konu, Cumhuriyet döneminin bu ilk Medenî Kanununa göre çözümlenmiştir. Bu durum 2002 yılında 4721 sayılı Türk Medenî Kanununun yürürlüğe girmesine kadar devam etmiştir.

Bugün, Türk Hukuk Sistemimizde nafakaya ilişkin temel hükümler yürürlükte olan 4721 sayılı Türk Medenî Kanununa göre belirlenmektedir.

¹⁴ Cin, **Tarih Boyunca Kadın**, s. 3.

¹⁵ Doğanay, **a.g.e.**, s. 4.

¹⁶ Aydın Zevkliler, M. Beşir Acabey, K. Emre Gökyayla, **Medenî Hukuk: Giriş ve Başlangıç Hükümleri, Kişiler Hukuku, Aile Hukuku**, 6. baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2000, s. 705.

¹⁷ Doğanay, **a.g.e.**, s. 8.

Türk Medenî Kanununun sistematîği incelendiğinde, Kanunun “*Aile Hukuku*” başlıklı ikinci kitabının, “*Evlilik Hukuku*”nun düzenlendiği birinci kısmının, ikinci bölümünde yer alan “*Boşanma*” ile ilgili hükümlerde, boşanmanın mali sonuçlarından olan nafaka tüm hükümleriyle ayrıntılı olarak düzenlendiği görülmektedir.

Bunun yanında Türk Medenî Kanununun ikinci kitabının, “*Hısımlık*” hükümlerinin düzenlendiği ikinci kısmının, “*Soybağının Hükümleri*” başlıklı beşinci ayrımında da çocuğa fiilen bakan anne veya babanın, çocuk adına diğer eşe karşı açacağı nafaka davasının hükümleri anlatılmaktadır.

Ayrıca Türk Medenî Kanununun ikinci kitabının, ikinci kısmının ikinci bölümünde; üstsoy, altsoy ve kardeşler tarafından talep edilebilecek bir diğer nafaka türü olan yardım nafakası ayrıntılı şekilde düzenlenmiştir.

Tez çalışmamızın konusu olan tedbir nafakasının hukukumuzdaki yerini incelediğimizde; tedbir nafakasının türüne göre ayrı ayrı hükümler bulunduğunu görmekteyiz. Buna göre evlilik birliği devam ederken talep edilebilecek tedbir nafakası, Türk Medenî Kanununun 195. maddesinde birliğin korunması tedbirlerinden birisi olarak sayılmakta; dolayısıyla Kanunun “*Aile Hukuku*” kitabının “*Evlilik Hukuku*”nu düzenleyen kısmında, “*Evliliğin Genel Hükümleri*” bölümünde düzenlenmektedir. Birlikte yaşamaya ara verilmesi halinde hâkim tarafından geçici bir önlem olarak hükmedilecek tedbir nafakasının da yine aynı bölümde yer alan 197. maddede düzenlendiği görülmektedir.

Buna karşılık boşanma veya ayrılık davaları ile mutlak veya nisbi butlan davalarında talep edilebilecek tedbir nafakası, aynı kitabın “*Evlilik Hukuku*” kısmında ikinci bölüm olarak yer alan “*Boşanma*” bahsinde düzenlenmektedir. Madde numarası 169 olan bu hüküm, “*Geçici Önlemler*” başlığını taşımaktadır.

Türk Medenî Kanununun dışında, 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanununun 5. maddesinde de tedbir nafakasına ilişkin olarak özel bir hükmün bulunduğunu da görmekteyiz.

BİRİNCİ BÖLÜM

NAFAKANIN HUKUKÎ NİTELİĞİ,

NAFAKA ALACAĞININ ÖZELLİKLERİ

VE NAFAKANIN ÇEŞİTLERİ

I. NAFAKANIN HUKUKÎ NİTELİĞİ

Türk Borçlar Hukuku sistemimizde, borcun kaynaklarının çeşitli biçimlerde tasnif edildiği görülmektedir. Bu tasniflerden biri, borcun bir kişi veya tarafların iradesinden doğmakta olup olmamasına göre yapılmaktadır.

Buna göre; bir kişi veya tarafların iradesinden kaynaklanan, başka bir deyişle iradenin arzu ettiği sonucun meydana gelmesi ile oluşan borçlar “*hukukî işlemden doğan borçlar*”dır. Diğer taraftan, bir kişi veya tarafların iradesinden kaynaklanmayan borçlar ise “*doğrudan kanundan doğan borçlar*”dır¹⁸.

Nafaka borcunun kaynağı da doğrudan doğruya bir kanun hükmüdür. Yani nafaka borcu, taraf iradesinden tamamen bağımsız olarak kanunda aranan şartların gerçekleşmesi ile doğmaktadır.

Aslında bütün borç ilişkileri kanunda öngörülen şartların gerçekleşmesi ile doğar. Ancak nafaka borcu, kanunun öngördüğü diğer kanundan doğan borçlardan hiçbirine girmemektedir. Çünkü nafaka borcu ne hukukî bir muamelede açıklanan iradeye ne de hukuka aykırı bir fiile dayanmaktadır.

¹⁸ Fikret Eren, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 14. baskı, Ankara, Yetkin Yayınevi, 2012, s. 115.

Yani nafaka borcunun kaynağı hukukî muamele ya da haksız fiil değildir. Nafaka borcu, kanunkoyucunun, aile fertlerinin birbirlerine yardım etmelerinin sadece ahlâk kurallarına bırakılmayarak, bunun kanunî bir ödev haline getirilmesi gerektiği yönündeki tutumunu yansıtan bir yükümlülüktür¹⁹.

II. NAFKA ALACAĞININ ÖZELLİKLERİ

Her borç ilişkisi gibi, nafaka ilişkisinde de taraflardan biri için borç teşkil eden şey, karşı taraf için alacak teşkil eder. Buna göre, nafaka, nafaka borçlusu için borç iken; nafaka alacaklısı için bir alacak hakkıdır ve diğer alacak hakları için söz konusu olan özellikler, nafaka alacağı için de söz konusu olur.

Bununla beraber nafaka alacağının, diğer alacaklardan farklı olduğu, kendine özgü özellikleri de vardır.

Çalışmamızın bu kısmında nafaka alacağının kendine özgü özelliklerini ayrıntılı bir biçimde anlatacağız.

A. Nafakanın İç Hukukta Kamu Düzeniyle İlgili Olması

Kamu düzeni, belirli bir ülkede, belirli bir zamanda, belirli konuda kamu yararını, kamu vicdanını ve genel ahlakı çok yakından ilgilendiren, toplumun temel yapısını ve kamusal menfaatlerini koruyan kurallar bütünüdür²⁰.

¹⁹ Ahmet Cemal Ruhi, **Nafaka Hukuku**, 3. baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2010, s. 27; Ergenekon, **a.g.e.**, s. 25.

²⁰ Turgut Akıntürk, Derya Ateş Karaman, **Türk Medenî Hukuku: Aile Hukuku**, 2. cilt, 15. baskı, İstanbul, Beta Yayınevi, 2013, s. 443. Kamu düzeni kavramının kesin ve sınırlayıcı bir tanımının belirlenmesi esasen mümkün değildir. Bu sebeple doktrinde bu konuda farklı tanımlar yapılmaktadır.

Nafaka, fonksiyonu gereği iç hukukta kamu düzenine ilişkindir²¹. Bu sebeple nafaka istemi kamu düzenine ilişkin olduğu için nafaka isteyen taraflar yabancı olsa bile Türk mahkemeleri, karşı tarafın muvafakatini aramaksızın açılan davaya bakabilir²².

B. Nafaka Alacağıın Kural Olarak Nakden ve Peşin Olarak Ödenmesi

Nafaka alacağı kural olarak her ayın başında nakden ve peşin ödenir. Ancak taraflar anlaşarak bunun aksini kararlaştırabilirler. Örneğin yoksulluk nafakasında taraflar anlaşmışlarsa ve bu anlaşma hâkim tarafından onaylanırsa nafakanın toptan olarak ödenmesi mümkündür²³.

Nafakanın toptan olarak ödenmesine karar verileceği durumlarda hâkim tarafların sosyal ve ekonomik durumlarını belirleyip, nafaka borçlusunun toptan ödeme gücünün olup olmadığını tespit ettikten sonra nafakanın toptan ödenmesine karar vermelidir²⁴.

²¹ Y. HGK., 22.11.1967 T., 1967/2-804 E., 1967/553 K. sayılı ilâma göre; “Nafaka davası kamu düzeni ile ilgilidir. Nafaka davasında her iki taraf yabancı olsa bile Türk mahkemeleri, davalının muvafakatini aramaksızın yetkilidir” (Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası).

²² Y. 2. HD., 05.07.1965 T., 1965/3653 E., 1965/3604 K. sayılı ilâma göre; “Tarafların İngiliz vatandaşı bulundukları ve davalının bu davanın mahalli mahkemede görülmesine rıza ve muvafakatinin bulunmadığı cihetle, işbu davanın İngiliz Devlet Mahkemelerinde görülmesi icap ettiğinden bahisle bu noktadan davanın reddine dair verilen hüküm, davacı tarafından temyiz edilmekle, nafaka işlemleri kamu düzeninin ilgilendirdiğinden davaya mahalli mahkeme tarafından bakılabileceği düşünülmeyen davanın reddine karar verilmesi yolsuz olduğundan hükmün bozulmasına karar verilmiştir” (Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası).

²³ Y. 2. HD., 09.12.1992 T., 1992/12034 E., 1992/12459 K. sayılı ilâma göre; “Yoksulluk nafakasının toptan veya durumun gereklerine göre, irat şeklinde ödenmesine karar verilebilir” (Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası).

²⁴ Ali İhsan Özüğür, *Evlilik Birliğini Sona Erdiren Nedenler: Boşanma, Ayrılık ve Evlenmenin İptali Davaları, Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usûlleri*, 3. baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, 2008, s. 200 (Boşanma).

C. Nafaka Davasında İstem Halinde Karar Tarihinden İtibaren Faize Hükmedilmesi

Nafaka alacağı hâkim tarafından verilen karar ile istenebilir hale geleceği için, alacak haklarının aksine nafaka davalarında dava tarihinden itibaren faize hükmedilemez. Daha açık bir deyişle, davanın açılmasıyla nafaka istenebilir hale gelmez, nafaka davalarında verilen karar inşâî nitelikte olduğu için nafaka alacağı verilen karar ile istenebilir hale gelir ve istem halinde karar tarihinden itibaren faize hükmedilir²⁵.

D. Nafaka Alacağının Temlik Edilememesi

Alacaklı, kural olarak alacağını üçüncü bir kişiye devredebilir²⁶. Nafaka alacağının ise aile bireyleri arasındaki yardımlaşma yükümlülüğünden doğması sebebiyle kural olarak nafaka ilişkisine yabancı üçüncü kişiye devredilmesi mümkün değildir²⁷.

²⁵ **Y. 2. HD., 24.10.1994 T., 1994/9198 E., 1994/9985 K. sayılı ilâma göre;** “Nafaka davaları sonucu verilen karar inşai mahiyette olup, karar oluşmadan nafaka istenebilir hale gelmez. Bu sebeple dava tarihinden itibaren faiz tahakkuk ettirilmesi bozma sebebidir” (**Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası**). **Y. 3. HD., 19.10.2004 T., 2004/10982 E., 2004/11335 K. sayılı ilâma göre;** “Nafakaya ilişkin davalar ayna zamanda bir şeyin tespit ve tahsiline yönelik olup nafaka karar tarihinde muaccel hale gelir. Dolayısıyla istem halinde karar tarihten itibaren faize hükmedilebilir. Bu nedenle dava tarihinden faiz hükmedilmemesi doğru görülmemiştir. Bu hususun düzeltilmesi yeniden yarılamayı gerektirmediğinden, hüküm fıkrasındaki “dava tarihinden” sözcükleri karar metninden çıkartılarak yerine “karar tarihinden” sözcükleri yazılmak suretiyle hükmün düzeltilmesine ve düzeltilmiş bu şekliyle onanmasına, 2.600.000 lira bakiye temyiz harcının temyiz edene yükseltilmesine, 19.10.2004 günü oybirliğiyle karar verildi” (**Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası**).

²⁶ **Türk Borçlar Kanununun 183. maddesine göre;** “Kanun, sözleşme veya işin niteliği engel olmadıkça alacaklı, borçlunun rızasını aramaksızın alacağını üçüncü bir kişiye devredebilir. Borçlu, devir yasağı içermeyen yazılı bir borç tanımına güvenerek alacağı devralmış olan üçüncü kişiye karşı, alacağın devredilemeyeceğinin kararlaştırılmış bulunduğu savunmasını ileri süremez”.

²⁷ Ergenekon, **a.g.e.**, s. 37; Bülent Köprülü, Selim Kaneti, **Aile Hukuku**, 2. baskı, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1989, s. 294; Feyzi Necmeddin Feyzioğlu, **Aile Hukuku**, 3. baskı, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1986, s. 586.

Buna karşılık, işlemiş olan nafaka alacaklarının, amacını gerçekleştirememiş olduğu ve artık nafaka alacaklısının şahsına bağlı olma niteliğini kaybettiği gerekçesiyle temlik edilmesi mümkündür²⁸. Zira birikmiş nafaka alacağının yoksulluğu giderme gibi bir özelliği kalmadığından temlik edilmesinde de bir engel bulunmaz.

Nafaka borcunun ise üçüncü bir kimseye nakledilmesi mümkündür. Zira nafakada amaç, nafaka alacaklısının yoksulluğunu gidermek olduğundan; bu ödemenin bizzat borçlu tarafından veya bu borcu ödemeyi üstlenen bir başkası tarafından yapılmasına bir engel bulunmadığı kabul edilmektedir²⁹.

E. Nafaka Alacağının Üzerinde Rehin Tesis Edilememesi

Alacaklar ve devri mümkün olan haklar üzerinde kural olarak rehin tesis edilebilir³⁰. Rehinli alacaklı, rehin hakkı ile üzerinde rehin tesis edilmiş olan alacaklar ve benzeri devri mümkün hakları borcun ödenmemesi halinde paraya çevirerek alacağını tahsil edebilir. Kanunda özel bir düzenleme olmadığı için devri kabil olmayan nafaka alacağının üzerinde rehin tesis edilemeyeceği de açıktır³¹. Bu durumun istisnası ise, birikmiş nafaka alacaklarıdır. Birikmiş nafaka alacakları, şahsa bağlı olma niteliğini kaybettiklerinden bunların devri mümkündür; aynı şekilde bunlar üzerinde rehin de tesis edilebilir³².

²⁸ Ergenekon, **a.g.e.**, s. 37; Köprülü, Kaneti, **a.g.e.**, s. 294.

²⁹ Selâhattin Sulhi Tekinay, **Türk Aile Hukuku**, 7. baskı, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1990, s. 597.

³⁰ **Türk Medenî Kanununun 954. maddesine göre**; “Başkasına devredilebilen alacaklar ve diğer haklar rehnedilebilir. Aksine bir hüküm bulunmadıkça, bunların rehni hakkında da teslime bağlı rehin hükümleri uygulanır”.

³¹ Kemal Oğuzman, Özer Seliçi, **Eşya Hukuku**, 11. baskı, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2006, s. 914.

³² Ergenekon, **a.g.e.**, s. 37; Bilge Öztan, **Aile Hukuku**, 5. baskı, Ankara, Turhan Kitabevi, 2004, s. 590 (**Aile Hukuku**); Akıntürk, Karaman, **a.g.e.**, s. 448.

F. Nafaka Alacağının Takas Edilememesi

Takas, iki kişinin karşılıklı olarak bir miktar parayı veya aynı türden malı birbirlerine borçlu olmaları halinde, her iki borcun da muaccel olması şartıyla taraflardan birinin borcunun diğer tarafın alacağı ile değiştirilmesini sağlayan ve karşı tarafın rızası gerekmeksizin borcu sona erdiren sebeplerden biridir³³.

Kanunî takasın şartlarının gerçekleşmesi ile takas beyanı, karşı tarafın kabulünü gerektirmeksizin kendiliğinden sonuç doğurur. Kanunî takasın bu özelliği, nafakanın takas edilmezliğinin esas sebebidir³⁴.

Nafaka ile maddi açıdan zor durumda bulunan aile bireylerinin korunması hedeflenmektedir. Dolayısıyla nafaka alacağının nafaka borçlusu tarafından, nafaka alacaklısının başka bir borcu sebebiyle ile takas edilmesi halinde, zaten maddi açıdan zor durumda olan nafaka alacaklısının daha da zor duruma düşmesi söz konusu olabilir. Bu sebeple nafaka alacağının nafaka borçlusu tarafından nafaka alacaklısının rızası olmaksızın takas edilmesi mümkün değildir³⁵.

Buna karşın nafaka alacağının, nafaka alacaklısı tarafından nafaka borçlusuna olan başka bir borç sebebiyle ile takas edilmesi mümkündür. Bu halde, nafaka alacaklısının takas beyanı ile borcun sonlandırılması işlemi gerçekleşir³⁶.

³³ Eren, **a.g.e.**, s. 473. Esasen burada yapılan tanım kanunî takasın tanımıdır. Takas bazen akdî de olabilir. Akdî takas, tarafların karşılıklı rızalarıyla, yani aralarında yapacakları takas sözleşmesiyle yapılan borcu sona erdirmiş işlemidir. Akdî takas kanunda düzenlenmemiştir. Kanunumuzda düzenlenen takas, kanunî takastır.

³⁴ **Türk Borçlar Kanununun 144. maddesine göre;** “Aşağıdaki alacaklar takas haklarının doğumundan sonra, ancak alacaklıların rızasıyla takas edilebilir:

1. Tevdi edilmiş eşyanın geri verilmesine veya bedeline ilişkin alacaklar.
2. Haksız olarak alınmış veya aldatma sonucunda alıkonulmuş eşyanın geri verilmesine veya bedeline ilişkin alacaklar.
3. Nafaka ve işçi ücreti gibi, borçlunun ve ailesinin bakımı için zorunlu olup, özel niteliği gereği, doğrudan alacaklıya verilmesi gereken alacaklar”.

³⁵ Turgut Uygur, **Açıklamalı İctihatlı Borçlar Kanunu: Sorumluluk ve Tazminat Hukuku**, 4. cilt, 2. baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2003, s. 4094.

³⁶ Kemal Oğuzman, Mustafa Dural, **Aile Hukuku**, 2. baskı, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1998, s. 389-390.

G. Nafaka Alacağından Feragat Edilememesi

Nafaka alacağının yöneldiği menfaat gereği, nafaka isteminde bulunmaya hakkı olan tarafın, bu hakkından önceden feragat etmesi mümkün değildir. Nafaka alacağından önceden feragat edilememesinin sebebi alacaklının talebi ile feragat sözleşmesinin ileri sürülerek nafaka borçlusunun borcundan kurtulmaya çalışmasını engellemektir.

Nafaka borçlusunun, nafaka alacaklısı ile ileride nafaka talebinde bulunmayacağına ilişkin yapılan anlaşmalar da geçerli olmaz. Ayrıca nafaka yükümlülüğünün kamu düzenini ilgilendirmesi, nafaka alacaklısının nafaka alacağından feragat etmesi fikriyle bağdaşmaz³⁷.

Buna karşılık, işlemiş olan nafaka alacağından feragat edilebilir. O halde, açılmış bir nafaka davasından veya nafaka ilâmına dayanarak yapılmış bir icra takibinden feragatin de geçerli olması mümkün olmalıdır³⁸.

H. Nafaka Alacağının Haczedilememesi

Kural olarak, mahkeme ilâmına dayanan nafaka alacağının haczi mümkün değildir. Çünkü mahkeme, nafaka alacaklısının geçinmesi için zorunlu olan miktarı göz önünde bulundurarak nafaka miktarını takdir eder. Dolayısıyla bu miktarın tamamının nafaka alacaklısının eline geçmesinde mutlak zorunluluk bulunduğu için bu tür nafakaların haczi mümkün değildir³⁹. Öte yanda nafaka alacağı hacizde ve iflasta imtiyazlı alacaklardandır.

³⁷ Ruhi, **a.g.e.**, s. 199; Ergenekon, **a.g.e.**, s. 38-39; Bozovalı, **a.g.e.**, s. 82.

³⁸ Bozovalı, **a.g.e.**, s. 81.

³⁹ Baki Kuru, Ramazan Arslan, Ejder Yılmaz, **İcra ve İflas Hukuku Ders Kitabı**, 27. baskı, Ankara, Yetkin Yayıncılık, 2013, s. 303 (**İcra ve İflas**); Baki Kuru, **İcra ve İflas Hukuku El Kitabı**, İstanbul, Türkmen Yayınevi, 2004, s. 451.

Bir mahkeme ilâmına değil de taraflar arasında kurulan sözleşmeye dayanan nafaka alacaklarının kısmen haczi mümkündür⁴⁰.

İşlemiş nafaka alacağının haczedilip haczedilemeyeceği konusu ise doktrinde tartışmalıdır.

Bazı yazarlara göre, nafaka alacaklısı olan taraf lehine nafaka alacaklısının geçinmesi için zorunlu olan miktar göz önünde bulundurularak nafakaya hükmedildiği için işlemiş nafaka alacağının haczi mümkündür⁴¹.

Bazı yazarlara göre, işlemiş nafaka alacakları alelade ilâmlı alacak niteliği kazandığından özel olarak koruma altına almaya gerek yoktur, dolayısıyla işlemiş nafaka alacağının haczedilmesi mümkündür⁴².

Kanaatimize göre ise, nafaka alacaklısının geçinmesi için zorunlu olan miktar göz önünde bulundurularak takdir edilen nafaka birikmiş olsa dahi tamamının nafaka alacaklısının eline geçmesinde mutlak zorunluluk bulunduğu için nafaka alacağının haczi mümkün olmamalıdır.

I. Nafaka Alacağının Mirasçılara İntikal Etmemesi

Nafaka alacağı da, nafaka borcu da miras yoluyla mirasçılara intikal etmez. Nafaka alacağı şahsa bağlı bir hak olması nedeniyle nafaka alacaklısının veya nafaka borçlusunun ölümüyle sona erer. Hatta nafaka alacaklısının sağlığında kullanmadığı nafaka istemleri de ölümle birlikte son bulur⁴³.

Nafaka davasının açılmasıyla nafaka hakkı malvarlığı hakkına dönüştüğü, ölümle birlikte ölenin terekesine dâhil olduğu için nafaka

⁴⁰ **İcra ve İflas Kanununun 83. maddesine göre;** “*Maaşlar, tahsisat ve her nevi ücretler, intifa hakları ve hâsılatı, ilama müstenit olmayan nafakalar, tekaüt maaşları, sigortalar veya tekaüt sandıkları tarafından tahsis edilen iratlar, borçlu ve ailesinin geçinmeleri için icra memurunca lüzumlu olarak takdir edilen miktar tenzil edildikten sonra haczolunabilir*”.

⁴¹ Ruhi, **a.g.e.**, s. 199.

⁴² Ergenekon, **a.g.e.**, s. 36.

⁴³ Ergenekon, **a.g.e.**, s. 82; Bozovalı, **a.g.e.**, s. 83.

borçlusunun veya nafaka alacaklısının mirasçılarının davaya devam etmeleri mümkündür⁴⁴. Nafaka alacaklısının veya nafaka borçlusunun ölümüyle, açılmış nafaka davasında dava tarihi ile ölüm tarihi arasındaki süre için gerçekleşmiş nafaka alacağının takdir edilmesi gerekir⁴⁵.

Aynı şekilde kural olarak nafaka yükümlülüğü de mirasçılara geçmez. Ancak nafaka davası açıldıktan sonra yukarıda da belirtildiği üzere, bu hak malvarlığı hakkına dönüştüğünden alacaklı, nafaka borçlusunun mirasçılarına karşı davaya devam edebilir. Fakat davayı devam ettiren nafaka alacaklısının talebi, dava tarihi ile ölüm tarihi arasındaki nafaka miktarı ile sınırlıdır⁴⁶. Mahkeme tarafından karara bağlanmış ve ölüm anına kadar ödenmemiş birikmiş nafakalarda nafaka, borçlu ölmüşse mirasçılarınca ödenir; nafaka alacağı da alacaklısı ölmüşse onun mirasçılarınca tahsil edilir⁴⁷.

III. NAFAKANIN ÇEŞİTLERİ

A. Genel Olarak

Türk Medenî Kanununun çeşitli maddelerinde, gerek evlilik birliği içinde gerek evlilik birliği son bulduktan sonra istenebilecek nafaka türleri düzenlenmiştir.

Türk Medenî Kanununda düzenlenen nafaka, yardım nafakası ve bakım nafakası olmak üzere iki grupta incelenebilir. Bunlardan bakım nafakası da

⁴⁴ Y. 2. HD., 06.05.1974 T., 1974/2936 E., 1974/2795 K. sayılı ilâma göre; “Miras bırakanın açtığı nafaka davasını mirasçıları külli halef olarak yürütebilir ve dava günü ile ölüm tarihi arasındaki süre için gerçekleşmiş nafaka ile sınırlı olarak miras payı oranında alacaklı olurlar” (Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası).

⁴⁵ Y. 2. HD., 05.04.1979 T., 1979/2679 E., 1979/2841 K. sayılı ilâma göre; “Geçimlik (nafaka), dava açmakla malvarlığı hakkı kazanır, davalının ölümü halinde dava mirasçılara karşı devam eder. Dava günü ile ölüm tarihi arasında geçerli olmak üzere nafaka takdir edilmelidir” (Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası).

⁴⁶ Akıntürk, Karaman, a.g.e., s. 453; Oğuzman, Dural, a.g.e., s. 389; Ruhi, a.g.e., s. 201.

⁴⁷ Oğuzman, Dural, a.g.e., s. 388; Öztan, Aile Hukuku, s. 590; Tekinay, a.g.e., s. 597.

kendi içinde yoksulluk nafakası, iştirak nafakası ve tedbir nafakası olmak üzere üçe ayrılır. Çalışmamızın bu kısmında nafaka çeşitlerini inceleyeceğiz.

B. Yardım Nafakası

Bireyler arasında karşılıklı yardımlaşma yükümlülüğü, Türk Medenî Kanununda en geniş anlamda aile için öngörülmüştür. Bireyler hastalık, işsizlik, yaşlılık veya buna benzer sebeplerle yoksulluğa düşebilirler. Bu durumlarda da yakın hısımların birbirlerine yardım etmeleri, vicdani ve ahlâki bir görevdir⁴⁸.

Türk Medenî Kanununda belirlenen yakın hısımların belli koşullar altında birbirlerinden nafaka istemeleri mümkündür. Kanuna göre kendilerine yardım edilmediği takdirde yoksulluğa düşecek olan kişilerin, kanunda belirlenen yakın hısımlarından⁴⁹ geçimlerini temin etmek için isteyebildikleri nafakaya yardım nafakası denir⁵⁰.

Yardım nafakası borçluları ve yardım nafakası alacaklıları kanunda sınırlı olarak sayılmıştır. Kanunda sayılan kişiler dışında kalan bir kimse için yardım nafakasına hükmedilmesi mümkün değildir. Buna göre yardım nafakası yükümlülüğü sadece altsoy ve üstsoy arasında; yansoy hısımları bakımından ise sadece kardeşler arasında mevcuttur.

Nafaka alacaklısının yardım nafakası talep edebilmesi için yardım edilmediği takdirde yoksulluğa düşecek olması gerekli ve yeterlidir. Nafaka yükümlüsü açısından ise üstsoy veya altsoydan nafaka istenebilmesi için bu kimsenin sadece ödeme gücünün bulunması yeterlidir⁵¹.

⁴⁸ Bozovalı, **a.g.e.**, s. 6.

⁴⁹ **Türk Medenî Kanununun 364. maddesine göre** “Herkes, yardım etmediği takdirde yoksulluğa düşecek olan üstsoy ve altsoy ile kardeşlerine nafaka vermekle yükümlüdür. Kardeşlerin nafaka yükümlülükleri, refah içinde bulunmalarına bağlıdır. Eş ile ana ve babanın bakım borçlarına ilişkin hükümler saklıdır”.

⁵⁰ Mustafa Şimşek, **Açıklamalı ve İctihatlı Aile Mahkemelerinin Görevine Giren Davalar ve Yargılama Usûlü**, Ankara, Adalet Yayınevi, 2005, s. 47.

⁵¹ Akıntürk, Karaman, **a.g.e.**, s. 443; Mustafa Dural, Tufan Ögüz, Alper Gümüş, **Türk Özel Hukuku: Aile Hukuku**, 3. cilt, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2005, s. 538.

Kardeşlerin yardım nafakası yükümlüsü olabilmeleri için refah içinde bulunmaları şartı aranmaktadır. Kardeşin refah içinde yaşayıp yaşamadığının tespitinde kardeşin malvarlığı ve geliri esas alınır⁵².

Yardım nafakası talebinde bulunulması halinde, dava açılırken mirasçılıktaki sıra esas alınır. Zira Türk Medenî Kanununun 365. maddesine göre nafaka davası, mirasçılıktaki sıra göz önünde tutularak açılır. Nafaka alacaklısı istemde bulunurken, mirasçılıktaki sıraya uymakla yükümlüdür.

Nafaka yükümlüleri birden fazlaysa, mahkeme tarafından her bir yükümlünün ekonomik ve sosyal durumunun ayrı ayrı tespit edilip, her birinin ödeyeceği nafaka miktarı ayrı ayrı belirlenir. Dolayısıyla, nafaka yükümlülerinin birden fazla olması halinde, bu kişiler arasında borçtan müteselsilen sorumluluk değil, ödeme gücüne göre ayrı ayrı sorumluluk söz konusudur⁵³.

C. Bakım Nafakası

Türk Medenî Hukuku sisteminde, toplumun temelini oluşturan ailenin düzenini korumak ve aile bireylerinin maddi ve manevi açıdan zor duruma düşmelerini önlemek amacıyla, kanunda belirtilen yakın hısımların birbirlerine yardım etmeleri gereken durumlar belirlenmiştir⁵⁴.

Bakım nafakası, eşlerin birbirlerine veya anne babanın çocuğuna karşı olan yükümlülüklerinden doğan tek taraflı nafaka türüdür.

Bakım yükümlülüğü, genellikle aile birlik ve bütünlüğü gereği aile bireyleri arasında kendiliğinden yerine getirilmesi gereken bir yükümlülüktür. Ancak bakım yükümlüsü olan taraf kendiliğinden üzerine düşen bu yükümlülüğü yerine

⁵² Y. HGK., 26.03.1943 T., 1943/11 E., 1943/11 K. sayılı ilâma göre; “Refah halinin belirlenmesinde sadece nafaka yükümlüsünün kişisel durumu araştırılır. Aile fertlerinin durumu nazara alınmaz” (Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası).

⁵³ Y. 3. HD., 22.11.2004 T., 2004/12703 E., 2004/12756 K. sayılı ilâmı (<http://portal.uyap.gov.tr>).

⁵⁴ Hüseyin Hatemi, Rona Serozan, **Aile Hukuku**, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2005, s. 14.

getirmezse, nafaka alacaklısı nafaka borçlusuna karşı nafaka davası açarak uygulamada tedbir, iştirak ve yoksulluk nafakası isteyebilecektir⁵⁵.

Bakım nafakası; yoksulluk nafakası, iştirak nafakası ve tedbir nafakası olmak üzere üç grupta incelenebilir.

1. Yoksulluk Nafakası

Boşanma davası sonuçlandıktan sonra kural olarak eşler kendi geçimlerini bizzat temin ederler. Kural bu olmakla birlikte boşanma davası bittikten sonra eşlerden birinin maddi açıdan zor duruma düşmesi muhtemeldir⁵⁶.

Eşlerden birisinin boşanma sebebiyle yoksulluğa düşme ihtimali bulunduğu için, kanunkoyucu sosyal dayanışma fikri ve ahlâki değerler gereği⁵⁷, boşanma sonucu yoksulluğa düşecek olan eşin, kusuru daha ağır olmamak koşulu ile geçimi için diğer eşten mali gücü oranında, süresiz olarak yardım talep etmesini uygun görmüştür. İşte boşanma davası sonuçlandıktan sonra ağır kusurlu olmayan eş lehine sürekli olarak verilmesine hükmedilen nafakaya yoksulluk nafakası denir⁵⁸. Ayrıca, nafakaya hükmedilmesi için nafaka yükümlüsünün boşanmada kusurlu olması da şart değildir⁵⁹.

Eski Medenî Kanunun 144. maddesinde erkeğin kadından yoksulluk nafakası isteyebilmesi, “*kadının refah halinde bulunması*” ek koşuluna bağlanmıştı. Eski Medenî Kanundan farklı olarak 4721 sayılı Türk Medenî Kanununda erkek aleyhine olan “*erkeğin kadından yoksulluk nafakası*

⁵⁵ Kaleli, **a.g.m.**, s. 115; Ergenekon, **a.g.e.**, s. 4.

⁵⁶ Tandoğan, **a.g.e.**, s. 103.

⁵⁷ Arbek, **a.g.m.**, s. 140.

⁵⁸ Şakir Kaleli, Namık Yalçinkaya, **Yeni Boşanma Hukuku**, 2. cilt, 2. baskı, Ankara, Türk Hava Kurumu Basımevi, 1988, s. 1814.

⁵⁹ **Türk Medenî Kanununun 175. maddesine göre** “Boşanma yüzünden yoksulluğa düşecek taraf, kusuru daha ağır olmamak koşuluyla geçimi için diğer taraftan mali gücü oranında süresiz olarak nafaka isteyebilir. Nafaka yükümlüsünün kusuru aranmaz”.

isteyebilmesini, kadının refah halinde bulunması” ek koşuluna bağlayan ifade kaldırılmıştır. Böylece yoksulluk nafakasının istenmesinde kadın erkek eşitliği kabul edilmiştir⁶⁰. Kanunkoyucunun böyle bir eşitlik esasını benimsemesi hem evrensel hukukun hem de Anayasamızın bir gereğidir⁶¹.

Yoksulluk nafakası, açıkça miktarı belirtilmek suretiyle talep edilmesi halinde hükmedilen bir nafaka türüdür. Yoksulluk nafakası, boşanma davasının içerisinde o dava sonuçlanıncaya dek yargılamanın her aşamasında sözlü veya yazılı olarak talep edilebilir. Bunun yanında boşanma kararının kesinleşmesinden itibaren bir yıllık zamanaşımı süresi içerisinde ayrı bir dava şeklinde de talep edilebilir.

Boşanma davası içerisinde istenen yoksulluk nafakası ayrı bir dava olmadığından ayrıca bir harca ve vekâlet ücretine tabi değildir. Boşanma kararının kesinleşmesinden itibaren bir yıllık zamanaşımı süresi içerisinde ayrı bir dava şeklinde açılan yoksulluk nafakası ise ayrı harca ve vekâlet ücretine tabidir⁶².

2. İştirak Nafakası

Evlilik birliği devam ederken, müşterek çocukların bakımı ve eğitimi için eşlere yüklenen sorumluluklar evlilik birliğinin sona ermesinden sonra da devam eder⁶³.

Boşanma veya ayrılık davası açılınca çocukların bu durumdan olabildiğince az zarar görmeleri için, çocukların velayet hakkının hangi eşe verileceğine ve diğer eşin de çocukların bakım ve eğitim giderlerine hangi

⁶⁰ Köprülü, Kaneti, **a.g.e.**, s. 195; Kaleli, Yalçınkaya, **a.g.e.**, s. 1817.

⁶¹ Arbek, **a.g.m.**, s. 140.

⁶² Şimşek, **a.g.e.**, s. 40.

⁶³ Mehmet Akif Tutumlu, **Evliliğin Butlanı, Boşanma, Ayrılık Sebepleri ve Boşanmanın Hukukî Sonuçları**, Ankara, Adalet Yayınevi, 2006, s. 627 (Evliliğin Butlanı).

oranda katılacağına hâkim karar verir⁶⁴. Hâkimin bu düzenlemeyi yaparken çocukların menfaatini göz önünde tutması gerekir.

Türk Medenî Kanununun 182/2. maddesine göre, velayetin kullanılması kendisine verilmeyen eş, çocuğun bakım ve eğitim giderlerine gücü oranında katılmak zorundadır. İşte velayet hakkı kendisinde olmayan eşin, müşterek çocuğun bakımına katkı sağlamak üzere ödediği nafakaya iştirak nafakası denir⁶⁵.

Nafaka hakkı çocuğa, nafaka talep yetkisi ise velayet kendisine verilmiş olan eşe aittir. Nafaka miktarı çocuğun ihtiyaçlarına ve nafaka ödemekle yükümlü eşin maddi gücüne bağlıdır. Nafaka yükümlülüğü çocuğun ergin olmasına kadar devam eder⁶⁶. Eğer çocuk daha erken yaşta parasını kendi başına kazanmaya başlarsa nafaka yükümlülüğü son bulur. Bu takdirde nafaka yükümlüsünün dava açması gerekir⁶⁷.

İştirak nafakası hâkim tarafından re'sen hükmedilen bir nafakadır. Hâkim, nafaka miktarının belirlenmesinde nafaka borçlusu olan anne veya babanın ekonomik gücünü göz önünde tutmalıdır. Ayrıca nafaka alacaklısı olan çocuğun menfaatlerinin de nazara alınması gereklidir⁶⁸.

İştirak nafakasının miktarı taraflar arasında yapılan bir anlaşma ile kararlaştırılabilir. Ancak bu anlaşmanın geçerliliği hâkim tarafından onaylanmasına bağlıdır.

İştirak nafakası, boşanma veya ayrılık davasının içerisinde istenirse, ayrı bir davanın konusu olmadığından ayrıca bir harca ve vekâlet ücretine tabi değildir. Boşanma davasının kesinleşmesinden sonra ayrı bir dava şeklinde açılan iştirak nafakası ise ayrı harca ve vekâlet ücretine tabidir⁶⁹.

⁶⁴ Ebru Ceylan, **Türk ve İsviçre Hukukunda Boşanmanın Hukukî Sonuçları**, İstanbul, Beta Yayınevi, 2006, s. 39.

⁶⁵ Aydın Zevkliler, Ayşe Havutçu, Damla Gürpınar, **Medenî Hukuk: Temel Bilgiler**, 6. baskı, Ankara, Turhan Kitabevi, 2008, s. 351.

⁶⁶ Tutumlu, **Evliliğin Butlanı**, s. 628.

⁶⁷ Haluk Tandoğan, **Aile Hukuku Ders Notları**, Ankara, A.Ü.H.F. Yayınları, 1965, s. 107.

⁶⁸ Hıfzı Veldet Velidedeoğlu, **Türk Medenî Hukuku: Aile Hukuku Dersleri**, 2. cilt, İstanbul, Ali Sait Matbaası, 1948, s. 221 (**Türk Medenî Hukuku**).

⁶⁹ Ruhi, **a.g.e.**, s. 206.

3. Tedbir Nafakası

Bakım nafakasının bir türü olan tedbir nafakası, eşler arasında evlilik birliği devam ederken veya evlilik birliğinin boşanma ya da ayrılık davası ile sona ermesi yahut mutlak veya nisbi butlan ile geçersiz sayılması için dava açılması halinde istenebilir.

Evlilik birliği devam ederken, eşlerden biri evlilik birliğinden doğan yükümlülüklerini yerine getirmeyip ailenin geçimi için parasal katkıda bulunmazsa veya ortak hayat sebebiyle, eşlerden birinin kişiliği veya ekonomik güvenliği yahut ailenin huzuru ciddi biçimde tehlikeye düşerse eşlerin birbirlerinden tedbir nafakası istemeleri mümkündür⁷⁰.

Evlilik birliğinin boşanma veya ayrılık davası ile sona erdirilmesi için dava açılması halinde ise, eşler arasında boşanma veya ayrılık davası devam ederken eşler arasında yaşanan sorunlar en yüksek hadde çıkabilir. Bu durumda eşlerin ve özellikle çocukların zarar görmeleri muhtemeldir⁷¹. Bu sebeple maddi açıdan zor durumda bulunan eşin daha da zor duruma düşmemesi için boşanma veya ayrılık davası açılmasından kararın kesinleşmesine kadar geçen süre için eşlerden ödeme gücü olan, ihtiyacı olan diğer eşe bakım ve geçimi için tedbir nafakası ödemekle yükümlüdür. İşte boşanma veya ayrılık davası sırasında istenebilen nafaka tedbir nafakasıdır⁷².

Evlenmenin mutlak veya nisbi butlan ile geçersiz kılınması amacıyla açılan davalar süresince de gerekli geçici tedbirlerden biri olarak tedbir nafakası istenebilir.

Anne ve babaya yüklenmiş olan bakım yükümlülüğü, çocuk lehine nafaka talep edilmesi hakkını da beraberinde getirir. Eşler arasında boşanma ve ayrılık davası açılmışsa, çocuk fiilen kendisine bırakılan eşin diğer eşten, çocuk lehine

⁷⁰ Mehmet Akif Tutumlu, **Teorik ve Pratik Boşanma Yargılaması Hukuku**, 2. cilt, 2. baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2009, s. 1125 (Boşanma Yargılaması).

⁷¹ Nihat İnal, **Uygulamada Nafaka Davaları**, Ankara, Yetkin Yayınları, 1992, s. 49.

⁷² Bilge Öztan, **Medenî Hukukun Temel Kavramları**, 37. baskı, Ankara, Turhan Kitabevi, 2012, s. 477 (Medenî Hukuk).

tedbir nafakası ödemesini talep etmesi mümkündür. Hatta talep olmasa dahi, davaya bakan hâkimin dava süresince re'sen tedbir nafakasına hükmetmesi gerekir.

Eşler arasında boşanma davası açılmamış ise, bağımsız olarak açılan iştirak nafakası davasında da dava süresince çocuk lehine tedbir nafakası isteminde bulunulması mümkündür.

Bakım yükümlülüğünü yerine getirmeyen evlat edinene karşı, evlatlığın da nafaka isteme hakkı doğar. Bunun yanında evlatlık, evlat edinenin acze düşmesi halinde, asıl anne ve babasından da nafaka isteyebilir. Nafaka davası süresince de gerekli geçici tedbirlerden biri olan tedbir nafakası istenebilir⁷³.

Çalışmamızın bundan sonraki kısmında Türk hukukunda tedbir nafakasının hükümlerini ayrıntılı olarak anlatacağız.

⁷³ Ruhi, a.g.e., s. 47.

İKİNCİ BÖLÜM

TEDBİR NAFAKASI KAVRAMI,

TEDBİR NAFKASININ HUKUKÎ NİTELİĞİ, DİĞER NAFKA TÜRLERİNDEN

FARKLARI VE TALEP EDİLEBİLECEĞİ HÂLLER

I. TEDBİR NAFAKASI KAVRAMI

A. Genel Olarak

Boşanma veya ayrılık davası açıldıktan sonra, dava süresi içerisinde eşlerin ortak yaşamaya son verip ayrı yaşayacakları hususu kanunda açık olarak düzenlenmiş bir durum değildir. Ancak eşlerin birlikte yaşamaya son vermeleri işin mahiyeti gereği kabul edilmektedir⁷⁴.

Eşlerin ortak yaşama ara verdikleri bu sürede, eşler arasında yaşanan sorunlar son derece yoğunlaştığı için eşlerin ve özellikle de çocukların zarar görmeleri muhtemeldir.

Bu yüzden doğması muhtemel tehlikeli durumları önleyecek tedbirlerin alınması zorunlu hale gelir. İşte bu zorunluluk sebebiyle, Türk Medenî Kanunu, boşanma davası açıldıktan sonra hâkimi gerekli geçici tedbirleri, belki de mahiyetine uyacak terimiyle “geçici koruyucu tedbirleri” almakla yükümlü kılmıştır⁷⁵.

⁷⁴ Akıntürk, Karaman, **a.g.e.**, s. 284; Öztan, **Aile Hukuku**, s. 477.

⁷⁵ **Y. 2. HD., 03.02.2003 T., 2003/135 E., 2003/1416 K. sayılı ilâma göre;** “Hâkim boşanma davasının ikamesi ile birlikte res'en eşlerin ve çocukların barınması, korunması ve geçimine ve birlik mallarının idaresine ait tedbirleri talep olmasa dahi res'en almak ve bu beyanda da tedbir nafakasına hükmetmek zorundadır. Şahsi ilişki kararında çocuğun teslim alınış ve teslim ediliş tarihleri tereddüde meydan

Bu yükümlülüğün dayanağı Türk Medenî Kanununun 169. maddesidir. İlgili hükme göre; *“Boşanma veya ayrılık davası açılınca hâkim, davanın devamı süresince gerekli olan, özellikle eşlerin barınmasına, geçimine, eşlerin mallarının yönetimine ve çocukların bakım ve korunmasına ilişkin geçici önlemleri resen alır”*.

Bu madde gereği hâkim, kendiliğinden⁷⁶ gerekli olan tedbirlere hükmetmelidir⁷⁷. Kanunda sayılan geçici koruyucu tedbirler sınırlı sayıda sayılmamış, örnek niteliğinde birkaç tedbirden söz etmekle yetinilmiş, alınacak tedbirlerin belirlenmesi hâkime bırakılmıştır⁷⁸.

bırakmayacak surette açık ve net olarak hükümde belirtilmelidir. Boşanma davası açılmakla eşlerin ayrı yaşama ve nafaka isteme hakkı doğar (TMK. m.162/2,137). Kaldı ki istek olmasa bile davanın devamı süresince gerekli tedbirlerin davaya bakan hâkim tarafından kendiliğinden (resen) alınması zorunludur. (TMK. m. 137). O halde dava tarihinden geçerli olmak üzere, kadın yararına uygun miktarda tedbir nafakasına hükmedilmesi gerekirken yazılı şekilde karar verilmesi usûl ve kanuna aykırıdır”(**Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası**).

⁷⁶ **Y. 2. HD., 31.03.2003 T., 2003/1157 E., 2003/4467 K. sayılı ilâma göre;** *“Boşanma davası ile ayrı yaşamaya hak kazanan eş lehine talep olmasa dahi res'en tedbir nafakasına hükmolunmalıdır. Boşanma davası açılmakla eşlerin ayrı yaşama ve nafaka isteme hakkı doğar. Kaldı ki istek olmasa bile davanın devamı süresince gerekli tedbirlerin davaya bakan hâkim tarafından kendiliğinden (resen) alınması zorunludur. (4721 S. TMK. 169) O halde dava tarihinden geçerli olmak üzere, kadın yararına uygun miktarda tedbir nafakasına hükmedilmesi gerekirken yazılı şekilde karar verilmesi usûl ve kanuna aykırıdır”* (**Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası**).

⁷⁷ **Y. HGK., 19.04.2006 T., 2006/2-137 E., 2006/211 K. sayılı ilâma göre;** *“Boşanma veya ayrılık davası açılınca hâkim, davanın devamı süresince, gerekli olan, özellikle eşlerin barınmasına (TMK. m. 186/1) geçimine, (TMK m. 185/3) malların yönetimine (TMK. 223, 242, 244, 262, 263, 264, 267, 215) ve çocukların bakım ve korunmasına (TMK. m.185/2) ilişkin geçici önlemleri kendiliğinden (resen) almak zorundadır. (TMK. m.169) O halde dava tarihinden geçerli olmak üzere, herhangi bir işi ve geliri olmayan kadın yararına Türk Medenî Kanununun 185/3, 186/3 maddelerine uygun miktarda tedbir nafakasına hükmedilmesi gerekirken yazılı şekilde karar verilmesi usûl ve kanuna aykırıdır.”* (**Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası**).

Y. 2. HD., 29.4.2003 T., 2003/3270 E., 2003/6289 K. sayılı ilâma göre; *“Boşanma veya ayrılık davası açılınca hâkim, davanın devamı süresince, gerekli olan, özellikle eşlerin barınmasına, geçimine, malların yönetimine ve çocukların bakım ve korunmasına ilişkin geçici önlemleri resen almak zorundadır. Ayrıca dava tarihinden geçerli olmak üzere, herhangi bir işi ve geliri olmayan kadın ve çocuk yararına uygun miktarda tedbir nafakasına hükmedilmesi gerekir. Boşanma veya ayrılık davası açılınca hâkim, davanın devamı süresince, gerekli olan, özellikle eşlerin barınmasına (TMK. m.186/1) geçimine, (TMK m. 185/3) malların yönetimine (TMK. 223, 242, 244, 262, 263, 264, 267, 215) ve çocukların bakım ve korunmasına (TMK. m.185/2) ilişkin geçici önlemleri kendiliğinden (resen) almak zorundadır. O halde dava tarihinden geçerli olmak üzere, herhangi bir işi ve geliri olmayan kadın ve çocuk yararına Türk Medenî Kanununun 185/3, 186/3 maddelerine uygun miktarda tedbir nafakasına hükmedilmesi gerekirken yazılı şekilde karar verilmesi usûl ve kanuna aykırıdır”* (**Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası**).

⁷⁸ Zevkliler, Acabey, Gökyayla, **a.g.e.**, s. 827; Akıntürk, Karaman, **a.g.e.**, s. 284; Tutumlu, **Evliliğin Butlanı**, s. 415; Nihat Yavuz, **Öğreti ve Uygulamada Nafaka, Nişan ve Eşlerin Katkı Payı ile İlgili Davalar**, Ankara, Turhan Kitabevi, 2008, s. 3.

Tedbirler, korunmaya muhtaç olan eşi ve çocukları hakkaniyete uygun olarak korumak amacıyla alınır⁷⁹.

Alınacak geçici tedbirleri tek tek saymak kolay olmadığı gibi, eşlerin yaşam tarzlarına ve kültür yapılarına göre bütün gereksinimlerini bir kanun metni içerisinde yazabilmek de hukuk tarihi boyunca hiçbir zaman mümkün olmamıştır⁸⁰. Bu sebeple, hâkim davanın devamı süresi boyunca gerekli olan bütün geçici tedbirleri özellikle de eşlerin bakım ve geçimleri⁸¹, barınması, karı koca mallarının yönetimi ve çocukların bakımı ve korunması için gerekli tedbirleri alır⁸².

Hâkimin re'sen alacağı tedbirlerden en önemlisi ise, eşlerin bakım ve geçiminin sağlanması için hükmedilen tedbir nafakasıdır.

B. Tedbir Nafakasının Tanımı

Evlilik birliğinin kurulması ile birlikte eşlere yüklenen bir yükümlülük olan yardımlaşma yükümlülüğü boşanma veya ayrılık dava açıldıktan sonra da devam eder. Zira bu aşamada evlilik birliği hukuken devam etmektedir. Bu sebeple Türk Medenî Kanunu davayı gören hâkime, boşanma veya ayrılık davasının açılmasıyla maddi açıdan zor duruma düşecek eş lehine nafakaya hükmetme zorunluluğu yüklenmiştir. Bakım yükümlülüğünün karşılığı olarak, boşanma davası boyunca ödenecek bu nafakaya tedbir nafakası denir⁸³.

⁷⁹ Öztan, **Aile Hukuku**, s. 446.

⁸⁰ Bozovalı, **a.g.e.**, s. 27-28.

⁸¹ **Y. 2. HD., 11.02.2008 T., 2008/143 E., 2008/1330 K. sayılı ilâma göre;** “Dava tarihinden geçerli olmak üzere, herhangi bir işi ve geliri olmayan davacı kadın yararına uygun miktarda tedbir nafakasına hükmedilmesi gerekir” (**Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası**).

⁸² **Y. 2. HD., 29.04.2002 T., 2002/4914 E., 2002/5626 K. sayılı ilâma göre;** “Boşanma davası açılmakla eşlerin ayrı yaşama ve nafaka isteme hakkı doğar. Kaldı ki istek olmasa bile davanın devamı süresince gerekli tedbirlerin davaya bakan hâkim tarafından kendiliğinden (resen) alınması zorunludur. O halde dava tarihinden geçerli olmak üzere, kadın ve yanındaki çocuklar için uygun miktarda tedbir nafakasına hükmedilmesi gerekir” (**Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası**).

⁸³ Tekinay, **a.g.e.**, s. 251-252; Akıntürk, Karaman, **a.g.e.**, s. 284; Feyzioğlu, **a.g.e.**, s. 363-355; Zevkliler, Acabey, Gökyayla, **a.g.e.**, s. 827.

Kanunkoyucu, bakım ve geçim için gereken tedbirlerin alınması konusunda eski Medenî Kanunda var olan cinsler arası farklılığı kaldırarak bu tedbirin eski Medenî Kanununun 137. maddesinin değiştirilmesinden önceki uygulamasında olduğu gibi sadece “karı” lehine değil, aynı zamanda “koca” lehine de alınmasını öngörmüştür⁸⁴.

Gerçekten, eski Medenî Kanuna göre kocanın evlilik birliğinden doğan yükümlülüklerden en önemlisi ailesini bakım ve geçindirme yükümlülüğüydü⁸⁵. Koca, çalışma gücü var oldukça ve ekonomik durumu uygun olduğu sürece bu yükümlülüğünü yerine getirmek zorundaydı⁸⁶. Nafaka miktarı; kocanın mali durumu ve karının ihtiyaçları göz önünde tutularak hâkim tarafından belirlenmekteydi⁸⁷.

Bu yükümlülük sadece evlilik birliği devam ederken değil, evlilik birliğinin dağılma tehlikesiyle karşı karşıya bulunduğu boşanma ve ayrılık davalarının açılmış olduğu dönemde de devam etmekteydi. Kocanın bakım ve geçindirme yükümlülüğü, davanın kendisi tarafından açılmış olması durumunda da sona ermeyip, boşanma kararının kesinleşmesine kadar sürüyordu⁸⁸.

Yeni Türk Medenî Kanununun kadın erkek eşitliğine dayanan yeni düzenlemesinde ise ailenin bakım ve geçindirilmesi yükümlülüğü sadece kocaya değil, her iki eşe de ait bir yükümlülük olarak öngörülmektedir. Böylece, boşanma veya ayrılık davası devam ederken erkek lehine de bakım ve geçim için gereken tedbirlerin alınması mümkün hâle gelmiştir.

⁸⁴ 743 Sayılı Türk Kanunu Medenîsinin 137. maddesine göre; “Boşanma veya ayrılık davası açılınca hâkim, davanın devamı süresince gerekli olan, özellikle eşlerin barınmasına, infakına, karı koca mallarının yönetimine ve çocukların bakımına dair geçici tedbirleri kendiliğinden alır”.

⁸⁵ 743 Sayılı Türk Kanunu Medenîsinin 152. maddesine göre; “Koca, birliğin reisidir. Evin intihabı karı ve çocukların münasip veçhile iâşesi, ona aittir”.

Y. 2. HD., 08.03.2002 T., 2002/2348 E., 2002/3183 K.sayılı ilâma göre; “743 sayılı Medenî Kanunun 152. maddesi gereğince kocanın karısını infakla mükellef bulunmasına ve özellikle davalı davacıyı babası evine bırakıp ilgilenmediği anlaşıldığından davacı nafaka istemekte haklı olduğundan, tarafların mali ve sosyal durumuna ve geçim şartlarına göre davacı yararına tedbir nafakasına hükmetmek gerektiğinin düşünülmemesi doğru değildir” (Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası).

⁸⁶ Feyzioğlu, a.g.e., s. 356.

⁸⁷ Hıfzı Veldet Velidedeoğlu, **Türk Medenî Hukuku: Aile Hukuku**, 2. cilt, 4. baskı, İstanbul, Sermet Matbaası, 1960, s. 201 (Aile Hukuku).

⁸⁸ Akıntürk, Karaman, a.g.e., s. 284.

Yeni Türk Medenî Kanununa göre, boşanma veya ayrılık davası açıldığı zaman ayrı yaşamakta olan eşlerden biri, kendi maddi imkânlarıyla bakım ve geçimini sağlayamıyorsa, imkânları elverişli olan eş in diğer eşin geçimine hâkimin belirleyeceği bir miktarda nafaka ödeyerek katkıda bulunması gerekmektedir.

II. TEDBİR NAFKASININ HUKUKÎ NİTELİĞİ, DİĞER NAFKA

TÜRLERİNDEN FARKLARI VE TALEP EDİLEBİLECEĞİ HALLER

A. Tedbir Nafkasının Hukukî Niteliği

Türk Medenî Kanununun 169. maddesine göre, boşanma veya ayrılık davası açılınca davanın devamı süresince gerekli olan, özellikle eşlerin barınmasına, geçimine, eşlerin mallarının yönetimine ve çocukların bakım ve korunmasına ilişkin geçici önlemler hâkim tarafından re'sen alınmalıdır⁸⁹.

Kanun metninden de anlaşılacağı üzere, kanunkoyucu, alınacak tedbirleri teker teker saymak yerine hâkime alınacak tedbirleri belirlemede takdir hakkı tanımıştır. Hâkimin alacağı tedbirlerden en önemlisi eşlerin bakım ve geçimi için hükmedilen “*tedbir nafakası*”dır.

Türk Medenî Kanununun 169. maddesinde belirtilen geçici tedbirlerden biri olan ve dayanağını bu maddeden alan tedbir nafakası boşanma veya ayrılık

⁸⁹ **Y. 2. HD., 02.10.2007 T., 2007/9262 E., 2007/13107 K. sayılı ilâma göre;** “Boşanma veya ayrılık davası açılınca hâkim, davanın devamı süresince, gerekli olan, özellikle eşlerin barınmasına (TMK. m. 186/1) geçimine, (TMK m. 185/3) malların yönetimine (TMK m 223, 242, 244, 262, 263, 264, 267, 215) ve çocukların bakım ve korunmasına (TMK. m.185/2) ilişkin geçici önlemleri kendiliğinden (*resen*) almak zorundadır (TMK. m. 169). O halde dava tarihinden geçerli olmak üzere, herhangi bir işi ve geliri olmayan kadın yararına Türk Medenî Kanununun 185/3, 186/3 maddelerine uygun miktarda tedbir nafakasına hükmedilmesi gerekirken yazılı şekilde karar verilmesi usûl ve kanuna aykırıdır” **(Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası).**

davası devam edilirken davayı gören hâkimin re'sen hükmettiği bir bakım nafakası niteliğindedir.

Tedbir nafakası, taraf iradesinden tamamen bağımsız olarak kanunda aranan şartların gerçekleşmesi ile doğan bir alacaktır.

B. Tedbir Nafakasının Diğer Nafaka Türlerinden Farkları

1. İştirak Nafakası ve Tedbir Nafakası

Bakım nafakaları arasında yer alan iştirak ve tedbir nafakası belli noktalarda birbirlerinden ayrılırlar.

İştirak nafakası, velayetin kullanılması kendisine verilmeyen eşin, müşterek çocuğun bakımına katkı sağlamak üzere ödediği nafakadır ve iştirak nafakası ödeme yükümlülüğü doğrudan soybağına bağlanmış bir sonuçtur⁹⁰.

Buna karşılık tedbir nafakası, boşanma veya ayrılık davası açılmasından kararın kesinleşmesine kadar geçen süre için eşlerden ödeme gücü olanın, ihtiyacı olan diğer eşe bakım ve geçimine katkı olmak üzere ödeyeceği nafaka türüdür.

Buradan da anlaşılacağı üzere, tedbir nafakası boşanma davası henüz devam ederken maddi açıdan zor duruma düşen eş lehine hükmedilen bir nafaka türü iken; iştirak nafakası velayetin kullanılması kendisine verilmeyen eşin, müşterek çocuğun bakımına katkı sağlamak üzere, mali gücü oranında ödemesine hükmedilen bir nafaka türüdür.

İştirak nafakası çocuğun reşit olmasına kadar devam ederken; tedbir nafakası boşanma veya ayrılık davasının kesinleşmesine kadar sürer.

⁹⁰ Bozova, a.g.e., s. 55.

2. Yoksulluk Nafakası ve Tedbir Nafakası

Bakım nafakaları arasında yer alan yoksulluk ve tedbir nafakası belli noktalarda birbirlerinden ayrılırlar.

Yoksulluk nafakası, boşanma sonucu yoksulluğa düşecek olan eşin, kusuru daha ağır olmamak koşulu ile geçimi için diğer eşten mali gücü oranında, süresiz olarak talep ettiği nafaka türüdür⁹¹.

Buna karşılık tedbir nafakası, boşanma veya ayrılık davası açılmasından kararın kesinleşmesine kadar geçen süre için eşlerden ödeme gücü olanın, ihtiyacı olan diğer eşe bakım ve geçimine katkı olmak üzere ödenecek nafaka türüdür.

Buradan da anlaşılabacağı üzere, tedbir nafakası geçici karakterlidir; oysa yoksulluk nafakası boşanma kararı kesinleştikten sonra boşanma sonucu yoksulluğa düşecek olan eşin talep ettiği süre ile sınırlı olmayan bir nafaka türüdür⁹².

⁹¹ **Türk Medenî Kanununun 175. maddesine göre;** “Boşanma yüzünden yoksulluğa düşecek taraf, kusuru daha ağır olmamak koşuluyla geçimi için diğer taraftan mali gücü oranında süresiz olarak nafaka isteyebilir.

Nafaka yükümlüsünün kusuru aranmaz”.

⁹² Kemaleddin Birsen, **Medenî Hukuk Dersleri**, İstanbul, Tahsin Onuk Matbaası, 1954, s. 310.

Y. 3. HD., 21.04.2005 T., 2005/4093 E., 2005/4438 K. sayılı ilâma göre; “Davada talep edilen tedbir nafakası, henüz boşanma davası sonuçlanmadan istenilmiş, boşanma davası 29.04.2002 tarihinde açılmış, tarafların boşanmalarına ilişkin ilam 10.02.2003 tarihinde kesinleşmiş olduğuna göre, davada taraflar evli olduğu sürece tedbir nafakasına hükmedilmesi gerekir. Tedbir nafakasının istenildiği ve henüz boşanma davasının kesinleşmediği 20.06.2002 tarihinden itibaren hükmedilmesi gereken yoksulluk nafakası olmayıp tedbir nafakasıdır” (**Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası**).

Y. 12. HD., 15.04.1997 T., 1997/4363 E., 1997/4616 K.sayılı ilâma göre; “Hükmedilen nafaka tedbir nafakası olduğunda ve yoksulluk nafakasına dönüştüğüne ve bu şekilde devamına dair kararda bir açıklık bulunmadığına göre bu nafaka davanın devamı süresince geçerli olacağından tedbir nafakası boşanma kararının kesinleşmesine kadar devam eder. Hükmedilen nafaka tedbir nafakası olduğundan ve yoksulluk nafakasına dönüştüğüne ve bu şekilde devamına dair kararda bir açıklık bulunmadığından Medenî Kanunun 137. maddesi hükmüne göre bu nafaka davanın devamı süresince geçerli olacağından boşanma kararının kesinleşmesine kadar tedbir nafakası devam eder” (**Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası**).

Boşanma ve ayrılık davası kesinleştikten sonra, dava sürecinde hükmedilen tedbir nafakası gerekli koşulların bulunması şartıyla yoksulluk nafakasına dönüşebilir⁹³.

Tedbir nafakasına hükmedilebilmesi için maddi imkânları kendi bakım ve geçimine yetmeyen eşin mutlaka kusursuz veya ağır kusurlu olmaması gibi özel bir şart aranmaz iken; yoksulluk nafakası talep eden eşin boşanmada kusurunun daha ağır olmaması gerekmektedir⁹⁴. Dolayısıyla boşanma davası devam ederken, lehine tedbir nafakası hükmedilmiş olan eşin, boşanma kararı kesinleştikten sonra “yoksulluk nafakası” elde edebilmesi, ancak boşanmada daha kusurlu olmaması koşuluyla mümkündür.

3. Yardım Nafakası ve Tedbir Nafakası

Yardım nafakası ve tedbir nafakası belli noktalarda birbirlerinden ayrılırlar. Türk Medenî Kanununa göre, kendilerine yardım edilmediği takdirde yoksulluğa düşecek olan kişilerin, kanunda belirlenen yakın hısımlarından geçimlerini temin etmek için isteyebildikleri nafakaya yardım nafakası denir⁹⁵.

Buradan da anlaşılacağı üzere, tedbir nafakası boşanma davası henüz devam ederken maddi açıdan zor duruma düşen eş lehine hâkim tarafından re'sen hükmedilen geçici tedbir niteliğinde bir nafaka türü iken; yardım nafakası kendilerine yardım edilmediği takdirde yoksulluğa düşecek olan aile bireylerinin, kanunda belirlenen yakın hısımlarından geçimlerini temin etmek için isteyebildikleri nafaka türüdür.

⁹³ Y. 12. HD., 19.03.2004 T., 2004/1104 E., 2004/6484 K. sayılı ilâma göre; “Takip dayanağı ilamda tedbir nafakasına hükmedilmiş olup, bu nafakanın kararın kesinleşmesinden sonra yoksulluk nafakasına dönüşeceği belirlenmiştir. Takip tarihinde karar henüz kesinleşmediğinden alacaklının tedbir niteliğindeki bu nafakayı ilam kesinleşmeden talep etmesinde usûlsüzlük bulunmamaktadır. Ayrıca, İİK’nın 33. maddesi gereğince icranın geri bırakılmasına karar vermek gerekir” (Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası).

⁹⁴ Akıntürk, Karaman, a.g.e., s. 284.

⁹⁵ Ruhi, a.g.e., s. 95.

C. Türk Hukukunda Tedbir Nafakasının Talep Edilebileceği Hâller

1. Evlilik Birliği Devam Ederken Talep Edilebilecek Tedbir Nafakası

a. Evlilik Birliğinden Doğan Yükümlülüklerin Taraflarca Yerine Getirilmemesi

Evlilik birliğinin kurulmasıyla, eşlerin birbirlerine karşı bu birlikteliğin gerektirdiği sevgi, saygı, anlayış ve fedakârlık esaslarına dayanan kanunî yükümlülükleri doğar. Eşlerden her biri evlilik birliğinin huzuru ve mutluluğunu sağlamak için elinden geleni yapmak, bu huzur ve mutluluğu bozacak davranışlardan kaçınmak zorundadır⁹⁶.

Türk Medenî Kanununun 195/1. maddesine göre; evlilik birliğinden doğan yükümlülüklerin yerine getirilmemesi veya evlilik birliği ile ilgili önemli bir uyuşmazlığın doğması halinde eşler, ayrı ayrı ya da birlikte hâkime başvurmak suretiyle gerekli müdahalenin yapılmasını isteyebilirler⁹⁷.

Kanunkoyucu yapmış olduğu bu düzenleme ile toplumun temel taşı olan ailenin korunması amacıyla, eşlerden birine veya ikisine birlikte gerekli tedbirlerin alınması için hâkime başvurma imkânı tanımıştır⁹⁸.

Hâkim, eşlerden birinin başvurması halinde, müdahalede bulunur ve kanunda gösterilen tedbirleri alır. Kanunun lafzından da anlaşılacağı üzere

⁹⁶ Oğuzman, Dural, a.g.e., s. 152.

⁹⁷ Y. 3. HD., 12.05.2005 T., 2005/4952 E., 2005/5399 K. sayılı ilâma göre; “Evlilik birliği devam ederken karı kocanın birbirleri hakkında koşulları olduğu takdirde tedbir nafakası açma ve bir takım önlemlerin alınmasını talep etme hakları vardır” (Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası).

⁹⁸ Y. 3. HD., 13.04.2004 T., 2004/3682 E., 2004/3631 K. sayılı ilâma göre; “TMK’nın 195. maddesine göre evlilik birliğinden doğan yükümlülüklerin yerine getirilmemesi veya evlilik birliğine ilişkin önemli bir konuda uyuşmazlığa düşülmesi halinde eşler ayrı ayrı veya birlikte hâkimin müdahalesini isteyebilirler. Aynı yasanın 197. maddesine göre de; eşlerden biri, ortak hayat sebebiyle kişiliği, ekonomik güvenliği veya ailenin huzuru ciddi biçimde tehlikeye düştüğü sürece ayrı yaşama hakkına sahiptir. Birlikte yaşamaya ara verilmesi haklı bir sebebe dayanıyorsa hâkim, eşlerden birinin istemi üzerine birinin diğerine yapacağı parasal katkıya, konut ve ev eşyasından yararlanmaya ve eşlerin mallarının yönetimine ilişkin önlemleri alır” (Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası).

madde metninde “evlilik birliği” ve “eşler” ibareleri kullanıldığı için bu tedbiri talep etmek için resmi bir evlilik birliğinin bulunması gereklidir⁹⁹.

Nafaka yükümlülüğünün doğması için eşler resmi nikâh ile evli olmalıdırlar¹⁰⁰. Dolayısıyla dini nikâhın söz konusu olduğu fiili beraberliklerde tedbir nafakası talebinde bulunulması mümkün değildir.

Türk Medenî Kanununun 195/2. maddesine göre evlilik birliği devam ederken müdahalesi istenen hâkim, eşleri uyarma, onları uzlaştırmaya çalışma yahut eşlerin birlikte rıza göstermesi halinde uzman kişilerin önerileri doğrultusunda karar verme yetkisine sahiptir.

Hâkimin başvuracağı uzman kişiler kanunda belirlenmemiştir. Bu durumda hâkim, her olayın özelliğine göre uzman kişilere başvurarak onların verdiği rapor doğrultusunda gerekli kararı verecektir¹⁰¹.

Evlilik birliği devam ederken müdahalesi istenen hâkim, evlilik birliğinden doğan yükümlülüklerini yerine getirmeyen tarafı, evlilik birliğinden doğan yükümlülükleri yerine getirmesi için uyarır¹⁰².

Uyarı, evlilik birliğinin yeniden huzur ve mutluluk içinde sürdürülmesi için yükümlülüklerini yerine getirmeyen eşin dikkatinin çekilmesidir.

⁹⁹ Y. 3. HD., 30.09.2004 T., 2004/10446 E., 2004/10215 K. sayılı ilâma göre; “TMK’nın 195. maddesi “evlilik birliğinden doğan yükümlülüklerin yerine getirilmemesi veya evlilik birliğine ilişkin önemli bir konuda uyumsuzluğu düşülmesi halinde eşler ayrı ayrı veya birlikte hâkimin müdahalesini isteyebilirler. Hâkim, gerektiği takdirde eşlerden birinin istemi üzerine kanunda öngörülen önlemleri alır.” hükmünü ihtiva etmektedir. 195. maddenin lafzının incelenmesinden, “evlilik birliği” ve “eşler” ibarelerinin kullandığı görülmüştür. O halde bu madde hükmü gereğince eşlerin tedbir nafakası talep edebilmeleri için resmi bir evlilik birliğinin bulunması gerekir” (Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası).

¹⁰⁰ Y. 3. HD., 30.09.2004 T., 2004/10446 E., 2004/10215 K. sayılı ilâma göre; “Davacı kadın, davalı ile imam nikâhlı olduğunu, müşterek çocukları bulunduğunu, davalının kendilerine bakmadığını iddia ederek kendisi ve çocukları için tedbir nafakası talebinde bulunmuştur. Dosya kapsamından çocuklardan birini davalının tanıdığı, diğer çocuğun ise davacının nüfus kaydında kayıtlı olduğu anlaşılmaktadır. Eşlerin tedbir nafakası talep edebilmeleri için resmi bir evliliğin bulunması gerekir. Davacının resmi evliliği bulunmadığı ve müşterek olduğu iddia edilen çocuk ile davalı arasında soybağı kurulup kurulmadığı araştırılmadan yazılı şekilde karar tesisi hatalıdır” (Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası).

¹⁰¹ Ali İhsan Özügür, **Türk Medenî Kanununun Yeni Düzenlemelere Göre Gerekçeli-Açıklamalı-İçtihatlı Nafaka Hukuku**, 2. baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2002, s. 30 (Nafaka Hukuku).

¹⁰² Y. HGK., 13.09.1944 T., 1944/40 E., 1944/59 K. sayılı ilâma göre; “Kusurlu olan tarafa vazifeleri hâkim tarafından ihtar edilip ihtar semeresiz kalmadan tedbir nafakasına karar verilemez” (Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası).

Bu durumda hâkim yükümlülüklerin yerine getirilmesi için makul bir süre de verir¹⁰³. Verilen bu süre içerisinde, hâkim tarafından yapılan uyarının yükümlülüğünü yerine getirmeyen taraf üzerinde olumlu etkisi olup olmadığı izlenir¹⁰⁴.

Eğer henüz makul bir süre verilmeden dahi, bu uyarının sonuçsuz kalacağı anlaşılırsa Türk Medenî Kanununun 195/3. maddesi uyarınca süre verilmeksizin bir sonraki aşama olan koruma tedbirlerinin alınması aşamasına geçilir¹⁰⁵.

Evlilik birliğinin devamı sırasında ailenin geçimi için parasal katkıda bulunmayan ve hâkim tarafından yapılan uyarıya rağmen evlilik birliğinden doğan yükümlülüklerini yerine getirmeyen tarafın, diğer eşe nafaka ödeme yükümlülüğü gündeme gelir¹⁰⁶. İşte, evlilik birliğinden doğan yükümlülüklerini yerine getirmeyen eşin diğer eşe ödemesi gereken nafaka tedbir nafakasıdır.

Türk Medenî Kanununun 196/1. maddesine göre, evlilik birliğine müdahalesi istenen hâkim, ailenin geçimi için eşlerden her birinin ailenin bakım

¹⁰³ **Y. 2. HD., 02.10.1953 T., 1953/5203 E., 1953/4352 K. sayılı ilâma göre;** “Davacı sadece kocasının kendisini ortada bıraktığını ve ilgilenmediğini ileri sürmüş ve mahkeme de bu sebebe dayanarak nafakaya karar vermiştir. Hâlbuki karıya ve çocuklara bakmamak vakıası tek başına haklı sebep teşkil etmez. Bunun haklı sebep olabilmesi için Türk Kanunu Medenîsinin 161. maddesine hükmüne göre, mahkemenin kocaya ihtarda bulunması ve uygun bir ev açması için süre vermesi gerekir. Bu şart yerine getirilmeksizin kadının ayrı yaşamaya yetkili olduğunun kabulü ile nafakaya karar verilmiş olması kanuna aykırıdır” **(Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası).**

¹⁰⁴ **Y. 2. HD., 15.02.2002 T., 2002/1305 E., 2002/2020 K. sayılı ilâma göre;** “Davacı davalı ile evlendikten sonra davalının annesi, babası ve kardeşleri ile bir süre birlikte yaşadıkdan sonra evi terk ederek baba evine dönmüştür. Bir süre sonra da tedbir nafakası istemi ile dava açmıştır. Mahkeme tarafından 10.07.2001 tarihli oturumda davalıya bağımsız ev açması ve eşini eve davet etmesi hususu ihtar edilmiştir. Bunun üzerine davalı bağımsız ev açmamış, fakat noter kanalı ile davacıya eve dön ihtarını göndermiş ve her hangi bir süre tayin etmemiştir. O halde ayrı yaşamaya haklılığını kanıtlayan davacı yararına tedbir nafakası takdir edilmesi gerekirken yasal olmayan gerekçe ile davanın reddine karar verilmesi doğru görülmemiştir” **(Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası).**

¹⁰⁵ Akıntürk, Karaman, a.g.e., s. 132.

¹⁰⁶ **Y. 2. HD., 13.03.2003 T., 2003/2288 E., 2003/3441 K. sayılı ilâma göre;** “Aynı evde kalmalarına rağmen aile geçimine katkıda bulunmayan davalıdan tedbir nafakası talep edilmesi haklıdır. Dosyadaki yazılara kararın dayandığı delillerle kanuna uygun sebeplere ve özellikle delillerin takdirinde bir yanlışlık görülmemesine ve özellikle davacı, davalının evlilik birliğinden doğan yükümlülüklerini yerine getirmedikçe de ileri sürerek, ailenin geçimi için davalıdan parasal katkı da talep etmiştir (TMK. m. 195 ve 196). Tanık beyanlarından tarafların halen aynı evde birlikte oturmaya devam ettikleri ancak davalının ailenin geçimine katkıda bulunmadığı anlaşılmaktadır. Davacının talebi haklıdır (TMK. m. 196). Bu nedenle davalının tedbir nafakasına yönelik temyiz itirazları yersizdir” **(Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası).**

ve geçimi için yapması gereken parasal katkıyı belirler. Yine aynı maddenin ikinci fıkrasına göre de, hâkim bu parasal katkıyı belirlerken hakkaniyet ilkesi gereği karının karşılıksız olarak ev işlerini görmesi, çocuklarına bakması, kocanın da işyerinde karşılıksız olarak çalışıp evin geçimini sağlaması hususunun da dikkate alınarak katkı paylarının belirlenmesi gerektiği belirtilmiştir.

Bu kapsamda evlilik birliği devam ederken, evlilik birliğinden doğan yükümlülükleri yerine getirmeyen, ailesinin bakım ve geçimi için parasal katkıyı yapmayan eşin diğer eşe tedbir nafakası ödemesine hükmedilir.

İstenebilecek tedbir nafakasına kural olarak dava tarihi itibarıyla hükmedilmesi gerekir. Bunun yanında Türk Medenî Kanununun 196/3. maddesine göre ise, ailenin geçimi için uzun zamandır katkıda bulunmayan eşe karşı tedbir nafakası davası açılmışsa, dava tarihinden geriye doğru bir yıllık süreyi kapsayacak şekilde nafaka talebinde bulunmak da mümkündür¹⁰⁷.

b. Haklı Bir Sebebe İstinaden Birlikte Yaşamaya Ara Verilmesi

Evlilik birliğinin kurulmasıyla birlikte evlilik birliğinin temelindeki düşünce gereği eşler birlikte yaşamaya başlarlar. Ancak belli durumlarda eşlerin birlikte yaşamaya ara vermeleri de mümkündür¹⁰⁸.

¹⁰⁷ **Türk Medenî Kanununun 196. maddesine göre** “Eşlerden birinin istemi üzerine hâkim, ailenin geçimi için her birinin yapacağı parasal katkıyı belirler.

Eşin ev işlerini görmesi, çocuklara bakması, diğer eşin işinde karşılıksız çalışması, katkı miktarının belirlenmesinde dikkate alınır.

Bu katkılar, geçmiş bir yıl ve gelecek yıllar için istenebilir”.

¹⁰⁸ **Y. 2. HD., 08.03.2002 T., 2002/2066 E., 2002/3219 K. sayılı ilâma göre;** “Eşlerden biri ortak hayat sebebiyle kişiliği, ekonomik güvenliği veya ailenin huzuru ciddi biçimde tehlikeye düştüğü sürece ayrı yaşama hakkına sahiptir. Birlikte yaşamaya ara verilmesi haklı bir sebebe dayanıyorsa hâkim, eşlerden birinin istemi üzerine, eşlerden birinin diğerine yapacağı parasal katkıya, konut ve ev eşyalarından yararlanmaya veya eşlerin mallarının yönetimine ilişkin önlemleri alır. Davacı boşanma davası açılması sebebi dışında diğer sebeplerle eşinden ayrı yaşamakta haklı olduğunu iddia ile kanunda gösterilen tedbirlerin alınmasını istemiştir. Mahkemece davacının bu yöndeki delilleri sorulup toplanmadan yazılı şekilde hüküm kurulması usûl ve yasaya aykırıdır” (**Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası**).

Türk Medenî Kanununun 197/1. maddesinde ortak hayat sebebiyle, eşlerden birinin kişiliği veya ekonomik güvenliği yahut ailenin huzuru ciddi biçimde tehlikeye düşerse eşlerin ayrı yaşama hakkının olduğu belirtilmiştir¹⁰⁹. İşte kanunda belirtilen durumlarının birinin mevcut olması halinde kendisine başvurulmuş hâkim, eşlerin ayrı yaşamalarına karar verir.

Kendisine eşlerden biri başvuran hâkim haklı bir sebebin bulunup bulunmadığını tespit etmek için gerekli araştırmayı yapmalıdır. Kocanın randevu evi işletmesi, uyuşturucu madde kullanması veya uyuşturucu madde imal ve

¹⁰⁹ **Y. 2. HD., 04.11.1996 T., 1996/9685 E., 1996/11227 K. sayılı ilâma göre;** “Davacı eş, ayrı yaşama hakkını ispat edemediği durumda tedbir nafakası isteyemez. Kocanın açtığı boşanma davasının kesinleşen kararlar reddi halinde, karının ayrı yaşama ve bunun sonucu tedbir nafakası isteme hakkının sürekli devam ettiğini kabul etmek mümkün değildir” **(Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası).**

Y. 2. HD., 01.04.2004 T., 2004/2940 E., 2004/4135 K. sayılı ilâma göre; “Kocanın kadını ölümle tehdit ederek ağır hakarete bulunduğu anlaşılmaktadır. Bu halde taraflar arasında ortak hayatı temelinden sarsacak derecede ve birliğin devamına imkân vermeyecek nitelikte bir geçimsizlik mevcut ve sabittir. Olayların akışı karşısında davacı dava açmakta haklıdır. Bu şartlar altında eşleri birlikte yaşamaya zorlamanın artık kanunen mümkün görülmemesine göre, boşanmaya (TMK. m. 166/1) karar verilecek yerde, yetersiz gerekçe ile davanın reddi doğru bulunmamıştır. Kadın ayrı yaşamakta haklı olduğundan Türk Medenî Kanunun 197. maddesi koşulları oluşmakla nafaka davasının da kabulü gerekirken yazılı şekilde reddine karar verilmesi usûl ve yasaya aykırıdır” **(Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası).**

Y. 3. HD., 09.03.2004 T., 2004/1523 E., 2004/1873 K. sayılı ilâma göre; “Ailesi ile görüşmemesi hususunda baskı yapılan ve izin verilmeyen kadının ayrı yaşama hakkı olduğu gibi lehine hakkaniyete uygun tedbir nafakasına hükmedilmesi de gerekir. Davacı ayrı yaşamada haklı olduğunu ileri sürerek kendisi ve müşterek çocuk için tedbir nafakası talep etmiş, mahkemece müşterek çocuk için nafakaya hükmedilmekle birlikte ayrı yaşama hakkı olmadığı gerekçesiyle eş için olan talebin reddi cihetine gidilmiştir. Türk Medenî Kanununun 195.maddesi uyarınca, evlilik birliğinden doğan yükümlülüklerin yerine getirilmemesi veya evlilik birliğine ilişkin önemli bir konuda uyumsuzluğa düşülmesi halinde eşler ayrı ayrı veya birlikte hâkimin müdahalesini isteyebilirler. Hâkim, gerektiği takdirde eşlerden birinin istemi üzerine kanunda öngörülen önlemleri alır. Aynı Yasa'nın 197. maddesine göre de; eşlerden biri ortak hayat sebebiyle kişiliği, ekonomik güvenliği veya ailenin huzura ciddi biçimde tehlikeye düştüğü sürece ayrı yaşama haklarına sahiptir. Birlikte yaşamaya ara verilmesi haklı bir sebebe dayanıyorsa hâkim, eşlerden birinin istemi üzerine birinin diğerine yapacağı parasal katkıya, konut ve ev eşyasından yararlanmaya ve eşlerin mallarının yönetimine ilişkin önlemleri alır” **(Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası).**

Y. 3. HD., 08.02.2007 T., 2007/1490 E., 2007/1544 K. sayılı ilâma göre; “Davacı kadın, davalı eşinin kendisini döverek evden attığı iddiasıyla tedbir nafakası talebinde bulunmuştur. Tanık anlatımlarından davacı kadının eşinden dayak yediği anlaşılmaktadır. Bu durumda davacı ayrı yaşamakta haklı olduğundan hakkaniyet ilkesine uygun tedbir nafakasına karar verilmelidir. TMK. 197. maddesine göre; eşlerden biri ortak hayat sebebiyle kişiliği, ekonomik güvenliği veya ailenin kusuru ciddi biçimde tehlikeye düştüğü sürece ayrı yaşama hakkına sahiptir. Birlikte yaşamaya ara verilmesi haklı bir sebebe dayanıyorsa hâkim, eşlerden birinin istemi üzerine birinin diğerine yapacağı parasal katkıya, konut ve ev eşyasından yararlanmaya ve eşlerin mallarının yönetimine ilişkin önlemleri alır” **(Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası).**

ihraç etmesi gibi sebepler Yargıtay içtihatlarıyla kabul edilen haklı sebeplerden bazılarıdır¹¹⁰.

Birlikte yaşamaya haklı bir sebeple ara verilirse, Türk Medenî Kanununun 197/2. maddesi uyarınca hâkim, istem üzerine eşlerden birinin diğerine yapacağı parasal katkıya, konut ve ev eşyasından yararlanmaya ve eşlerin mallarının yönetimine ilişkin tedbirleri alır¹¹¹. İşte kanun metninde “*parasal katkı*” ile kastedilen de niteliği itibariyle bir tedbir nafakasıdır.

Aynı şekilde Türk Medenî Kanununun 197/3. maddesi uyarınca eşlerden birinin haklı bir sebep olmaksızın birlikte yaşamaktan kaçınması veya ortak hayatın başka bir sebeple olanaksız hale gelmesi üzerine de hâkim kanunda belirtilen tedbirleri alır¹¹². Bu durumda da hâkim, istem üzerine eşlerden birinin diğerine yapacağı parasal katkıya, konut ve ev eşyasından yararlanmaya ve eşlerin mallarının yönetimine ilişkin tedbirleri alır. Dolayısıyla bu durumda da diğer eş lehine tedbir nafakasına hükmedilmesi gerekir.

Hâkim tarafından tedbir nafakasına hükmedebilmek için istemde bulunan tarafın ayrı yaşamada haklı olduğunu ispat etmesi gerekir. Bu durumda hâkim gerekli tedbirleri alır ve dava tarihinden itibaren geçerli olmak üzere tedbir nafakasına hükmeder¹¹³.

¹¹⁰ Y. 2. H.D., 30.04.1974 T., 1974/2528 E., 1974/2629 K. sayılı ilâm (Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası).

¹¹¹ Y. 3.HD., 19.01.2004 T., 2004/194 E., 2004/99 K. sayılı ilâma göre; “4721 sayılı Kanunun 197/2 maddesine göre; “Birlikte yaşamaya ara verilmesi haklı bir sebebe dayanıyorsa hâkim, eşlerden birinin istemi üzerine birinin diğerine yapacağı parasal katkıya, konut ve ev eşyasından yararlanmaya ve eşlerin mallarının yönetimine ilişkin önlemleri alır” (Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası).

¹¹² Y. 2. HD., 08.03.2002 T., 2002/2066 E., 2002/3219 K. sayılı ilâma göre; “Eşlerden biri, ortak hayat sebebiyle kişiliği, ekonomik güvenliği veya ailenin huzuru ciddi biçimde tehlikeye düştüğü sürece ayrı yaşama hakkına sahiptir.” (TMK. m. 197/1). Birlikte yaşamaya ara verilmesi haklı bir sebebe dayanıyorsa hâkim, eşlerden birinin istemi üzerine, eşlerden birinin diğerine yapacağı parasal katkıya (TMK. m. 185/3, 186/3), konut (TMK. m. 186), eve eşyasından yararlanmaya veya eşlerin malların yönetimine (TMK. m. 223, 242, 244, 262, 263, 264, 267, 215) ilişkin önlemleri alır. (TMK. m. 197/2). Eşlerden biri, haklı bir sebep olmaksızın diğerinin birlikte yaşamaktan kaçınması veya ortak hayatın başka bir sebeple olanaksız hale gelmesi üzerine de yukarıdaki istemlerde bulunabilir” (Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası).

¹¹³ Osman Oy, Boşanmanın Hukukî Neticeleri: Nafaka-Tazminat-Velayet Mal Paylaşımı ve Aile Konutu, İstanbul, Beta Yayınevi, 2008, s. 5.

Ayrı yaşamada haklı olduğunu kanıtlayamayan eş lehine tedbir nafakasına karar verilemez¹¹⁴. Ayrı yaşamakta haklılık devam ettiği sürece tedbir nafakası da devam eder.

Eşlerden birinin haklı bir sebep olmaksızın birlikte yaşamaktan kaçınması veya ortak hayatın başka bir sebeple olanaksız hale gelmesi halinde de tedbir nafakasına hükmedilmesi gerektiği hâllerde de öncelikle haklı bir sebep olmaksızın birlikte yaşamaktan kaçınan eşe Türk Medenî Kanununun 164. maddesi uyarınca ihtarda bulunulur¹¹⁵. Yapılan ihtarla rağmen haklı bir sebep olmaksızın birlikte yaşamaktan kaçınarak, müşterek konuta dönmeyen eş, ayrı yaşamaktaki haklılığını kaybeder. Bu durumda müşterek konuta dönmeyen eş, uyarıda belirtilen sürenin sonunda artık tedbir nafakası talep edemez.

¹¹⁴ **Y. 3. HD., 10.11.2005 T., 2005/11710 E., 2005/11404 K. sayılı ilâma göre;** “Ayrı yaşayan davacı, davalının açtığı boşanma davasının reddedildiğini belirterek, tedbir nafakası talebinde bulunmuştur. Taraflar boşanmanın mali sonuçları konusunda 03.06.2004 tarihinde sözleşme düzenlemişler, davacı nafaka istemediğini belirtmiş, bilahare davalı 07.06.2004 tarihinde boşanma davası açmış, ancak davacı kabul etmemiştir. Tanık beyanlarına göre davacının 2,5 yıl önce M. isimli bir şahısla gezmesini, davalı çocuğun hatırına affetmiş, ancak bu bağlantının devam ettiği iddiasıyla boşanmaya karar vermiştir. Davacı bu davada davalı ile aralarında geçimsizlik olmadığını ileri sürmüş, tanıklar da sadakatsizlik dışında başkaca bir olaydan söz etmemiştir. Dosya içeriğine göre, evi terk eden davacıdır. Haklı sebeple terk için yasal bir sebep göstermemiş, tanıkları taraflardan hangisinin bir araya gelmek istemediğini bilmediklerini söylemişlerdir. O halde sadakatsiz davranan, müşterek evi rızasıyla terk eden davacının ayrı yaşamakta haklı olduğu kabul edilemeyeceğinden, davacı yönünden davanın reddi gerekirken, kısmen kabulü doğru görülmemiştir. Ayrıca davalının geliri, ekonomik ve sosyal şartlar gözetildiğinde müşterek çocuk için takdir edilen nafaka TMK’nın 4. maddesinde vurgulanan hakkaniyet ilkesine uygun olmayacak şekilde fazla görülmüştür” **(Kazancı Bilişim, İçtihat Bilgi Bankası).**

¹¹⁵ **Türk Medenî Kanununun 164. maddesine göre;** “Eşlerden biri, evlilik birliğinden doğan yükümlülüklerini yerine getirmemek maksadıyla diğerini terk ettiği veya haklı bir sebep olmadan ortak konuta dönmediği takdirde ayrılık, en az altı ay sürmüş ve bu durum devam etmekte ve istem üzerine hâkim veya noter tarafından yapılan ihtar sonuçsuz kalmış ise; terk edilen eş, boşanma davası açabilir. Diğerini ortak konutu terk etmeye zorlayan veya haklı bir sebep olmaksızın ortak konuta dönmelerini engelleyen eş de terk etmiş sayılır”.

2. Mutlak veya Nisbi Butlan Davasında Talep Edilebilecek Tedbir Nafakası

Evlenmenin butlanı, geçersiz olarak kurulmuş bir evliliğin mahkeme kararı ile sona erdirilmesidir. Türk Medenî Kanununda evlenmenin butlanı, mutlak ve nisbi olmak üzere iki ayrı türde düzenlenmiştir¹¹⁶.

Evlenmenin mutlak butlan ile geçersiz olması halinde, bu geçersizlik kamu düzenini ilgilendirdiği için, herhangi bir süreye bağlı olmaksızın ileri sürülebilir.

Evlenmenin nisbi butlan ile geçersiz olması halinde, bu geçersizlik sadece tarafları ilgilendirir ve Türk Medenî Kanununun 152. maddesinde yer alan altı aylık ve beş yıllık hak düşümü süresine tabidir.

Evlenmenin mutlak veya nisbi butlanı hallerinde açılan davalar süresince de hâkim, eşlerin geçinmesi, barınması ve mallarının yönetimi ve çocukların

¹¹⁶ Türk Medenî Kanununa göre;

“Madde 145 A - Mutlak Butlan Sebepleri

Aşağıdaki hallerde evlenme mutlak butlanla batıldır:

1. Eşlerden birinin evlenme sırasında evli bulunması,
2. Eşlerden birinin evlenme sırasında sürekli bir sebeple ayırt etme gücünden yoksun bulunması,
3. Eşlerden birinde evlenmeye engel olacak derecede akıl hastalığı bulunması,
4. Eşler arasında evlenmeye engel olacak derecede hısımlığın bulunması”.

“B – Nisbi Butlan Sebepleri

1. Ayırt Etme Gücünden Geçici Yoksunluk

Madde 148 - Evlenme sırasında geçici bir sebeple ayırt etme gücünden yoksun olan eş, evlenmenin iptalini dava edebilir.

2. Yanılma

Madde 149 - Aşağıdaki durumlarda eşlerden biri evlenmenin iptalini dava edebilir:

1. Evlenmeyi hiç istemediği veya evlendiği kişiyle evlenmeyi düşünmediği halde yanılarak bu evlenmeye razı olmuşsa,
2. Eşinde bulunmaması onunla birlikte yaşamayı kendisi için çekilmez bir duruma sokacak derecede önemli bir nitelikte yanılarak evlenmişse.

3. Aldatma

Madde 150 - Aşağıdaki durumlarda eşlerden biri evlenmenin iptalini dava edebilir:

1. Eşinin namus ve onuru hakkında doğrudan doğruya onun tarafından veya onun bilgisi altında bir başkası tarafından aldatılarak evlenmeye razı olmuşsa,
2. Davacının veya altsoyunun sağlığı için ağır tehlike oluşturan bir hastalık kendisinden gizlenmişse.

4. Korkutma

Madde 151 - Kendisinin veya yakınlarından birinin hayatı, sağlığı veya namus ve onuruna yönelik pek yakın ve ağır bir tehlike ile korkutularak evlenmeye razı edilmiş eş, evlenmenin iptalini dava edebilir”.

bakım ve korunması için gerekli geçici tedbirleri kendiliğinden almalıdır¹¹⁷. Bu tedbirlerden biri olan tedbir nafakası evlenmenin butlanı davasının kesinleşmesine kadar ödenmeye devam eder¹¹⁸.

3. Boşanma veya Ayrılık Davasında Talep Edilebilecek Tedbir Nafakası

Boşanma veya ayrılık davası açılınca eşler arasındaki ailevi ilişkiler zayıfladığı için, evlilik birliğinin taraflara yüklediği görev ve sorumluluklar süreç içerisinde çoğu zaman gönül rızası ile ifa edilemez duruma düşebilir¹¹⁹.

Eşlerin birbirlerine karşı kırgınlıklarının ve kızgınlıklarının en yüksek düzeye ulaştığı, yardımlaşmanın ve karşılıklı ilişkilerin kesildiği, eşlerin adeta hasım haline gelip iki cephe oluşturdıkları, evlilik birliğinin ahenginin bozulduğu, şiddet ve hırs içinde bir mücadelenin başladığı ve nihayet evlilik ilişkisine son verme iradesinin tamamen açığa vurulduğu bir ortam içerisinde, gerek eşlerin gerek çocukların sıkıntıya düşmesine sıklıkla rastlanır¹²⁰.

Bu sebeple Türk Medenî Kanununun 169. maddesine göre, boşanma veya ayrılık davası açılınca, davanın devamı süresince talep olmasa dahi boşanma veya ayrılık davasını gören hâkim, eşlerin barınmasına, geçimine, karı koca mallarının yönetimine, çocukların bakım ve korunmasına ilişkin geçici tedbirleri kendiliğinden almak zorundadır.

¹¹⁷ Y. 2. H.D., 16.02.2000 T., 2000/525 E., 2000/1849 K. sayılı ilâma göre; “Evlenmenin feshine ilişkin davalarda da boşanma hükümleri kıyasen uygulanır. (TMK. m. 126/2). Evlenmenin feshi davası açılmakla eşlerin ayrı yaşama ve nafaka isteme hakları doğar. Kaldı ki istek olmasa bile davanın devam süresince gerekli tedbirlerin davaya bakan hâkim tarafından kendiliğinden alınması zorunludur (TMK. m. 137). O halde dava tarihinden geçerli olmak üzere kadın yararına uygun miktarda tedbir nafakasına hükmedilmesi gerekirken yazılı şekilde karar verilmesi usûl ve yasaya aykırıdır. İlam olarak temin edilmiştir” (Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası).

¹¹⁸ Özuğur, **Boşanma**, s. 635.

¹¹⁹ Feyzioğlu, **a.g.e.**, s. 354; Bozovalı, **a.g.e.**, s. 25.

¹²⁰ Tekinay, **a.g.e.**, s. 259; Akıntürk, Karaman, **a.g.e.**, s. 235; Velidedeoğlu, **Türk Medenî Hukuku**, s. 246.

Tedbir nafakasının ödenmesi, boşanma veya ayrılık davası sonuçlanıncaya kadar maddi açıdan zor durumda bulunan eşin, başkalarının yardımına muhtaç hale gelmesini önler. Zaten geçici tedbirlerin amacını ve temel dayanağını da işte bu düşünce oluşturmaktadır¹²¹.

İşte boşanma veya ayrılık davasında hükmedilecek tedbir nafakası, zor durumda kalan eşe hâkim tarafından kendiliğinden veya talep doğrultusunda¹²², boşanma davasının açılma tarihinden, boşanma kararının kesinleştiği tarihe kadar geçerli olmak üzere hükmedilen geçici bir tedbirdir¹²³.

Boşanma veya ayrılık davası açılınca hâkim, tarafların ekonomik güçlerini, gelir ve giderlerini, malvarlıklarının bulunup bulunmadığını, varsa bunların değer ve gelirlerini araştırıp belirleyecek, bu durumu tespit ettikten sonra bir eşin diğer eşe nafaka ödeyip ödemeyeceğini, ödeyecekse bunun miktarını saptayacaktır¹²⁴.

Kadının belirli bir gelirin bulunduğunu; hatta bazı hallerde bu gelirin kocanınkinden fazla olduğu durumlarda kadın lehine nafakaya hükmedilip hükmedilmeyeceği konusunda Yargıtay'ın içtihatları bulunmaktadır. Yargıtay 2. Hukuk Dairesinin 21.02.2007 tarih, 2006/14738 esas, 2007/2473 karar sayılı ilâmında, *“eşlerin aylık gelirleri ve ekonomik durumları birbirine yakın ise tedbir nafakasına hükmedilmeyeceği”* dendiği için kadının gelirin bulunmasının sadece nafaka miktarının tespitinde önem arz ettiği, kocayı nafaka yükümlülüğünden kurtarmayacağı anlaşılmaktadır.

Kanaatimizce, eşlerin aylık gelirleri ve ekonomik durumlarının birbirine yakın olduğu hallerde, eşlerden biri lehine tedbir nafakasına hükmedilmemelidir.

¹²¹ Kaleli, Yaçinkaya, a.g.e., s. 1549.

¹²² Y. HGK., 19.03.1997 T., 1997/2-23 E., 1997/228 K. sayılı ilâma göre; *“Davalı kadın, duruşma sırasında davacı kocanın, evin infak ve iaşesini temin ettiğini beyan ederek tedbir nafakası takdir edilmemesini istediğine göre, temyiz doğmuş haktan feragat niteliğinde olduğundan ve hâkim istek dışına çıkarak karar veremeyeceğinden hükmün tedbir nafakası yönünden bozulması gerekmiştir”* (Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası).

¹²³ Özuğur, Boşanma, s. 587; Oy, a.g.e., s. 6.

¹²⁴ Özuğur, Boşanma, s. 631.

Boşanma davası devam ederken talep edilebilecek tedbir nafakasında kusurun önem taşımadığı da incelenmesi gereken bir konudur. Buna göre, tedbir nafakası isteyen taraf kusurlu olsa dahi, bu eş lehine tedbir nafakasına hükmedilebilecektir. Başka bir deyişle, boşanma davası devam ederken talep edilebilecek tedbir nafakasında kusur önem taşımaz. Zira Türk Medenî Kanununda tedbir nafakası talep etmek için talep eden tarafın kusursuz olması gerektiğine dair açık bir hüküm yoktur. Hatta görülmekte olan boşanma davasında kusurlu olan taraf lehine tedbir nafakası hükmedildiğinde, bu kusurluluğun nafakanın miktarında etkili olmadığı da Yargıtay Hukuk Genel Kurulu tarafından kabul edilmektedir¹²⁵.

Bunun yanında görülmekte olan boşanma veya ayrılık davasında eğer nafaka isteminden feragat edilmişse, feragat eden eş lehine tedbir nafakasına hükmedilmez.

¹²⁵ **Y. HGK., 28.01.2004 T., 2004/2-8 E., 2004/27 K. sayılı ilâma göre;** “Uyuşmazlık, 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu’nun yürürlüğünden sonra açılan davada, boşanmaya yol açan olaylarda kusurlu bulunan davalı kadın yararına tedbir nafakasına hükmedilip, hükmedilemeyeceği noktasında toplanmaktadır. Tedbir nafakası yürürlükten kaldırılan 743 sayılı Medeni Kanun’un 137. maddesinde düzenlenmiş, boşanma ve ayrılık davası açılınca hâkimin davanın devamı süresince gerekli olan, özellikle eşlerin barınmasına, infakına, karı koca mallarının yönetimine ve çocukların bakımına dair geçici tedbirleri alacağı hükme bağlanmış, istek olmasa bile davanın devamı süresince gerekli tedbirlerin davaya bakarı hâkim tarafından kendiliğinden (re’sen) alınması zorunlu kılınmış, kadının boşanmaya yol açan davranışlarının 137. maddede öngörülen bu kuralı değiştirmeyeceği Yargıtay uygulamasında istikrar kazanmıştır. 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu’nun 169. maddesinde de, 137. maddedeki bu hüküm sadeleştirilmek suretiyle aynen korunmuş, boşanma veya ayrılık davası açılınca hâkimin davanın devamı süresince gerekli olan, özellikle eşlerin barınmasına, geçimine, eşlerin mallarının yönetimine ve çocukların bakım ve korunmasına ilişkin geçici önemleri re’sen alacağı hükme bağlanmış, kusursuzluğun gerektiği yönünde bir düzenleme getirilmemiştir. O halde yukarıda açıklanan nedenlerle mahkemece, kadının boşanmaya yol açan davranışlarının madde de öngörülen kuralı değiştirmeyeceği de gözetilerek kadın yararına uygun tedbir nafakasına hükmedilmesi gerekirken, yanlış gerekçelerle talebin reddi usul ve yasaya aykırıdır. Bu nedenle direnme kararı bozulmalıdır”.

4. Çocuk Lehine Hükmedilecek Tedbir Nafakası

Evlilik birliğinin kurulmasıyla birlikte eşler, bu birliğin mutluluğunu elbirliğiyle sağlamak ve çocukların bakımına, eğitim ve gözetimine beraberce özen göstermekle yükümlü hâle gelirler.

Türk Medenî Kanununun 327/1. maddesine göre çocuğun bakımı, eğitimi ve korunması için gerekli giderler anne ve baba tarafından karşılanır. Anne ve babaya yüklenmiş olan bu yükümlülük, anne veya babanın velayet hakkı kendisinde olmasa dahi çocuğun ergin olmasına kadar devam eder. Eğer çocuk ergin olmuşsa ve fakat halen eğitimi devam ediyorsa çocuğun eğitim süreci içerisinde de bu yükümlülük devam eder.

Anne ve babaya yüklenmiş olan bakım yükümlülüğü, çocuk lehine nafaka talep edilmesi hakkını da beraberinde getirir. Eşler arasında boşanma ve ayrılık davası açılmışsa, çocuk fiilen kendisine bırakılan eşin diğer eşten, çocuk lehine tedbir nafakası ödemesini talep etmesi mümkündür. Hatta talep olmasa dahi, davaya bakan hâkimin dava süresince re'sen tedbir nafakasına hükmetmesi gerekir.

Eşler arasında boşanma davası açılmamış ise, bağımsız olarak da çocuk lehine iştirak nafakası davası açılması ve bu dava süresince de tedbir nafakası isteminde bulunulması mümkündür. Türk Medenî Kanununun 329. maddesine göre, bu davayı açma hakkı çocuğun kendisine bırakıldığı eşe aittir. Bunun yanında ayırt etme gücüne sahip olan çocuk eğer anne veya babası tarafından bakılmıyorsa, bu hâlde davayı çocuğa atanacak vasi veya kayyım da açabilir. Son olarak da eğer lehine nafaka talep edilen çocuk eğer ayırt etme gücüne sahipse, onun da davası açması mümkündür.

Çocuk lehine hükmedilecek nafakanın belirlenmesinde, çocuğun ihtiyaçları ile anne ve babanın yaşam koşulları ve ödeme güçleri nazara alınır. Çocuk lehine boşanma veya ayrılık davası dışında tedbir nafakasının ödenmesi Medenî Kanun tarafından güvence altına alınmıştır. Kanunun 334. maddesinde belirtildiği üzere, anne ve baba nafaka yükümlülüklerini sürekli

olarak ve ısrarla yerine getirmezlerse ya da kaçma hazırlığı içinde bulundukları, mallarını gelişigüzel harcadıkları veya heba ettikleri kabul edilebilirse hâkim, gelecekteki nafaka yükümlülüklerine ilişkin olarak uygun bir güvencenin sağlanmasına veya gerektiğinde diğer önlemlerin alınmasına karar verebilir.

Hâkimin alması gereken tedbirler açıkça belirtilmemiş olduğundan hâkimin nafakanın ödenmesini sağlamak amacıyla davalı ya da davalıların mallarına tedbir koyma, satış yasağı koyma gibi tedbirleri alması mümkündür.

5. Evlat Edinilen Çocuk Lehine Hükmedilecek Tedbir Nafakası

Evlat edinme ilişkisi hâkim tarafından verilen kararın kesinleşmesi ile kurulur. Evlat edinme ile taraflar arasında yapay bir soybağı kurulmuş olur¹²⁶. Bu sebeple evlat edinen, evlatlık ergin oluncaya kadar ona bakmak zorundadır. Bakım yükümlülüğünü yerine getirmeyen evlat edinene karşı, evlat edinilenin nafaka isteme hakkı doğmaktadır. Bunun yanında evlatlık, evlat edinenin acze düşmesi halinde, asıl anne ve babasından da nafaka isteyebilir¹²⁷.

İşte evlatlığın açmış olduğu nafaka davası süresince de geçici bir koruma tedbiri olarak tedbir nafakasına hükmedilebilir. Şayet evlatlık ergin olmasına rağmen eğitimi devam ediyorsa, evlatlığın eğitimi sona erinceye kadar ödenmesine hükmedilmiş nafaka yardım nafakası olarak devam eder¹²⁸.

¹²⁶ **Türk Medenî Kanununun 282. maddesine göre;** “Çocuk ile ana arasında soybağı doğumla kurulur. Çocuk ile baba arasında soybağı, ana ile evlilik, tanıma veya hâkim hükmüyle kurulur. Soybağı ayrıca evlat edinme yoluyla da kurulur”.

¹²⁷ **Y. 2. HD., 17.03.1987 T., 1987/1425 E., 1987/2234 K. sayılı ilâma göre;** “Evlat edinenin acze düşmesi halinde evlatlık verilen çocuk asıl ana ve babasından nafaka isteminde bulunabilir. Evlatlığı verilen çocuğun asıl ana ve babasından miras alma hakkı sona ermez. Mirasçılık sıfatı devam ettiği için nafaka yükümlülüğü veya nafaka hakkı da karşılıklı olarak saklıdır” (**Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası**).

¹²⁸ **Y. 3. HD., 23.02.2004 T., 2004/1453 E., 2004/1195 K. sayılı ilâma göre;** “Davacı reşit olup, üniversitede okuduğundan bahisle nafaka talebinde bulunmuş olduğuna göre; mahiyeti itibariyle istenilen nafaka yardım nafakası niteliğindedir. Mahkemece, yanlış nitelendirme sonucu “tedbir ve iştirak nafakası” olarak hüküm oluşturulması doğru değildir” (**Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası**).

6. Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun Uyarınca Talep Edilebilecek Tedbir Nafakası

6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun 08.03.2012 tarihinde kabul edilip, 20.03.2012 tarihinde Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu kanunun yürürlüğe girmesiyle 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun yürürlükten kalkmıştır. Bu sebeple yürürlükte olan 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun bakımından tedbir nafakasının hükümlerini incelemek gerekmektedir.

6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanunun amacı şiddete uğrayan veya şiddete uğrama tehlikesi bulunan kadınların, çocukların, aile bireylerinin ve tek taraflı ısrarlı takip mağduru olan kişilerin korunması ve bu kişilere yönelik şiddetin önlenmesi amacıyla alınacak tedbirlere ilişkin usûl ve esasları düzenlemektir.

6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanunda tedbir nafakasına ilişkin olarak özel bir hüküm düzenlenmiştir. Kanunun 5. maddesine göre, *“şiddet uygulayan, aynı zamanda ailenin geçimini sağlayan yahut katkıda bulunan kişi ise 4721 sayılı Kanun hükümlerine göre nafakaya hükmedilmemiş olması kaydıyla hâkim, şiddet mağdurunun yaşam düzeyini göz önünde bulundurarak talep edilmese dahi tedbir nafakasına hükmedebilir”*.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TEDBİR NAFKASININ HÜKÜMLERİ VE

MİLLETLERARASI ÖZEL HUKUK ALANINDA NAFKA

I. TEDBİR NAFKASININ GENEL HÜKÜMLERİ

A. Tedbir Nafakasının Başlangıcı ve Süresi

Evlilik birliğinin kurulması ile birlikte evlilik birliğinin taraflara yüklediği yükümlülöklere aykırı hareket eden eş aleyhine her zaman dava açılarak hâkimin müdahalesi istenebilir¹²⁹.

Evlilik birliğinin taraflara yüklediği yükümlülöklere aykırı hareket eden eş aleyhine açılan davada tedbir nafakasına hükmedilmişse, bunun başlangıç tarihi konusunda doktrinde farklı görüşler savunulmaktadır.

Bir görüşe göre, tedbir nafakasının başlangıç tarihi dava tarihidir. Dolayısıyla dava tarihi itibarıyla tedbir nafakasına hükmedilmesi gerekir¹³⁰.

Diğer görüşe göre, tedbir nafakasının başlangıç tarihi talep tarihidir. Bu görüşe göre tedbir nafakasına dava tarihinden itibaren hükmolunursa ve nafaka sonraki bir tarihte istenmişse, bu halde hâkim istekten fazlasına hükmedemez

¹²⁹ Y. 3 HD., 05.10.2004T., 2004/10122 E., 2004/10391 K. sayılı. ilâma göre; “TMK’nın 195. maddesine göre, evlilik birliğinden doğan yükümlülüklerinin yerine getirilmesi veya evlilik birliğine ilişkin önemli bir konuda uyuşmazlığa düşülmesi halinde eşler ayrı veya birlikte hâkimin müdahalesini isteyebilirler” (Kazancı Bilişim-İctihat Bilgi Bankası).

¹³⁰ Oğuzman, Dural, **a.g.e.**, s. 136; Tekinay, **a.g.e.**, s. 252; Feyzioğlu, **a.g.e.**, s. 363; Velidedeoğlu, **Türk Medenî Hukuku**, s. 248-249; Ruhi, **a.g.e.**, s. 50; Akıntürk, Karaman, **a.g.e.**, s. 284.

ilkesine aykırı davranılmış olur. Dolayısıyla talep tarihi itibarıyla tedbir nafakasına hükmedilmesi gerekir¹³¹.

Başka bir görüşe göre ise, tedbir nafakasının başlangıç tarihi olarak kural olarak dava tarihi esas alınsa dahi, tedbir nafakasına hangi andan itibaren hükmedileceği davayı gören hâkimin takdirindedir. Bu görüşe göre hâkim tedbir nafakasının başlangıç tarihini her olayın somut özelliklerine göre takdir etmelidir¹³².

Yargıtay'ın 28.11.1956 tarihli İçtihadı Birleştirme Kararında, tedbir nafakasının başlangıç tarihinin dava tarihi olduğu belirtilmiştir¹³³. Yargıtay'ın bu yönde çok sayıda karar da bulunmaktadır¹³⁴.

Buna göre boşanma davası açılınca nafaka talebinin uygun bulunması halinde, davayı gören hâkim kural olarak boşanma davasının açıldığı tarihten itibaren tedbir nafakasına hükmeder ve bu nafaka, kararın kesinleşmesine kadar devam eder¹³⁵.

¹³¹ Kaleli, Yalçinkaya, **a.g.e.**, s. 1555; Ömer Uğur Gençcan, **4721 Sayılı Türk Medenî Kanunu-Bilimsel Açıklama, İçtihatlar, İlgili Mevzuat**, 2. baskı, Ankara, Yetkin Kitabevi, 2007, s. 48 (**4721 Sayılı Türk Medenî Kanunu**).

¹³² Öztan, **Aile Hukuku**, s. 453.

¹³³ **Y. İBK.**, 28.11.1956 T., 1956/15 E., 1956/15 K. sayılı ilâma göre; “Nafakanın bağlanmasında olduğu gibi arttırılma veya eksiltilmesine dair taleplerin kabulünde de buna dava tarihinden itibaren hükmolunması icap ettiğine karar verildi” (**Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası**).

¹³⁴ **Y. HGK.**, 17.10.2001 T., 2001/2-701 E., K:2001/727 K. sayılı ilâma göre; “Dava tarihinden geçerli olmak üzere, kadın yararına uygun miktarda tedbir nafakasına hükmedilmesi gerekirken yazılı şekilde karar verilmesi usûl ve yasaya aykırıdır” (**Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası**).

Y. 2. HD., 23.03.2005 T., 2005/2736 E., 2005/4564 K. sayılı ilâma göre; “Boşanma davalarında takdir edilen tedbir nafakasına dava tarihinden itibaren hükmedilmesi gerekirken talep tarihinden itibaren hükmedilmesi usûl ve yasaya aykırıdır” (**Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası**).

Y. 2. HD., 14.04.2004 T., 2004/3900 E., 2004/4724 K. sayılı ilâma göre; “Davalı yararına takdir edilen tedbir nafakasının başlangıç tarihinin dava tarihi yerine talep tarihi olarak gösterilmesi de bozmayı gerektirmiştir” (**Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası**).

¹³⁵ **Y. 2. HD.**, 03.03.2005 T., 2005/1178 E., 2005/3199 K. sayılı ilâma göre; “Boşanma davalarında takdir edilen tedbir nafakasına dava tarihinden itibaren hükmedilmesi gerekirken talep tarihinden itibaren hükmedilmesi usûl ve yasaya aykırıdır. Boşanma davalarında takdir edilen tedbir nafakasına dava tarihinden itibaren hükmedilmesi gerekirken talep tarihinden itibaren hükmedilmesi usûl ve yasaya aykırı ise de; bu yanlışlığın giderilmesi yeniden yargılamayı gerektirmediğinden hükmün düzeltilerek onanması gerekmiştir” (**Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası**).

Y. 2. HD., 23.03.1990 T., 1990/233 E., 1990/3250 K. sayılı ilâma göre; “Dava tarihinden geçerli olmak üzere tedbir nafakasına karar verilmesi gerekir. Her dava tarihinde gerçekleştiği yanda mevcut olduğu ileri sürülen koşullara göre incelenir. Ve dava tarihi itibarıyla hukuksal sonuç doğuracak biçimde hükme bağlanır. Tedbir nafakasına yönelik istekler de bu ilkenin doğal sonucu olarak dava tarihinde gerçekleşen (ya da mevcut olan) geçim ihtiyacının sağlanmasına yöneliktir. Bu niteliği itibarı ile nafaka

Buna karşılık ayrılık davasının açılması veya boşanma davası sonucunda ayrılığa karar verilmesi halinde nafakanın devam edeceği süre farklılık gösterir. Bu halde nafaka, dava tarihinden başlayarak ayrılık için mahkemece kararlaştırılan ayrılık süresinin bitmesine kadar sürer¹³⁶.

Boşanma davası açılmadan önce bağımsız olarak açılmış bir tedbir nafakası davası varsa ve bu dava esas dava olan boşanma davası ile birleştirilmişse, bağımsız olarak açılan tedbir nafakası davasının açıldığı tarih itibariyle tedbir nafakasına hükmedilir¹³⁷.

Nafaka alacağı, davanın açıldığı tarihte muaccel olmadığı için tedbir nafakası talep eden lehine dava tarihi itibariyle faize hükmedilmesi mümkün değildir¹³⁸.

Davanın karara bağlandığı tarih itibariyle istem halinde faize hükmedilmesi mümkündür¹³⁹.

isteği tazminat ya da sair biçimde dava tarihinden önce gerçekleşmiş olacak davalarından ayrılır ve kuşkusuz inşai dava özelliği itibariyle de ancak davanın açılması yoluyla nafaka isteğine ilişkin irade beyanı karşı tarafa ulaşmış sayılır. Aksi düşünce ortada hiçbir uyumsuzluk bulunmamasına rağmen çok uzun yıllar sonra davacı eşin tek taraflı iradesine dayanarak dava tarihinden öncesini kapsayan beş, on ya da daha fazla süre için toplu nafaka isteklerinin ileri sürülmesine yol açar. Bütün bu nedenlerle 28.11.1956 gün ve 15/15. sayılı İçtihadı Birleştirme Kararı da dikkate alınarak dava tarihinden geçerli olmak üzere tedbir nafakasına karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde nafakanın başlangıcının dava tarihinden daha önceki bir tarih olarak benimsenmesi Usûl ve Kanun'a aykırıdır” (Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası).

¹³⁶ Şimşek, a.g.e., s. 32.

¹³⁷ Ruhi, a.g.e., s. 54.

¹³⁸ Y. 2. HD., 30.06.2005 T., 2005/10345 E., 2005/10378 K. sayılı ilâma göre; “İşlemiş ve muaccel hale gelmiş nafaka alacağı bulunmadığı halde takdir edilen tedbir nafakalarına dava tarihinden itibaren faiz yürütülmesi doğru değildir” (Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası).

¹³⁹ Y. 2. HD., 06.04.2004 T., 2004/898 E., 2004/4371 K. sayılı ilâma göre; “Hükmedilen 400 milyon lira nafakanın dava tarihinden boşanma hükmünün kesinleştiği tarihe kadar olan bölümünün tedbir, sonrasının ise yoksulluk nafakası olduğu anlaşılmaktadır. Karar altına alınan tedbir nafakasının her an doğup işleyen bir hak olduğu nazara alınmadan dava tarihinden itibaren faize hükmedilmesi doğru değildir” (Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası).

Y. 12. HD., 20.06.2002 T., 2002/12035 E., 2002/13312 K. sayılı ilâma göre; “Asliye Hukuk Mahkemesinde görülmekte olan boşanma davasının devamı sırasında ara kararı ile takdir edilen ve tedbir niteliğindeki nafakaya ara kararının verildiği tarihten itibaren yasal faiz istenebilir. Bu durumda alacaklının 26.10.2001 tarihinden itibaren faiz istemesinde yasaya aykırılık yoktur. Ayrıca, ara kararında (aylık 350.000.000 TL tedbir nafakasının dava tarihinden itibaren) ve (davacıdan alınarak davalıya ödenmesine) hükmedildiği için tedbir nafakasının tamamının Saadet Ö. tarafından takibe konulması da anılan kararın gereğidir” (Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası).

Y. HGK., 05.04.2000 T., 2000/12-739 E., 2000/746 K sayılı ilâma göre; “Boşanmanın reddine dair ilamda dava tarihinden itibaren tahsiline karar verilen tedbir nafakasının faizinin hangi tarihte

B. Tedbir Nafakasının Miktarının Belirlenmesi

Tedbir nafakasının miktarının belirlenmesinde davayı gören hâkime belli yükümlülükler yüklenmiştir. Buna göre hâkim, tedbir nafakasını belirlemek için eşlerin sosyal ve ekonomik durumları hususunda araştırma yapmalıdır. Uygulamada tarafların sosyal ve ekonomik durumları, kolluk güçleri tarafından yapılan araştırma neticesinde tespit edilmektedir¹⁴⁰.

Eşlerin sosyal ve ekonomik durumları tespit edilirken, eşlerin barınma, yiyecek, giyecek, eğitim, öğretim, tedavi gibi zorunlu ihtiyaç kalemleri dikkate alınır.

Mahkemece, tarafların gerçekleşen sosyal ve ekonomik durumlarına, nafakanın niteliğine, günün koşullarına ve de Türk Medenî Kanununun 4. maddesinde yer alan "hakkaniyet" ilkesine uygun bir miktar nafakaya hükmedilmelidir¹⁴¹.

başlayacağı belirtilmemiş olduğundan, faiz, karar tarihinden itibaren istenebilir. Boşanmanın reddine dair ilamda, dava tarihinden itibaren tahsiline karar verilen tedbir nafakasının faizinin hangi tarihte başlayacağı belirtilmemiştir. Bu durumda Dairemizin yerleşik içtihatlarında kabul edildiği üzere, faizin karar tarihinden itibaren istenebileceği göz önünde bulundurularak itirazın bu hali ile kabulüne karar verilmesi gerekir” (Kazancı Bilişim- İctihat Bilgi Bankası).

¹⁴⁰ Ruhi, a.g.e., s. 64.

¹⁴¹ **Y. 3. HD., 11.10.2004 T., 2004/11937 E., 2004/10756 K. sayılı ilâma göre;** “Mahkemece; tarafların gerçekleşen sosyal ve ekonomik durumları, davalının gelir düzeyi ile birlikte yaşarken davalının eşine sağlamış olduğu yaşama standardı nazara alınarak; davacının geçimi için gerekli, davalının geliri ile orantılı olacak şekilde, TMK’nın 4. maddesindeki hakkaniyet ilkesi de gözetilerek daha uygun bir nafakaya hükmedilmesi gerekir. Davalının geliri ile mütenasip olmayacak şekilde düşük nafakaya hükmedilmesi doğru görülmemiş, bozmayı gerektirmiştir” **(Kazancı Bilişim- İctihat Bilgi Bankası).**

Y. 3. HD., 06.10.2009 T., 2009/12999 E., 2009/14999 K. sayılı ilâma göre; “Mahkemece; tarafların gerçekleşen sosyal ve ekonomik durumları, davalının gelir düzeyi ile birlikte yaşarken davalının eşine sağlamış olduğu yaşama standardı net bir şekilde saptanarak nazara alınarak; davacının geçimi için gerekli, davalının geliri ile orantılı olacak şekilde, TMK’nın 4. maddesindeki hakkaniyet ilkesi de gözetilerek daha uygun bir nafakaya hükmedilmesi gerekir” **(Kazancı Bilişim-İctihat Bilgi Bankası).**

Y. 2. HD., 12.02.1988 T., 1988/1184 E., 1988/1455 K. sayılı ilâma göre; “Asgari ücretli olarak çalışmak tedbir nafakası verilmesi için engel oluşturmaz. Çünkü asgari ücret, yoksulluğu ortadan kaldıracak bir gelir değildir. Tedbir nafakası, tarafların birlikte yaşadığı dönemdeki yaşam düzeyinin, ayrılık sırasında da korunmasına yöneliktir. Davacı eşin asgari ücretle çalışmaya başladığı tarihe kadar geçerli olmak üzere tedbir nafakasına hükmedilmesi hatalıdır. Mahkemece, eş için takdir edilen nafakanın çalıştığı dönemde de geçerli olacağı değerlendirilip buna göre çocuklar yönünden de nafaka miktarı hakkaniyet ölçüsünde artırılarak hüküm kurulmalıdır” **(Kazancı Bilişim-İctihat Bilgi Bankası).**

Y. 3. HD., 08.10.2002 T., 2002/8272 E., 2002/11293 K. sayılı ilâma göre; “Tarafların gerçekleşen sosyal ve ekonomik durumlarına özellikle davalının mal varlığı ile gelirine göre takdir edilen tedbir nafakası hak ve nesafete uygun olmayacak şekilde karar verilmesi isabetsizdir. Tedbir nafakasının

Diğer bir deyişle, eşlerin çalışma ve gelirleriyle evlilik birliğine katkı durumlarına göre, nafaka yükümlüsünün ne miktarda nafaka ödemesi gerektiği belirlenecektir¹⁴².

Kadının gelirin mevcut olması nafaka miktarının tayininde göz önünde tutulacak bir husustur¹⁴³.

Hâkim, nafaka miktarını belirlerken eşlerin maddi güçleri hakkında ilk bakışta edindiği kanaati esas alır. İlk bakışta oluşan kanaate göre belirlenen nafaka miktarı davanın devamı esnasında toplanacak delillere göre arttırılıp eksiltilebilir¹⁴⁴.

Nafaka miktarının belirlenmesinde hâkime tanınan geniş takdir yetkisi ve bu takdirin kullanılmasında hâkime yol gösterecek objektif kıstasların bulunmaması mahkemelerin bu konuda birbirlerinden farklı karar vermelerine

miktarının tayin edilmesinde davalının geliri ve tarafların birlikte yaşadıkları sırada davalının alıştırdığı geçim şartlarının dikkate alınması gerekir. Tarafların gerçekleşen sosyal ve ekonomik durumlarına özellikle davalının mal varlığı ile gelirine göre takdir edilen tedbir nafakası hak ve nesafete uygun olmayacak şekilde düşüktür” (Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası).

¹⁴² Tutumlu, *Evliliğin Butlanı*, s. 415.

¹⁴³ **Y. HGK., 05.12.2007 T., 2007/3-917 E., 2007/947 K. sayılı ilâma göre;** “Davacı kadın, ayrı yaşamada haklılık iddiası ile kendisi ve müşterek çocukları için tedbir nafakası talebinde bulunmuştur. Dosya kapsamından davacının ayrı yaşamada haklı olduğu anlaşılmaktadır. Ayrı yaşamada haklı olan eş, diğer eşten tedbir nafakası isteyebilir. Koca, birliğin giderlerine gücü oranında katılmak zorundadır. Davacı kadının gelirin bulunması, davalı kocayı giderlere katılma yükümlülüğünden kurtarmaz. Açıklanan nedenlerle hakkaniyete uygun tedbir nafakasına karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde karar verilmesi usûl ve yasaya aykırıdır. Tedbir nafakasının niteliği ve yasal düzenleme gereği davalı (koca), birliğin giderlerine gücü oranında katılmak zorundadır (TMK. m. 186/3). Davacının (kadının) gelirin bulunması, davalının (kocanın) ortak giderlere (elektrik, su, telefon, kira, yakut parası vs.) katılma yükümlülüğünü tamamen ortadan kaldırmaz; bu durum sadece nafaka miktarının takdirinde etkili olabilir. Davacının (kadının) gelirin bulunması, ona tedbir nafakası bağlanmasını engelleyici bir hal değildir” (Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası).

Y. 2. HD., 20.11.1986 T., 1986/9652 E., 1986/10226 K. sayılı ilâma göre; “Boşanma davası açılmış olmakla eş, ayrı yaşamak ve nafaka istemek hakkını elde eder. Kadının gelirin olması, nafaka miktarının saptanmasında göz önünde tutulacak bir özellik olup, davanın reddini gerektirmez. Boşanma davası açılmış olmakla eş, ayrı yaşamak ve nafaka istemek hakkını elde eder. Kadının gelirin mevcut olması nafaka miktarının tayininde göz önünde tutulacak bir husus olup, davanın reddini gerektirmez. Öte yandan, davalının çocuklarına karşı nafaka yükümlülüğü mutlak bulunmaktadır. Bu durumda davacı kadın ve müşterek çocuklar için uygun miktarda tedbir nafakası takdir edilmesi zorunlu iken bu yönün göz önünde tutulmaması ve hele evlilik dışı çocukların bakım borcunun evlilik içi doğan çocukların nafaka yükümlülüğünü ortadan kaldırıcı bir etken olarak kabul edilmesi Usûl ve Kanun’a aykırıdır” (Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası).

¹⁴⁴ Tekinay, *a.g.e.*, s. 252.

yol açmaktadır. Bu sebeple nafaka miktarını belirleyen kıstasların oluşturulması için bir düzenleme yapılması gereği doktrinde savunulmuştur¹⁴⁵.

Kanaatimizce tedbir nafakasının miktarının belirlenmesinde objektif kıstasların kanunda açıkça belirlenmesi ile uygulamada birlik sağlanarak daha adil bir hukuk düzenine kavuşulacaktır.

C. Tedbir Nafakasının Arttırılması ve Azaltılması

Nafakaya hükmedildikten sonra, nafakaya ilişkin ilâmlar kesin hüküm teşkil etmediğinden, nafaka miktarının sonradan değişen hal ve koşullara göre arttırılması veya azaltılması mümkündür¹⁴⁶. Dolayısıyla hâkim tarafından karara bağlanan nafaka miktarı, sonradan değişen hâl ve şartlara göre değiştirilebilir¹⁴⁷.

¹⁴⁵ Ruhi, a.g.e., s. 65.

¹⁴⁶ Y. 3. HD., 18.11.2003 T., 2003/13575 E., 2003/13644 K. sayılı ilâma göre; “Somut olayda, davacı ayrı yaşama hakkına dayalı olarak daha önce hükmedilen tedbir nafakasının arttırılmasını istemektedir. Davacının asgari ücretle çalışması, onun geçimini sağlamaya yetmeyeceği gibi tedbir nafakasının niteliği gereği de davalının, birliğin giderlerine gücü oranında katkıda bulunmasını zorunlu kılar (TMK. m. 186/3). Buna göre, davacı için daha önce ayrı yaşama hakkına dayalı olarak açılıp kesinleşen tedbir nafakasının Türk Medenî Kanununun 4. maddesinde vurgulanan “hakkaniyet” ilkesi gözetilerek uygun bir miktar arttırılması gerekirken, yasal olmayan ve yerleşik Yargıtay uygulanmasına uygun bulunmayan gerekçeyle davanın reddine karar verilmesi doğru görülmemiştir” (Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası).

¹⁴⁷ Y. 3. HD., 13.10.2008 T., 2008/14685 E., 2008/16483 K. sayılı ilâma göre; “A. Aile Mahkemesince hükmedilen nafaka ile, T. Aile Mahkemesince hükmedilen nafakanın belirlendiği tarihler dikkate alındığında geçen süre içerisinde doğal olarak davacı kadın ve müşterek çocukların ihtiyaçlarının arttığı, paranın da enflasyona göre alım gücünün azaldığı sabittir. Mahkemece aradan geçen bu süre nazara alınarak nafakaların hakkaniyete uygun bir miktarda arttırılmasına karar verilmesi gerekirken reddedilmiş olması da doğru görülmemiştir” (Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası).

Y. 3. HD., 19.01.2004 T., 2004/194 E., 2004/99 K. sayılı ilâma göre; “İki yıldan fazla bir zaman önce takdir edilen tedbir nafakasının; davacı tarafın ihtiyaçlarının artması, ülke ekonomisindeki gelişmeler ve yüksek enflasyon nedeniyle paranın satın alma gücünün azalması hususları göz önünde bulundurularak, TMK’nın 4. maddesindeki hakkaniyet ilkesi de dikkate alınarak uygun bir miktarda arttırılması gerekir. Her ne kadar, nafakanın takdirinde; davalının hayat koşulları ve ödeme gücünün de dikkate alınması zorunluluğu var ise de; bu durum, yani davalının gelir seviyesinin düşüklüğü nafakanın arttırılması gerekliliğini büsbütün ortadan kaldırmaz. Kaldı ki, mahkemenin kabulünün aksine davalının geliri (asgari ücret) önceki dava gününe göre aynı kalmamış, artmıştır. Hâkim, nafaka takdirinde; nafaka alacaklısı davacı tarafın (kadın ve çocuğun) ihtiyaçları ile nafaka yükümlüsü davalının gelir durumu arasındaki dengeyi kurarak, hakkaniyet ölçüsünde (az da olsa) nafakayı arttırmalıdır” (Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası).

Nafakanın artırılması veya azaltılmasına ilişkin talepler dava yoluyla ileri sürülmelidir. Dava açıldıktan sonra hüküm verilince, bu arttırılma veya azaltmaya ilişkin karar dava tarihi itibariyle hüküm ifade eder¹⁴⁸. Dolayısıyla artışın başlangıcı olarak dava tarihi esas alınır.

Tedbir nafakasının arttırılmasına ilişkin davalarda eğer faiz de talep edilmiş ise¹⁴⁹, bu durumda karar tarihi itibariyle faize hükmedilmesi gerekmektedir¹⁵⁰.

Nafaka artırım davasında, nafakanın takdir edildiği tarihten nafaka artırım davasının açıldığı tarih arasında geçen süre dikkate alınarak nafaka artırımı yapılır. Nafaka artırım davası açılmış ise, tarafların ekonomik durumlarında da normalin üzerinde bir değişiklik olmamış ise, T.C. Başbakanlık Türkiye İstatistik Kurumu tarafından her yıl açıklanan TEFE artış oranı esas alınarak nafaka miktarının arttırılması gerekir. Yargıtay'ın yerleşik içtihatları da bu yöndedir¹⁵¹.

¹⁴⁸ Y. HGK., 28.11.1956 T., 1956/15 E., 1956/79 K. sayılı ilâma göre; “Nafaka artırma ve eksiltme istemlerinin kabulü halinde bunun dava tarihinden itibaren karar altına alınması gerekir” (Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası).

¹⁴⁹ Y. 2. HD., 05.07.2005 T., 2005/8285 E., 2005/10602 K. sayılı ilâma göre; “Davacı eş ve çocuk için hükmedilen tedbir nafakasına, talep olmadığı halde dava tarihinden yasal faize hükmedilmesi doğru değildir” (Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası).

Y. 12. HD., 20.06.2002 T., 2002/12035 E., 2002/13312 K. sayılı ilâma göre; “Asliye Hukuk Mahkemesinde görülmekte olan boşanma davasının devamı sırasında ara kararı ile takdir edilen ve tedbir niteliğindeki nafakaya ara kararının verildiği tarihten itibaren yasal faiz istenebilir. O halde mercice aynen uyulması gereken karar içeriği göz ardı edilerek itirazın tümünden kaldırılması yerine yazılı şekilde hüküm tesisi isabetsizdir” (Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası).

¹⁵⁰ Y. 2. HD., 21.12.2006 T., 2006/11710 E., 2006/18173 K. sayılı ilâma göre; “Tedbir nafakasının miktarı hâkim tarafından belirlenir. İnşai özelliğe sahiptir. İşlemiş olanlar karar tarihinde, işleyecek olanlar ise her ayın başında ödenebilir (muaccel) hale gelir. Açıklanan esaslar doğrultusunda faize hükmetmek gerekirken yazılı şekilde, fazlaya ilişkin istemin reddine karar verilerek, faiz isteminin de reddedilmiş olması bozmayı gerektirmiştir” (Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası).

¹⁵¹ Y. 3. HD., 07.10.2004 T., 2004/11065 E., 2004/10658 K. sayılı ilâma göre; “Kabule göre de; gelecek yıllarda TEFE artış oranının esas alınması gerekirken, TÜFE artış oranının esas alınması Yargıtay'ın yerleşmiş uygulamasına ters olup, bozmayı gerektirmiştir” (Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası).

Y. 3. HD., 14.10.2004 T., 2004/11894 E., 2004/10996 K. sayılı ilâma göre; “Davacı tarafça gelecek yıllar için nafakanın artırılması istenilmişse, TMK.'nın 182/son maddesi gereğince ödenmesine karar verilen nafakanın gelecek yıllarda ne miktar ödeneceğine de karar verilebilir. Yargıtay'ın yerleşmiş içtihatlarına göre; gelecek yıllarda tarafların sosyal ve ekonomik durumları nazara alınarak nafakanın (asgari olarak) enflasyon (TEFE) oranında artırılması gerekmektedir” (Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası).

D. Tedbir Nafakasının Eda Biçimi ve Zamanı

Türk Medenî Kanununda tedbir nafakasının eda biçimiyle ilgili bir düzenleme yer almamaktadır. Hâkim, hükmedilen tedbir nafakasının eda biçimine ilişkin olarak, nafakanın toptan veya aylık peşin olarak Türk Lirası üzerinden ödenmesine karar verebilir¹⁵².

Taraflar arasında açık bir anlaşma yoksa tedbir nafakasına yabancı para üzerinden hükmedilemez¹⁵³. Ancak taraflar anlaşmış iseler, nafakanın yabancı para ile ödenmesine de karar verilebilir¹⁵⁴.

E. Tedbir Nafakasının Sona Ermesi

Evlilik birliği devam ederken, evlilik birliğinden kaynaklanan yükümlülükleri yerine getirmeyen, yani ailenin geçimi için katkıda bulunmayan eşin diğer eşe tedbir nafakası ödemesine karar verildiği durumlarda, bu nafaka evlilik birliğinden kaynaklanan yükümlülüğün yerine getirilmesine kadar devam eder. Bunun sonucu olarak evlilik birliğinden kaynaklanan yükümlülüğünü yerine

¹⁵² Y. 2. HD., 06.06.2002 T., 2002/6546 E., 2002/7636 K. sayılı ilâma göre; “Yargılama sırasında hükmedilen tedbir nafakası her ay doğmakta ve bu tarihte ödenebilir (muaccel) hale gelmektedir. Bu husus üzerinde durulmadan dava tarihinden geçerli olacak şekilde faiz takdir edilmesi isabetsizdir” (Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası).

¹⁵³ Y. 2. HD., 28.06.2005 T., 2005/5661 E., 2005/10161 K. sayılı ilâma göre; “Tarafların anlaşması olmadan yabancı para üzerinden nafakaya karar verilemez” (Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası). Y. 2. HD., 12.05.2003 T., 2003/5874 E., 2003/6987 K. sayılı ilâma göre; “Taraflar arasında nafakalar ve tazminatların yabancı para ile ödenmesi konusunda bir anlaşma olmadığı halde Borçlar Kanununun 83. maddesi hükmüne aykırı olarak tedbir nafakası, iştirak nafakası ve manevi tazminata EURO cinsinden hükmedilmesi usûl ve yasaya aykırıdır” (Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası).

¹⁵⁴ Y. 2. HD., 12.05.2003 T., 2003/5874 E., 2003/6987 K. sayılı ilâma göre; “Taraflar arasında nafakalar ve tazminatların yabancı para ile ödenmesi konusunda bir anlaşma olmadığı halde Borçlar Kanununun 83. maddesi hükmüne aykırı olarak tedbir nafakası, iştirak nafakası ve manevi tazminata euro cinsinden hükmedilmesi usûl ve yasaya aykırıdır” (Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası). Y. HGK., 13.02.1991 T., 1991/2-21 E., 1991/68 K. sayılı ilâma göre; “Boşanma davası açılmakla eşlerin ayrı yaşamak ve davalı kadının nafaka isteme hakkı doğar. Nafakanın yabancı para olarak istenmesi bu konuda karar verilmesine engel değildir. Uygun bir nafakaya hükmedilmesi gerekir” (Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası).

getiren eş, mahkemeye müracaat ederek tedbir nafakasının kaldırılmasını isteyebilir.

Evlilik birliği devam ederken eşlerden birinin, ortak hayat sebebiyle kişiliği, ekonomik güvenliği veya ailenin huzuru ciddi biçimde tehlikeye düşmüşse ayrı yaşamayı hâkimden talep etme hakkı vardır. Ayrı yaşamakta haklı olduğunu ispatlayan eş lehine tedbir nafakasına hükmedilir. Bu tedbir nafakası ayrı yaşamakta haklı olunan süre boyunca devam eder, bu haklı sebep ortadan kalkınca mahkemeye müracaat edilerek tedbir nafakasının kaldırılması talep edilebilir.

Evlilik birliğinin butlan veya ayrılık yahut boşanma davası ile sona erdirilmesi için dava açıldığında ise, dava tarihi itibarıyla hükmedilen tedbir nafakası, davanın kesinleşmesi ile sona erer. Boşanma kararının kesinleşmesiyle nafaka kendiliğinden sona erer¹⁵⁵.

Boşanma veya evlenmenin butlanı davası içerisinde hükmolunan tedbir nafakası, bu davalardan feragat edilmesi halinde de, feragat tarihinden itibaren sona erer. Feragat kesin hükmün sonuçlarını doğuracağından, feragat kararının kesinleştiği tarihte sona erecek şekilde nafakaya karar verilmesi doğru değildir. Feragat beyanının mahkemeye ulaştığı tarihe kadar nafakaya hükmedilmesi gerekmektedir¹⁵⁶.

¹⁵⁵ Ömer Uğur Gençcan, **Boşanma, Tazminat ve Nafaka Hukuku**, Ankara, Yetkin Kitabevi, 2008, s. 695 (**Boşanma**).

Y. 3. HD., 16.03.2004 T., 2004/2004 E., 2004/2255 K. sayılı ilâma göre; “Davada, boşanma kararıyla birlikte takdir edilen nafakanın artırılması istenilmiş; mahkemece istemin kısmen kabulüne karar verilmiştir. Oysa taraflar Gaziosmanpaşa 1.Asliye Hukuk Mahkemesinin 27.05.2001 gün, 2000/948 E. 2001/435 K. Sayılı ilamı ile boşanmış olup bu ilamla davacı yararına sadece "tedbir" nafakasına hükmedilmiştir. Dolayısı ile tedbir nafakası kararın kesinleşmesi ile birlikte sona ermiş olup (TMK. m.169) ortada artırılması gereken bir nafaka kararı bulunmamaktadır. Bu husus gözetilmeden ve hiçbir hukuki gerekçeyle de yer verilmeden delillerin yanlışlı değerlendirilmesi sonucu davanın kısmen de olsa kabulüne karar verilmesi usûl ve yasaya uygun bulunmamıştır” (**Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası**).

¹⁵⁶ Şimşek, **a.g.e.**, s. 32.

Boşanma veya evlenmenin butlanı davasının reddedildiği durumlarda, davanın reddi kararının kesinleşmesiyle birlikte geçici bir tedbir olarak hükmedilen tedbir nafakası da kendiliğinden sona erer¹⁵⁷.

Aile hukukuna ilişkin hükümler kesinleşmedikçe hukukî sonuç doğurmayacaklarından, boşanmaya dair kararın “*onama*” tarihi itibarıyla değil de “*karar düzeltme*” aşamasının sonucunda kararın kesinleşmesine kadar tedbir nafakasına hükmedilmesi gerekir¹⁵⁸. Karar kesinleşince de tedbir nafakası kendiliğinden sona erer.

II. TEDBİR NAFAKASINA UYGULANACAK USÛL HÜKÜMLERİ

A. Tedbir Nafakasında Taraflar

Evlilik birliği devam ederken istenebilen tedbir nafakasında, bakım yükümlülüğünü yerine getirmeyen eş davalı, diğer eş ise davacıdır.

Boşanma, ayrılık ve butlan davası devam ederken görülen tedbir nafakası davasında da boşanma sebebiyle maddi açıdan zor duruma düşen eş davacı, diğer eş ise davalıdır.

¹⁵⁷ Y. 2. HD., 10.05.2005 T., 2005/4981 E., 2005/7641 K. sayılı ilâma göre; “Red kararı taraflarca tebliğe çıkartılmadığından henüz kesinleşmemiştir. Boşanma davası reddedildiğine göre ortada çocuklar lehine hükmedilmiş bir iştirak nafakasının varlığından bahsedilemez. Boşanma davası sırasında çocuklar için takdir edilen tedbir nafakasının da red kararının kesinleşmesine kadar devam edeceği tabidir” (Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası).

Y. 12. HD., 04.11.2003 T., 2003/18569 E., 2003/21654 K. sayılı ilâma göre; “İcra takibinin dayanağı olan ilamda tarafların boşanmalarını ve Medenî Kanunun 137. madde hükmü gereği borçlu eş yararına dava tarihinden itibaren tedbir nafakasını hükmedilmiştir. Medenî Kanunun 137, 4721 Sayılı Medenî Kanunun 169. maddesi gereği hükmedilen tedbir nafakası eşlerin boşanma davası sebebiyle ayrı yaşama hakkını kazanmasının sonucu ve aile birliğini korumaya yönelik tedbir olup bu niteliği itibarıyla hüküm kesinleşinceye kadar devam eder. Hüküm kesinleşince başkaca bir hükme gerek kalmaksızın kendiliğinden sona erer” (Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası).

B. Görevli ve Yetkili Mahkeme

1. Görevli Mahkeme

Görev kamu düzenine ilişkin olduğundan, mahkemece yargılamanın her aşamasında re'sen dikkate alınmalıdır¹⁵⁹.

09.01.2003 tarih ve 4787 sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usûllerine Dair Kanunun 4. maddesinin 1. fıkrasına göre¹⁶⁰ 22.11.2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medenî Kanununun ikinci kitabında yer alan yani Türk Medenî Kanununun 118. maddesinden 395. maddesine kadarki kısımdan doğan uyuşmazlıklar aile mahkemelerinin görev alanına girmektedir. Buna göre her ne sebeple açılmış olursa olsun tedbir nafakası talebinin söz konusu edildiği davalar aile mahkemesinde görülür. Davanın görüleceği yerde aile mahkemesi kurulmamış ise Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca belirlenen asliye hukuk mahkemesi aile mahkemesi sıfatıyla davalara bakar¹⁶¹. Yargıtay'ın da söz konusu davalara aile mahkemesi kurulmamış yerlerde Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca belirlenen asliye hukuk mahkemesinin bakması gerektiği yönünde kararları mevcuttur¹⁶².

¹⁵⁸ Ruhi, **a.g.e.**, s. 61.

¹⁵⁹ Baki Kuru, Ramazan Arslan, Ejder Yılmaz, **Medenî Usûl Hukuku**, 22. baskı, Ankara, Yetkin Yayıncılık, 2011, s. 152 (**Medenî Usûl**).

¹⁶⁰ **4787 sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usûllerine Dair Kanunun 4. maddesine göre**; “Aile mahkemeleri, aşağıdaki dava ve işleri görürler.

1. 22.11.2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medenî Kanununun (Ek ibare: 14/04/2004-5133 S.K. 2 . m.) Üçüncü Kısım hariç olmak üzere İkinci Kitabı ile 03/12/2001 tarihli ve 4722 sayılı Türk Medenî Kanununun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanuna göre aile hukukundan doğan dava ve işler,
2. 20.05.1982 tarihli ve 2675 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usûl Hukuku Hakkında Kanuna göre aile hukukuna ilişkin yabancı mahkeme kararlarının tanıma ve tenfizi,
3. Kanunlarla verilen diğer görevler”.

¹⁶¹ Hasan Özkan, **Açıklamalı-İçtihatlı Aile Hukuku Davaları ve Tatbikatı**, İstanbul, Legal Yayıncılık, 2004, s. 584 (**Aile Hukuku**).

¹⁶² **Y. 3. HD., 28.06.2004 T., 2004/7122 E., 2004/7212 K. sayılı ilâma göre**; “Davacı vekili; müvekkili ile davalının 2003 yılı mayıs ayında evlendiklerini ve müşterek çocuklarının bulunmadığını, bir ay kadar önce davalının annesinin müvekkilini dövdüğünü ve davalı kocasının da “hadi sen artık annelere git” diyerek davacıyı annesinin evine götürüp bıraktığını, bir daha hiç arayıp sormadığını, tarafların olaydan önce müstakil evde oturmadıklarını, müvekkilinin ayrı yaşamakta haklı olduğunu iddia ederek; aylık 350.000.000 lira tedbir nafakasına hükmedilmesini talep ve dava etmiştir. Hâkimler ve Savcılar Yüksek

2. Yetkili Mahkeme

4721 sayılı Türk Medenî Kanunu yürürlüğe girmeden önce yürürlükte bulunan 743 sayılı Türk Kanunu Medenîsinde boşanma veya ayrılık davaları dışında açılmış, konusu nafaka olan davaların hangi yer mahkemesinde görüleceğine ilişkin bir hüküm yoktu.

Kanunda açık bir hüküm olmaması nedeniyle uygulamada yetki 07.06.1935 tarih, 1935/92 Esas ve 1935/16 Karar sayılı Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kurulu Kararı esas alınarak belirleniyordu. Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kurulu Kararına göre *"aile birliğinin oluşmasına ilişkin genel hükümler uyarınca yetkili mahkeme aranılması, kanunun aradığı çabukluk ve kolaylık amacına aykırı olacağı nedenle, tedbir nafakasına konu davalarda yetki söz konusu değildir. Davacı kendisine kolaylık sağlayacağını düşündüğü her*

Kurulu'nun 13.03.2003 tarih ve 97 sayılı, 08.07.2003 tarih ve 331 sayılı kararları ile; Yasa gereği aile mahkemesi kurulması gerekip iş durumu itibariyle aile mahkemesi kurulmayan yerler ile bu yerlerin mülki sınırları içerisinde yer alan ilçelerdeki aile mahkemelerinin görev alanına giren dava ve işlere halen bu davalara bakmakta olan asliye hukuk mahkemelerinde bakılmaya devam olunmasına, yeni açılacak davaların da yine bu mahkemelerde görülmesine karar verilmiştir. Yasa gereği Gördes'de Aile Mahkemesi kurulmadığına göre; davaya "Aile Mahkemesi sıfatıyla bakılmasına" ilişkin ara kararı verilerek bakılması ve işin esasının incelenmesi gerekirken yazılı şekilde görevsizlik kararı verilmesi usul ve yasaya aykırıdır" (Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası).

Y. 2.HD., 28.09.2004 T., 2004/7589 E., 2004/10777 K. sayılı ilâma göre; "4787 sayılı Kanunun 2/2.maddesinde, "...aile mahkemesi kurulamayan yerlerde, bu kanun kapsamına giren dava ve işlere, Hâkim ve Savcılar Yüksek Kurulunca belirlenen Asliye Hukuk Mahkemesince bakılacağı" hükmüne bağlanmıştır. Alanya'da Aile Mahkemesi kurulmamıştır. Hâkim ve Savcılar Yüksek Kurulu'nun 13.03.2003 tarihli 97 sayılı kararında "Aile mahkemesi kurulmayan yerlerde, aile mahkemelerinin görev alanına giren dava ve işlere halen bu davalara bakmakta olan Asliye Hukuk Mahkemelerinde bakılmaya devam olunacağı" kararlaştırılmıştır. Buna göre davaya "Aile Mahkemesi sıfatıyla" bakılmaya devam edilmesi gerekir" Türk Medenî Kanunundan daha sonra yürürlüğe giren 4787 sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usûllerine Dair Kanun; Türk Medenî Kanununun ikinci kitabından (m.118 494) kaynaklanan dava ve işlerin Aile Mahkemelerinde, Aile Mahkemesi kurulmayan yerlerde ise Aile Mahkemesi sıfatıyla o yerdeki Asliye Hukuk Mahkemesinde görüleceğini hükme bağlayarak (4787 S.K. m. 4) bu konuda görevli mahkemeyi örtülü olarak değiştirmiştir. Görev kuralları kamu düzenine ilişkin olup yargılamanın her aşamasında mahkemelerce kendiliğinden gözetilmesi zorunludur" (Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası).

Y. 2. HD., 07.03.2005 T., 2005/1360 E., 2005/3447 K. sayılı ilâma göre; "4787 Sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş ve Yargılama Usûllerine Dair Kanunun 4/1 maddesi; 4721 sayılı Türk Medenî Kanununun ikinci kitabından üçüncü kısım hariç olmak üzere (MK. m. 118–395, 5133 SK. m. 2–3) kaynaklanan bütün davaların Aile Mahkemesinde bakılacağını, geçici 1. maddesi de; sonuçlanmamış davaların yetkili ve görevli aile mahkemesine devredileceğini hükme bağlamıştır. Karar bozulmakla

yerde tedbir nafakası davasını açabilecektir". Bu kararda da açıkça belirtildiği üzere 743 sayılı Türk Kanunu Medenîsi döneminde her yerde tedbir nafakası açılabilmekteydi.

4721 sayılı Türk Medenî Kanunu yürürlüğe girince bu tür davalarda yetkili mahkeme konusunda açık bir düzenleme getirilmiştir. 4721 sayılı Türk Medenî Kanununun 201. maddesine göre¹⁶³ evlilik birliğinin korunmasına yönelik tedbirler konusunda yetkili mahkeme eşlerden birinin yerleşim yeri mahkemesidir¹⁶⁴. Eşlerin yerleşim yeri farklı ve her ikisi de tedbir alınması talebinde bulunmuş ise, yetkili mahkeme ilk tedbir talebinde bulunanın yerleşim yeri mahkemesidir.

Tedbir nafakasına karar verildikten sonra, verilen karar üzerinde yapılan değişimler de yine ilk kararı veren mahkemede görülür. Ancak her iki eşin de yerleşim yeri değişmişse, yetkili mahkeme eşlerden birinin yerleşim yeri mahkemesidir¹⁶⁵.

Butlan, boşanma veya ayrılık davası ile birlikte açılan tedbir nafakası davasında tedbir nafakasına karar verecek olan yetkili mahkeme, butlan, boşanma veya ayrılık davasına bakacak olan aile mahkemesidir¹⁶⁶. Butlan boşanma veya ayrılık davalarında da yetkili mahkeme eşlerden birinin yerleşim yeri veya davadan önce son defa altı aydan beri birlikte oturdukları yer

sonuçlanmamış hale gelmiştir. Bu açıklama karşısında işin görev yönünün de düşünülmesi zorunludur" (Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası).

¹⁶³ **Türk Medenî Kanununun 201. maddesine göre;** "Evlilik birliğinin korunmasına yönelik önlemler konusunda yetkili mahkeme eşlerden herhangi birinin yerleşim yeri mahkemesidir.

Eşlerin yerleşim yerleri farklı ve her ikisi de önlem alınması isteminde bulunmuş ise, yetkili mahkeme ilk istemde bulunanın yerleşim yeri mahkemesidir".

¹⁶⁴ **Y. 2. HD., 23.06.2003 T., 2003/8117 E., 2003/9184 K. sayılı ilâma göre;** "Evlilik birliğinin korunmasına yönelik önlemler konusundaki davalar eşlerden herhangi birinin yerleşim yeri mahkemesinde de açılabilir. Davacının yerleşim yeri Sarayköy ilçesidir. Yetki ilk itirazının reddi gerekirken, yazılı şekilde hüküm kurulması doğru bulunmamıştır" (Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası).

¹⁶⁵ **Türk Medenî Kanununun 201/3. maddesine göre;** "Önlemlerin değiştirilmesi, tamamlanması veya kaldırılması konusunda yetkili mahkeme, önlem kararını veren mahkemedir. Ancak, her iki eşin de yerleşim yeri değişmişse, yetkili mahkeme eşlerden herhangi birinin yeni yerleşim yeri mahkemesidir".

¹⁶⁶ **Y. 2. HD., 12.03.2003 T., 2003/2146 E., 2003/3428 K. sayılı ilâm (Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası).**

mahkemesidir¹⁶⁷. Davacı bu mahkemelerden herhangi birini seçmekte serbesttir¹⁶⁸.

C. İspat Yükü, Yargılama Giderleri ve Kararların Temyizi

1. İspat Yükü

Türk Medenî Kanununun 6. maddesine göre kanunda aksine bir hüküm bulunmadığı sürece, taraflardan her biri hakkını dayandırdığı olguların varlığını ispatlamak zorundadır¹⁶⁹. Bu genel kural tedbir nafakası için de geçerlidir.

¹⁶⁷ **Türk Medenî Kanununun 168. maddesine göre;** “Boşanma veya ayrılık davalarında yetkili mahkeme, eşlerden birinin yerleşim yeri veya davadan önce son defa altı aydan beri birlikte oturdukları yer mahkemesidir”.

¹⁶⁸ **Y. 3. HD., 13.11.2008 T., 2008/17908 E., 2008/19348 K. sayılı ilâma göre;** “Davada, Ünye Asliye Hukuk Mahkemesi’nin 2006/54-106 sayılı kararı ile hükmedilen tedbir nafakasının kaldırılması istenilmiş; mahkemece “kamu düzenine ilişkin yetki kuralı gereği ve Ünye Asliye Hukuk Mahkemesi’nin verdiği tedbiri değiştirmeye, davalı eşin ikamet ettiği Ünye Aile Mahkemesinin yetkili olduğu” gerekçesiyle re’sen yetkisizlik kararı verilmiş, hüküm davacı tarafından temyiz edilmiştir. TMK.’nın 201/3. maddesinde: “Evlilik birliğinin korunmasına yönelik önlemler konusunda yetkili mahkeme eşlerden herhangi birinin yerleşim yeri mahkemesidir. Eşlerin yerleşim yerleri farklı ve her ikisi de önlem alınması isteminde bulunmuş ise, yetkili mahkeme ilk istemde bulunanın yerleşim yeri mahkemesidir. Önlemlerin değiştirilmesi, tamamlanması veya kaldırılması konusunda yetkili mahkeme, önlem kararını veren mahkemedir. Ancak, her iki eşin de yerleşim yeri değişmişse, yetkili mahkeme eşlerden herhangi birinin yeni yerleşim yeri mahkemesidir” denilmek suretiyle, tedbir nafakası davalarında genel yetki kuralı yanında özel yetki kuralı getirilmiştir. Ancak iki tarafın arzularına tabi olmayan konuda yetki itirazında bulunulmadan yetkisizlik kararı verilebilir. Bu durumda, yukarıda açıklanan yasal düzenlemelere aykırı şekilde resen yetkisizlik kararı verilmesi bozmayı gerektirmiştir” (Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası).

¹⁶⁹ **Y. HGK., 19.02.1997 T., 1997/2-710 E., 1997/72 K. sayılı ilâma göre;** “Kanunda aksi öngörülmedikçe herkes iddiasını ispatla yükümlüdür (TMK. m. 6). Ancak iddialar karşılaştığında kimin ispat yükü altında bulunduğu tespiti her zaman kolay olmaktadır. Bunun için gerek ilmi gerekirse kazai içtihatlarda bir takım ölçülere yer verilmiştir” (Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası).

Y. 3. HD., 13.09.2004 T., 2004/10235 E., 2004/8889 K. sayılı ilâma göre; “Türk Medenî Kanununun 196/1. maddesi. “Eşler birlikte yaşarken, eşlerden birinin istemi üzerine hâkim, ailenin geçimi için her birinin yapacağı parasal katkıyı belirler” hükmünü ihtiva etmektedir. Yargılama sırasında dinlenen davacı tanıklar; tarafların müşterek çocukları olduklarını, babaları olan davalının hiçbir sebep yokken evi terk ettiğini, eline geçen parayı şans oyunlarında kaybettiğini, evine bakmadığını, davacı olan annelerinin geçim sıkıntısı çektiğini ifade etmişlerdir. Türk Medenî Kanununun 6. maddesi gereğince herkes iddiasını ispat etmekle mükelleftir. Davacı, davada, davalı ile birlikte aynı evde oturduklarını, ancak davalının evine bakmadığını iddia etmekle (TMK. m. 196/1) ve bu iddiasını da tanık beyanları ile tam olarak ispat etmektedir” (Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası).

Bu kurala göre, evlilik birliği içerisinde istenebilecek tedbir nafakasında nafaka talep eden eşin, aleyhine nafaka talep ettiği eşinin evlilik birliğinden doğan yükümlülüklerini yerine getirmede ve çocukların bakım ve eğitime katkıda bulunmadığını ispat etmek zorundadır¹⁷⁰. Davacının iddiasını tanıklar yardımıyla ispatlaması mümkündür.

Ortak hayat sebebiyle eşlerden birinin kişiliği veya ekonomik güvenliği veyahut da ailenin huzuru ciddi şekilde tehlikeye düşecekse eşler ayrı yaşama hakkına sahiptir. Bu durumda da ayrı yaşamakta haklı olduğunu iddia eden eş bunu ispat etmelidir¹⁷¹.

Boşanma, ayrılık veya butlan davasında talep edilebilecek tedbir nafakasında ise, hâkim tarafından re'sen tedbir nafakasına hükmedileceği için

¹⁷⁰ Y. 3. HD., 31.03.2005 T., 2005/2957 E., 2005/3412 K. sayılı ilâma göre; “Kural olarak, boşanma davası dışında eşlerin evlilik birliği gereklerini yerine getirmemeleri sebebiyle tedbir nafakası isteyebilmeleri için ayrı yaşamada haklı olduklarını ispat etmeleri gerekir (TMK. m.195). Somut olayda, davacı ayrı yaşamada haklı olduğunu kanıtlayamamıştır. Zira tüm tanıklar davacının ayrı yaşamada haklı olduğuna dair herhangi bir beyanda bulunmamışlardır. Bu durumda iddia kanıtlanamadığına göre davanın reddi gerekirken istemin kısmen kabulü yönünde hüküm kurulması doğru görülmemiştir” (Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası).

¹⁷¹ Y. 3. HD., 17.02.2005 T., 2005/811 E., 2005/1456.K. sayılı ilâma göre; “Türk Medenî Kanununun 197/2. maddesi gereğince “Birlikte yaşamaya ara verilmesi haklı bir sebebe dayanıyor ise hâkim, eşlerden birinin istemi üzerine birinin diğerine yapacağı parasal katkıya ilişkin önlemleri alır” Bu madde hükmü gereğince mahkemece tedbir nafakasında karar verilebilmesi için, davacı eşin ayrı yaşamada haklı olduğunu ispat etmesi gerekecektir. Bu husus tespit edilmeden nafakaya karar verilmesi doğru değildir” (Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası).

Y. 3. HD., 18.10.2004 T., 2004/10962 E., 2004/11190 K. sayılı ilâma göre; “Davacı (kadın); davalı tarafından açılan boşanma davasının, kendisinin olayda boşanmayı gerektirecek herhangi bir kusurunun bulunmadığı nedeni ile red edildiğini, kararın kesinleşmesinden sonra da davalı eşinin evin geçimine katkıda bulunmadığını, yaşadıkları sıkıntıdan dolayı müşterek çocukları davalının yanına göndermek zorunda kaldığını iddia ederek kendisi ve çocuklar için nafaka talebinde bulunmuştur. Boşanma davasında, kusurlu bulunan taraf davalı (koca) olduğu gibi, davalı vekilinin cevap dilekçesinde belirttiği gibi müşterek evi terk eden de davalı kocadır. O halde, ayrı yaşamakta haklı olduğunun ispatı davalı tarafa düşer. Davalı birlikte yaşamaktan kaçındığına göre, Türk Medenî Kanununun 197/3. maddesi gereğince davacı halinde de; eşlerden birinin istemi üzerine hâkim, ailenin geçimi için her birinin yapacağı parasal katkıya belirlemek durumundadır” (Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası).

Y. 1. HD., 10.03.1997 T., 1997/2693 E., 1993/3095 K. sayılı ilâma göre; “Yargılamanın sağlıklı bir şekilde sürdürülebilmesi, iddia ve savunma ile delillerinin eksiksiz toplanıp tartışılabilmesi, davanın süratle sonuçlandırılabilmesi, öncelikle tarafların yargılama yönünden haberdar edilmesi ile mümkündür. Kişinin hangi yargı merciinde duruşmasının bulunduğunu, hakkındaki iddia ve isnatların nelerden ibaret olduğunu bilebilmesi, usûlüne uygun olarak tebligat yapılması ile sağlanabilir” (Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası).

taraflar davanın devamı esnasında birbirlerinin sosyal ve ekonomik durumları hakkında hâkime bilgi vererek nafakanın miktarının tayinine katkı sağlarlar¹⁷².

2. Yargılama Giderleri

6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununun 326. maddesine göre kanunda yazılı hâller dışında, yargılama giderlerinin, aleyhine hüküm verilen taraftan alınmasına karar verilmesi gerekir. Davada iki taraftan her biri kısmen haklı çıkarsa, mahkeme, yargılama giderlerini tarafların haklılık oranına göre paylaşır¹⁷³.

Kanunun açık hükmü gereği tedbir nafakası talebinin söz konusu edildiği davanın reddine karar verilirse, yargılama giderleri davacı taraf üzerinde bırakılır. Buna karşılık davanın kabulüne karar verilirse, yargılama giderleri davalı taraf üzerinde bırakılması gerekir. Mahkemece yargılama giderlerine re'sen hükmedilmesi gerekir.

Harç, Devletin yargılama organlarının gördüğü adalet hizmeti sebebiyle belli tutar ve oranda aldığı paradır¹⁷⁴. Harçlar da yargılama giderlerindendir.

¹⁷² **Y. 2. HD., 14.11.2002 T., 2002/11060 E., 2002/12339 K. sayılı ilâma göre;** “Boşanma davası açılınca Türk Medenî Kanununun 169. maddesi gereğince kadın ve çocuklar için takdir edilen nafakalar geçici önlemler (tedbir nafakası) cümlesinden olup boşanma davasının dava tarihinden itibaren geçerli olarak ve boşanmanın reddine dair verilen kararın kesinleştiği tarihe kadar devam edecek şekilde karar tesisi gerekir. Ayrıca taraflar davanın devamı esnasında birbirlerinin sosyal ve ekonomik durumları hakkında hâkime bilgi vererek nafakanın miktarının tayininde katkı sağlamalıdır. Bu yön gözetilmeden kadın için nafakanın başlangıç tarihi olarak istek tarihinin esas alınması ve bitiş tarihinin açıklanmasını çocuklar içinde iştirak nafakası tabirinin kullanılması ve tarihinden geçerli olarak kabulü ile nafakanın kesinleşme ile kalkacağına açıklanmaması usûl ve kanuna aykırıdır” (**Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası**).

¹⁷³ **Hukuk Muhakemeleri Kanununun 326. maddesine göre;** “Kanunda yazılı hâller dışında, yargılama giderlerinin, aleyhine hüküm verilen taraftan alınmasına karar verilir. Davada iki taraftan her biri kısmen haklı çıkarsa, mahkeme, yargılama giderlerini tarafların haklılık oranına göre paylaşır.

Aleyhine hüküm verilenler birden fazla ise mahkeme yargılama giderlerini, bunlar arasında paylaştırabileceği gibi, müteselsilen sorumlu tutulmalarına da karar verebilir”.

¹⁷⁴ Kuru, Arslan, Yılmaz, **Medenî Usûl**, s. 861.

Başka bir davadan bağımsız olarak açılan nafaka davaları ile tedbir nafakasının arttırılması yahut azaltılmasına ilişkin davalar harca tabidir. Alınacak harç ise; başvurma harcı ve bir senelik nafaka miktarı üzerinden binde dokuz oranında karar harcı ve ilâm harcıdır¹⁷⁵.

Boşanma ve ayrılık davasında, 492 sayılı Harçlar Kanununun ve 37 seri numaralı Harçlar Kanunu Genel Tebliğinin (1) sayılı tarifesinin I/2. maddesi uyarınca başvurma harcı ile birlikte, III/2 (a) bendi uyarınca maktu olarak karar ve ilâm harcı alınır. Boşanma, ayrılık ve butlan davası ile birlikte istenen tedbir nafakası ise, boşanma, ayrılık ve butlan davasının fer'i niteliğinde olduğu için ayrıca bir harca tabi değildir¹⁷⁶.

Vekâlet ücreti, davanın açıldığı tarihte yürürlükte bulunan Avukatlık Asgari Ücret Tarifesine göre takdir ve tayin edilen, davada kendisini vekil ile temsil ettirmiş olup haklı çıkan taraf lehine hâkim tarafından re'sen hükmedilen yargılama gideridir¹⁷⁷.

Boşanma davasından bağımsız olarak istenebilen tedbir nafakasına ilişkin davalarda davanın açıldığı tarihte yürürlükte bulunan Avukatlık Asgari Ücret Tarifesine göre, davada kendisini vekil ile temsil ettirmiş olup haklı çıkan taraf lehine hâkim tarafından re'sen vekâlet ücretine hükmedilir¹⁷⁸.

¹⁷⁵ Ruhi, a.g.e., s. 206.

¹⁷⁶ Y. 2. HD., 6.4.2004 T., 2004/898 E., 2004/4371 K. sayılı ilâma göre; “Boşanma davası içerisinde Türk Medenî Kanununun 174. maddesine dayanılarak istenilen maddi ve manevi tazminat ile nafakalar boşanmanın eki niteliğinde olup ayrı bir harca tabi olmadığı gibi, bu taleplerin reddi veya kabulü halinde taraflar yararına vekalet ücretine de hükmedilemez” (Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası).

¹⁷⁷ Zekeriya Yılmaz, **Hukukta Yargılama Harç ve Giderleri ile Vekâlet Ücreti**, Ankara, Seçkin Yayınevi, 2000, s. 195-196.

¹⁷⁸ Gençcan, **Boşanma**, s. 725; Y. 2. HD., 26.02.2003 T., 2003/1134 E., 2003/2474 K. sayılı ilâma göre; “Tedbir nafakaları hükmün kesinleşmesine kadar devam eder. Dava reddolunduğunda vekâlet ücretine hükmolunmak gerekir” (Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası).

Y. 2. HD., 30.06.2005 T., 2005/10345 E., 2005/10378 K. sayılı ilâma göre; “Kocanın boşanma davası reddedildiği halde kadın yararına bu dava için vekalet ücreti verilmemesi doğru görülmemiştir” (Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası).

Y. 2. HD., 20.05.2002 T., 2002/6037 E., 2002/6762 K. sayılı ilâma göre; “Yargılama giderleri isteğe bağlı olmayıp dava kabul edildiğine göre davacı taraf lehine yargılama giderlerine ve bu kapsamda kendini vekille temsil ettirdiğinden vekâlet ücretine hükmolunmaması doğru değildir” (Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası).

Boşanma davasından bağımsız olarak istenebilen tedbir nafakasının miktarının artırılmasına ilişkin davalarda ise, artırım farkının bir yıllık tutarı üzerinden Avukatlık Asgari Ücret Tarifesine göre tespit edilecek miktarın yarısı kadar avukatlık ücretine hükmedilir. Ancak bu miktar da maktu vekâlet ücretinden az olamaz¹⁷⁹.

Boşanma davası açılırken veya dava devam ederken istenilen tedbir nafakası, boşanma davasının fer'i niteliğinde olduğu için ayrıca vekâlet ücretine tabi değildir¹⁸⁰.

Davanın kısmen kabulü veya kısmen reddine karar verilecek olursa, sadece kabul edilen kısmın bir yıllık tutarı üzerinden davacı lehine vekâlet ücretine hükmedilir¹⁸¹. Bağımsız olarak açılan nafaka davalarında istenilen nafakanın kısmen ret edilmesi durumunda reddedilen miktar için davalı lehine vekâlet ücreti verilmez¹⁸².

3. Kararların Temyizi

6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununun geçici 3. maddesine göre, bölge adliye mahkemelerinin, 26.9.2004 tarihli ve 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanunun geçici 2. maddesi uyarınca Resmî Gazete'de ilan

¹⁷⁹ A.A.Ü.T.'nin 9. maddesine göre; “Tahliye davalarında bir yıllık kira bedeli tutarı, kira tespiti ve nafaka davalarında tespit olunan kira bedeli farkının veya hükmolunan nafakanın bir yıllık tutarı üzerinden Tarifenin üçüncü kısmı gereğince hesaplanacak miktarın tamamı, vekâlet ücreti olarak hükmolunur. Bu miktarlar, davanın görüldüğü mahkemeye göre belirlenmiş bulunan ücretten az olamaz. Nafaka davalarında reddedilen kısım için avukatlık ücretine hükmedilemez”.

¹⁸⁰ Y. 2. HD., 02.12.1999 T., 1999/11168 E., 1999/13228 K. sayılı ilâmına göre; “Boşanmaya neden olan olaylarda kocasına kavat diye hakaret eden davacı da kusurlu olup, Medeni Yasanın 143/2. maddesi koşulları olduğundan manevi tazminat talebinin reddi gerekir. Diğer taraftan boşanma davası incelenirken Medeni Kanunun 137, 143 ve 144. maddelerine dayanılarak hükmolunan tazminat ve nafaka istemleri boşanmanın fer'i niteliğinde olup ayrıca harç ve vekâlet ücretine tabi değildir” (Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası).

¹⁸¹ Şimşek, a.g.e., s. 39.

¹⁸² A.A.Ü.T. 'nin 10/2. maddesine göre; “Davanın kısmen reddi durumunda, karşı taraf vekili yararına Tarifenin üçüncü kısmına göre hükmedilecek ücret, davacı vekili lehine belirlenen ücreti geçemez”.

edilecek göreve başlama tarihine kadar, 1086 sayılı Kanunun temyize ilişkin yürürlükteki hükümlerinin uygulanmasına devam olunur.

Boşanma veya ayrılık davası devam ederken hükmedilen tedbir nafakası ihtiyati tedbir niteliğinde olduğu ve nihai karar niteliğinde olmadığı için tek başına temyiz edilmeyip, asıl karar ile birlikte temyiz edilebilir¹⁸³.

Nafaka davaları aile mahkemesinde görüldüğü için, aile mahkemelerinin kararlarına karşı onbeş gün içinde temyiz yoluna başvurulabilir.

Yargıtay Büyük Genel Kurulunun Yargıtay Dairelerinin işbölümüne ilişkin 21.01.2013 tarihli ve 2013/1 sayılı kararına göre, hâlihazırda boşanma davası ile birlikte görülen tedbir nafakasının temyiz mercii Yargıtay 2. Hukuk Dairesidir. Bağımsız olarak açılan tedbir nafakasının temyiz mercii ise Yargıtay 3. Hukuk Dairesidir¹⁸⁴.

III. MİLLETLERARASI ÖZEL HUKUK ALANINDA NAFKA

A. Genel Olarak

Dünyada çok çeşitli hukuk sistemleri vardır ve bu hukuk sistemlerinin hepsinin farklı yapıları vardır. Milletlerarası Özel Hukuk ise bu farklılıklardan doğmuştur. Yabancı unsurlu bir hukukî ilişkiye hangi hukuk sisteminin uygulanacağı sorunu Milletlerarası Özel Hukukun esas konusunu teşkil eder¹⁸⁵.

Türk Milletlerarası Özel Hukukunun ana kaynağını 22.11.1982 tarihine kadar 1915 tarihli *“Türkiye’de Bulunan Yabancıların Hukuk ve Vazifeleri Hakkında Muvakkat Kanun”* oluşturmaktaydı.

¹⁸³ Ruhi, **a.g.e.**, s. 208.

¹⁸⁴ www.yargitay.gov.tr (erişim tarihi: 24.04.2013).

¹⁸⁵ Vahit Doğan, **Milletlerarası Özel Hukuk**, Ankara, Sözkese Matbaacılık, 2010, s. 261; Özügür, **Nafaka Hukuku**, s. 735.

Muvakkat Kanun 22.11.1982 tarihinde 2675 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usûl Hukuku Hakkında Kanun ile değiştirilmiş ve bu Kanun 12.12.2007 tarihine kadar yürürlükte kalmıştır.

Bugün ise 12.12.2007 tarihinde 26728 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usûl Hukuku Hakkında Kanun yürürlükte dir. Dolayısıyla yabancı unsurlu nafakalarda 5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usûl Hukuku Hakkında Kanun hükümleri uygulanacaktır.

B. Milletlerarası Özel Hukuk ve Usûl Hukuku Hakkındaki Kanunda Tedbir Nafakasına Uygulanacak Hukuk

Evlilik birliğinden doğan yükümlülüklerin taraflarca yerine getirilmemesi, haklı bir sebebe istinaden birlikte yaşamaya ara verilmesi ve boşanma veya ayrılık davasında hükmedilen yabancı unsurlu tedbir nafakasına hangi hukukun uygulanacağı hususu ile ilgili 5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usûl Hukuku Hakkında Kanun ile açık bir hüküm getirilmesinden önce, yabancı unsurlu tedbir nafakasına uygulanacak hukuk konusunda doktrinde farklı görüşler bulunmaktaydı.

Bu görüşleri kabaca iki grupta toplamak mümkündür. Buna göre yabancı unsurlu tedbir nafakalarına “*evlenmenin genel hükümlerine uygulanacak hukuk uygulanmalıdır*” görüşünü savunanlar, tedbir nafakasına ilişkin talebin tedbir niteliğinde oluşu, bunun da talebin maddi hukuk niteliğini ortadan kaldırmaması gerekçesine dayanmaktaydılar¹⁸⁶.

Diğer grup ise, yabancı unsurlu tedbir nafakalarında, hâkimin hukuku hükümleri yani “*lex fori*” uygulanmalıdır düşüncesini savunanlardan oluşmaktaydı. Bu görüşü savunanların farklı gerekçelere dayandıkları

görülmektedir. Bu görüşü savunanlardan bazıları; her hukuk sisteminde iç hukuk kurallarının taşıdığı özellikler sebebiyle doğrudan doğruya uygulanma fonksiyonunun oluşuna ve tedbir nafakası talebinin kamu düzenini ilgilendirmesi gerekçesine dayanmaktaydı¹⁸⁷.

Bazıları, tedbir nafakası talebinin zaruri bir ihtiyaç karşılığı olduğu için acele işlerden sayılması nedeniyle tedbir nafakasında hâkimin hukuku hükümleri uygulanmalıdır gerekçesine dayanmaktaydı¹⁸⁸.

Bazıları ise, tedbir nafakası talebinin özel hukuk ilişkilerine müdahale taşıyan niteliği dolayısıyla yabancı bir hukuka göre karar verilmesinin söz konusu olmaması gerekçesine dayanmaktaydı¹⁸⁹.

Yargıtay ise, geçici nitelikte olan tedbir nafakasının kamu düzenini ilgilendirmesi dolayısıyla tedbir nafakasında hâkimin hukuku hükümleri yani “*lex fori*” uygulanmalıdır görüşünü savunmaktaydı¹⁹⁰.

5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usûl Hukuku Hakkında Kanunun yürürlüğe girmesinden önce nafakaya uygulanacak hukuk konusunda ülkemizin taraf olduğu her türlü nafaka taleplerini kapsayan 1973 tarihli Nafaka Yükümlülüğüne Uygulanacak Hukuka Dair La Haye Sözleşmesi uygulanmaktaydı. Bu sözleşme kabul edildiği tarihten itibaren adeta MÖHUK.’un nafaka sisteminin yerine geçmişti¹⁹¹.

Kanunkoyucu bu konuda var olan kanun boşluğunu 5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usûl Hukuku Hakkındaki Kanun ile doldurmuştur.

¹⁸⁶ Gülören Tekinalp, “Nafakaya Uygulanacak Hukuka İlişkin Sorunlar”, Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni, 1. sayı, İstanbul, 1985, s. 56.

¹⁸⁷ Aysel Çelikel, “Nafakaya Uygulanacak Hukuka İlişkin Sorunlar”, Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni, 1. sayı, İstanbul, 1985, s. 36.

¹⁸⁸ Nihal Uluocak, “Nafakaya Uygulanacak Hukuka İlişkin Sorunlar”, Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni, 1. sayı, İstanbul, 1985, s. 36.

¹⁸⁹ Ergin Nomer, “Nafakaya Uygulanacak Hukuka İlişkin Sorunlar”, Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni, 1. sayı, İstanbul, 1985, s. 37-38.

¹⁹⁰ Y. 2. HD., 02.03.1961 T., 1961/843 E., 1961/1140 K. sayılı ilâm (Kazancı Bilişim- İçtihat Bilgi Bankası).

¹⁹¹ Aysel Çelikel, Milletlerarası Özel Hukuk, 9. baskı, İstanbul, Beta Yayınevi, 2009, s. 275.

5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usûl Hukuku Hakkında Kanunun 14. maddesinin son fıkrası ile “geçici tedbir taleplerine Türk hukuku uygulanır” hükmü getirilmiştir.

Böylece milletlerarası iki veya çok taraflı sözleşmelerde aksine bir hüküm bulunmadığı takdirde, tedbir nafakasına Türk Hukukunun uygulanması gereği yapılan kanunî düzenleme ile açık olarak belirlenmiştir. Yapılan bu düzenleme ile yabancı unsurlu tedbir nafakalarına uygulanacak hukuk konusunda var olan kanunî boşluk giderilmiştir.

C. Nafaka ile İlgili Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizi

Yabancı ülkelerde bulunan kişilerin açmış oldukları davaların kural olarak sadece verildikleri ülkelerde hüküm ifade edeceğine ilişkin devlet politikaları, milletlerarası hukukun gelişmesine paralel olarak eskimiş, önceden belirlenmiş koşullara bağlanmak şartıyla, başka ülkeler tarafından verilen mahkeme kararlarına da hukuksal etki ve sonuç bağlama gereği ortaya çıkmıştır¹⁹².

Bir devletin mahkemelerinin başka bir devletin mahkemelerine emir ve talimat vermesi hukuken mümkün değildir. Dolayısıyla bir ülkede nafakaya ilişkin verilen hükmün hiçbir koşula bağlanmaksızın diğer ülkede yerine getirilmesi söz konusu olmamaktadır¹⁹³. İşte bir ülkede nafakaya ilişkin verilen hükmün diğer ülkede yerine getirilmesi o hükmün tanınması veya tenfizine bağlıdır.

Nafakaya ilişkin yabancı mahkeme ilâmlarının, Türk Mahkemeleri tarafından tanınmasına veya tenfizine karar verilmedikçe, Türk Hukuku bakımından bir sonuç doğurmayacağı açıktır. Ancak tanınmasına ve tenfizine

¹⁹² Şeref Ertaş, “Yabancı İlâmların Tanınması ve Tenfizi” Prof. Dr. Kudret Ayiter’e Armağan, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Ankara, 1988, s. 365-367.

karar verilmeyen bir ilâmın hukuken hiç bir anlam ifade etmeyeceği de söylenemez. Bu ilâmların da görülmekte olan davada takdiri delil olarak mahkemeye sunulması mümkündür.

Tanıma, yabancı mahkeme ilâmlarının kesin hüküm kuvvetinin diğer ülkelerde kabul edilmesidir. Tanıma ile birlikte yabancı mahkeme kararı, tanıyan ülkede de hukukî sonuç doğurur¹⁹⁴. Ancak yabancı bir hükmün tanınması, ona tanındığı ülkede icra edilebilirlik niteliği kazandırmayacağı için bu hükmün tenfizine de gerek duyulmaktadır.

Tenfiz, bir mahkeme ilâmının kesin hüküm kuvvetinin icrasını sağlayan hukukî işlemdir. Yani yabancı mahkeme ilâmının tanınması, onu kendiliğinden icra edilir hale getirmez. Dolayısıyla bir mahkeme ilâmının icra muamelelerini gerektiren kamu gücünü harekete geçirmesi için o hükmün tenfizi de gerekir¹⁹⁵. Tenfiz kararı sayesinde, ilâm lehine olan kişi icra yollarından yararlanır.

Yabancı mahkeme ilâmlarının Türkiye'de tanınması 5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usûl Hukuku Hakkında Kanunun 58. maddesinin atfı ile aynı Kanunun 50 ve 54. maddelerindeki (a bendi hariç) koşulların gerçekleşmesine bağlıdır. Yabancı mahkeme ilâmlarının Türkiye'de tenfizi için ise, 5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usûl Hukuku Hakkında Kanunun 58. maddesinin atfı ile aynı Kanunun 50 ve 54. maddelerindeki koşulların gerçekleşmesi aranır¹⁹⁶.

¹⁹³ İhsan Saraçoğlu, “Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizi”, İstanbul Barosu Dergisi, 49. cilt, 7. sayı, İstanbul, 1975, s. 811-830.

¹⁹⁴ Aysel Çelikel, “Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Müktesep Haklar Nazariyesi”, İstanbul Hukuk Fakültesi Dergisi, 29. cilt, 1. sayı, İstanbul, 1963, s. 244.

¹⁹⁵ Ayfer Uyanık Çavuşoğlu, *Türk Milletlerarası Özel Hukukunda Nafaka*, İstanbul, Beta Yayınevi, 2006, s. 125.

¹⁹⁶ **5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usûl Hukuku Hakkında Kanunun 58. maddesine göre;** “Yabancı mahkeme ilâmının kesin delil veya kesin hüküm olarak kabul edilebilmesi yabancı ilâmın tenfiz şartlarını taşıdığına mahkemece tespitine bağlıdır. Tanımda 54 üncü maddenin birinci fıkrasının (a) bendi uygulanmaz”.

5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usûl Hukuku Hakkında Kanunun 50. maddesine göre; “(1) Yabancı mahkemelerden hukuk davalarına ilişkin olarak verilmiş ve o devlet kanunlarına göre kesinleşmiş bulunan ilâmların Türkiye'de icra olunabilmesi yetkili Türk mahkemesi tarafından tenfiz kararı verilmesine bağlıdır.

(2) Yabancı mahkemelerin ceza ilâmlarında yer alan kişisel haklarla ilgili hükümler hakkında da tenfiz kararı istenebilir”.

Yabancı mahkeme ilâmlarının Türkiye'de tanınması ve tenfizi için, ön koşul olarak, söz konusu yabancı mahkeme kararının hukuk davalarına ilişkin olması ve kesinleşmiş bulunması gerekir¹⁹⁷.

Tanınması talep edilen kararın Türk mahkemelerinin münhasır yetkisine girmeyen bir konuda verilmiş olması veya davalının itiraz etmesi şartıyla ilâmın, dava konusu veya taraflarla gerçek bir ilişkisi bulunmadığı hâlde kendisine yetki tanıyan bir devlet mahkemesince verilmiş olmaması gerekir¹⁹⁸. Ayrıca verilen hükmün kamu düzenine açıkça aykırı bulunmaması¹⁹⁹ ve o yer kanunları uyarınca, kendisine karşı tenfiz istenen kişinin hükmü veren mahkemeye usûlüne uygun bir şekilde çağrılmamış veya o mahkemede temsil edilmemiş yahut bu kanunlara aykırı bir şekilde giyabında veya yokluğunda hüküm verilmiş

5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usûl Hukuku Hakkında Kanunun 54. maddesine göre;

“(1) Yetkili mahkeme tenfiz kararını aşağıdaki şartlar dâhilinde verir:

a) Türkiye Cumhuriyeti ile ilâmın verildiği devlet arasında karşılıklılık esasına dayanan bir anlaşma yahut o devlette Türk mahkemelerinden verilmiş ilâmların tenfizini mümkün kılan bir kanun hükmünün veya fiili uygulamanın bulunması.

b) İlâmın, Türk mahkemelerinin münhasır yetkisine girmeyen bir konuda verilmiş olması veya davalının itiraz etmesi şartıyla ilâmın, dava konusu veya taraflarla gerçek bir ilişkisi bulunmadığı hâlde kendisine yetki tanıyan bir devlet mahkemesince verilmiş olmaması.

c) Hükmün kamu düzenine açıkça aykırı bulunmaması.

ç) O yer kanunları uyarınca, kendisine karşı tenfiz istenen kişinin hükmü veren mahkemeye usulüne uygun bir şekilde çağrılmamış veya o mahkemede temsil edilmemiş yahut bu kanunlara aykırı bir şekilde giyabında veya yokluğunda hüküm verilmiş ve bu kişinin yukarıdaki hususlardan birine dayanarak tenfiz istemine karşı Türk mahkemesine itiraz etmemiş olması”.

¹⁹⁷ **Y. 19. HD., 03.07.1995 T., 1995/10143 E., 1995/6069 K. sayılı ilâma göre;** “Davacının tenfizini istediği ve yabancı mahkeme kararı olarak nitelendirdiği kararların icra dilekçesi başlığı altında düzenlenen başvurular üzerine Wedding Sulh Hukuk Mahkemesi Merkezi İcra Mahkemesi tarafından düzenlenen icra kararları olduğu anlaşılmaktadır. Söz konusu kararların yabancı mahkemelerden hukuk davalarına ilişkin olarak verilmiş bir karar olup olmadığının öncelikle belirlenmesi gerekir. Mahkemece bu yön üzerinde durularak gerektiğinde tenfizi istenen kararın niteliği yönünden uzman bilirkişi incelemesi yaptırılarak uygun sonuç dairesinde bir karar verilmesi gerekirken bu yön düşünülmeden yazılı şekilde karar verilmesinde isabet görülmemiştir” (**Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası**).

¹⁹⁸ **Y. 2. HD., 10.02.1986 T., 1986/808 E., 1986/1284 K. sayılı ilâma göre;** “Rodos mahkemesi tarafından verilen mirasçılık belgesinin tanınmasına ilişkin davada, Türkiye’de bulunan taşınmaz mallar hakkında Türk hukuku uygulanır. Türkiye’de bulunan taşınmaz mallar hakkında hüküm verme Türk mahkemelerinin münhasır yetkisine girer. Bu itibarla Türkiye’deki taşınmaz mallar hakkında yabancı mahkemeden verilen ilâmın tanınması isteğinin reddine ilişkin olarak verilen kararda bir yanlışlık yoksa da, taşınır mallar açısından isteğin reddi yukarıda gösterilen sebeplerle usul ve kanuna aykırı bulunduğundan kararın bu açıdan bozulması gerekir” (**Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası**).

¹⁹⁹ **Y. 2. HD., 07.02.2000 T., 1999/14491 E., 2000/1324 K. sayılı ilâma göre;** “Tarafları Türk olan bir davada, yabancı mahkemenin Türk hukukunu uyguladığı ve davalının da tenfize bu yönde karşı çıkmadığı hallerde, kamu düzenine de açık aykırılık yoksa mahkemece tenfize karar verilmesi gerekir” (**Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası**).

ve bu kişinin yukarıdaki hususlardan birine dayanarak tenfiz istemine karşı Türk mahkemesine itiraz etmemiş olması²⁰⁰ gerekir.

Yabancı mahkeme ilâmlarının Türkiye'de tenfizi için ise yukarıda aranan koşullara ek olarak Türkiye Cumhuriyeti ile ilâmın verildiği devlet arasında karşılıklılık esasına dayanan bir anlaşma yahut o devlette Türk mahkemelerinden verilmiş ilâmların tenfizini mümkün kılan bir kanun hükmünün veya fiilî uygulamanın bulunması gerekir²⁰¹.

Tenfiz söz konusu olduğunda karşılıklılık koşulunun gerçekleşip gerçekleşmediği de diğer koşullara ek olarak hâkim tarafından re'sen nazara alınmalıdır. Tanıma davasında ise karşılıklılık koşulu dikkate alınmaz.

Tanıma ve tenfiz konusunda Türk usûl hukuku hükümleri uygulanmaktadır. Bunun yanında tanıma ve tenfiz davalarında yabancı ilâmı veren mahkemenin hangi mahkeme olduğuna bakılmaksızın asliye hukuk mahkemelerinin görevli olduğu 5718 sayılı Kanunun 51. maddesinin 1. fıkrasında belirtilmiştir²⁰². Ancak 09.01.2003 tarih ve 4787 sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usûllerine Dair Kanunun 4. maddesinin 2. fıkrasına göre, görevli mahkemenin aile mahkemesi olduğu

²⁰⁰ **Anayasa Mahkemesinin 28.09.1995 T., 1995/42 E., 1995/53 K. sayılı ilâma göre;** “Davalının da, dava dilekçesinin kendisine tebliği ile açılan davadan haberdar olması, ileri sürülen iddialara karşı belirli süre içerisinde cevap hakkını kullanması, savunmasını yapması, karşı delillerini ileri sürmesi, duruşmada hazır bulunması doğal haklarından olduğu gibi, davalının bu haklarına saygı gösterilmesi de hukuk devleti olmanın bir gereğidir. Bu kurallara uyulması bakımından, davalının Türkiye’de veya yabancı ülkede oturmasının hiçbir farkı olamaz” (Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası).

²⁰¹ **Y. 13. HD., 30.04.1987 T., 1987/2373 E., 1987/2647 K. sayılı ilâma göre;** “Yetkili mahkemenin tenfiz kararı verebilmesi için Türkiye Cumhuriyeti ile ilâmın verildiği Devlet arasında karşılıklılık esasına dayanan bir anlaşma yahut o devlette Türk mahkemesinden verilen ilâmların tenfizini mümkün kılan bir kanun veya fiili uygulamanın bulunması gerekir. Mahkemece tenfizi istenen ilâmın verildiği Federal Almanya Cumhuriyeti ile Devletimiz arasında karşılıklılık esasına dayanan bir anlaşmanın yahut orada Türk Mahkemesinden verilen ilâmların tenfizi mümkün kılan kanun hükmünün veya fiili uygulamanın mevcut olup olmadığı araştırılmadan davanın kabulüne karar verilmesi kanuna aykırıdır ve bozmayı gerektirir” (Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası).

²⁰² **5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usûl Hukuku Hakkında Kanunun 58. maddesine göre;** “(1) Tenfiz kararları hakkında görevli mahkeme asliye mahkemesidir.
(2) Bu kararlar kendisine karşı tenfiz istenen kişinin Türkiye'deki yerleşim yeri, yoksa sakın olduğu yer mahkemesinden, Türkiye'de yerleşim yeri veya sakın olduğu bir yer mevcut değilse Ankara, İstanbul veya İzmir mahkemelerinden birinden istenebilir”.

belirtildiği için tanıma ve tenfiz davalarında aile mahkemelerinin görevli olduğu söylenebilir.

5718 sayılı Kanunun 51. maddesinin 2. fıkrasında ise yetkili mahkeme düzenlenmiştir. Buna göre tanıma ve tenfiz, kendisine karşı tenfiz istenen kişinin Türkiye'deki yerleşim yeri, yoksa sakin olduğu yer mahkemesinden; Türkiye'de yerleşim yeri veya sakin olduğu bir yer mevcut değilse Ankara, İstanbul veya İzmir mahkemelerinden birinden talep edilebilir.

SONUÇ

Medenî hukuk sistemimizde, aile bireylerinin maddi ve manevi açıdan zor duruma düşmelerini önlemek amacıyla, zaruret halinde bulunan kimselere yardımda bulunmaya zorlayan kurumlara yer verilmiştir. Bu kurumların başında ekonomik niteliği olan nafaka gelmektedir.

Nafaka, Medenî hukukumuzda bazı kimselerin iâşe ve bakımını sağlama borcunu yükleyen ve zaruret içinde bulunan kimselere yardım zorunluluğunu ifade eden kurumdur.

Nafaka kavramı, tarihsel süreç içerisinde toplumdan topluma dini, ahlâki ve sosyal değişimlere bağlı olarak farklılıklar göstermiştir. Buna göre muhtaç olan kişilere yardım etme fikri sosyal devlet anlayışının bir gereği olarak düşünülmüş ve bunun sonucu olan nafaka yükümlülüğü de yasal düzenlemelere konu edilmiştir.

Bugün hukuk sistemimizde nafakaya ilişkin temel hükümler 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu ile belirlenmiştir.

Türk Medenî Kanununun çeşitli maddelerinde, gerek evlilik birliği içinde gerek evlilik birliği son bulduktan sonra istenebilen nafaka türleri düzenlenmiştir. Buna göre, nafaka genel olarak, bakım nafakası ve yardım nafakası olmak üzere iki grupta incelenebilir.

Bakım nafakası, eşlerin birbirlerine veya anne babanın çocuğuna karşı olan yükümlülüklerinden doğan tek taraflı nafaka türüdür. Bakım nafakası; tedbir nafakası, iştirak nafakası ve yoksulluk nafakası olmak üzere üç alt grupta incelenebilir. Buna göre, çalışmamızın konusu olan tedbir nafakası, bakım nafakasının bir türüdür. Tedbir nafakası, kanundan doğan yani taraf iradesinden tamamen bağımsız olarak kanunda aranan şartların gerçekleşmesi ile doğan bir alacaktır.

Eşler arasında tedbir nafakası, evlilik birliği devam ederken veya evlilik birliğinin boşanma veya ayrılık davası ile sona ermesi halinde; ayrıca evliliğin

mutlak veya nisbi butlan ile geçersiz olması durumunda istenebilen geçici bir tedbir niteliğinde olan bir nafaka türüdür.

Evlilik birliği devam ederken eşlerden biri evlilik birliğinden doğan yükümlülüklerini yerine getirmeyip ailenin geçimi için parasal katkıda bulunmazsa veya ortak hayat sebebiyle, eşlerden birinin kişiliği veya ekonomik güvenliği yahut ailenin huzuru ciddi biçimde tehlikeye düşerse, diğer eşin hâkimin müdahalesi için dava açması ve bu dava esnasında da tedbir nafakası isteme hakkı doğar.

Evlilik birliğinin boşanma veya ayrılık davası ile sona ermesi halinde, eşler arasında boşanma veya ayrılık davası devam ederken eşler arasında yaşanan sorunlar en yüksek hadde çıkabilir. Bu durumda eşlerin ve özellikle çocukların zarar görmesi muhtemeldir. Eşlerin ve çocukların daha da zarar görmemeleri için boşanma veya ayrılık davası açılmasından kararın kesinleşmesine kadar geçen süre için eşlerden ödeme gücü olan, ihtiyacı olan diğer eşe bakım ve geçimi için tedbir nafakası ödeme yükümlülüğü altına girer.

Evlenmenin mutlak veya nisbi butlan ile geçersiz olması halinde açılan davalar süresince de gerekli geçici tedbirlerden biri olan tedbir nafakası istenilmesi mümkündür.

Türk Medenî Kanununun 327/1. maddesine göre çocuğun bakımı, eğitimi ve korunması için gerekli giderler anne ve baba tarafından karşılanır. Anne ve babaya yüklenmiş olan bakım yükümlülüğü, çocuk lehine nafaka talep edilmesi hakkını da beraberinde getirir. Eşler arasında boşanma ve ayrılık davası açılmışsa, çocuk kendisine bırakılan eşin diğer eşten, çocuk lehine nafaka talep etmesi mümkündür. Bu dava süresince de talep olmasa dahi, davaya bakan hâkimin re'sen tedbir nafakasına hükmetmesi gerekir.

Eşler arasında boşanma davası açılmamış ise, bağımsız olarak da çocuk lehine nafaka isteminde bulunmak mümkündür. Bu dava süresince de çocuk lehine geçici olarak tedbir nafakasına hükmedilir. Çocuk lehine hükmedilecek nafakanın belirlenmesinde, çocuğun ihtiyaçları ile anne ve babanın yaşam koşulları ve ödeme güçleri nazara alınır.

Bu belirttiğimiz hâllere ilaveten ayrıca bakım yükümlülüğünü yerine getirmeyen evlat edinene karşı, evlatlığın da nafaka isteme hakkı doğmaktadır. Bunun yanında evlatlık, evlat edinenin acze düşmesi halinde, asıl anne ve babasından da nafaka isteyebilir. Nafaka davası süresince de gerekli geçici tedbirlerden biri olan tedbir nafakası istenebilir.

Evlilik birliğinin kurulmasından sonra evlilik birliğinin taraflara yüklediği yükümlülüklerle aykırı hareket eden eş aleyhine her zaman hâkimin müdahalesi için dava açılması ve bu dava esnasında da tedbir nafakası talep edilmesi mümkündür. Evlilik birliği devam ederken, evlilik birliğinden kaynaklanan yükümlülükleri yerine getirmeyen, yani ailenin geçimi için katkıda bulunmayan eşin diğer eşe tedbir nafakası ödemesine karar verildiği durumlarda, bu nafaka evlilik birliğinden kaynaklanan yükümlülüğün yerine getirilmesine kadar devam eder. Bunun sonucu olarak evlilik birliğinden kaynaklanan yükümlülüğünü yerine getiren eş, mahkemeye müracaat ederek tedbir nafakasının kaldırılmasını isteyebilir.

Boşanma davası süresince istenebilen tedbir nafakası, boşanma davasının açıldığı tarihten itibaren işlemeye başlar ve boşanma kararının kesinleşmesine kadar sürer. Dolayısıyla da tedbir nafakası ödeme borcu boşanma kararının kesinleşmesi ile sona erer.

Tedbir nafakasının miktarının belirlenmesinde davayı gören hâkime belli yükümlülükler yüklenmiştir. Buna göre hâkim, tedbir nafakasını belirlemek için eşlerin sosyal ve ekonomik durumları hususunda araştırma yapmalıdır.

Nafaka miktarının belirlenmesinde hâkime geniş takdir yetkisinin tanınarak belli kıstasların olmaması mahkemelerin birbirlerinden farklı karar vermelerine sebebiyet vermektedir. Bu nedenle nafaka miktarını belirleyen bir kıstas oluşturulması için yasal bir düzenleme yapılması gereği doktrinde savunulmuştur.

Kanaatimizce de tedbir nafakasının miktarının belirlenmesinde objektif kıstasların yasal olarak açıkça belirlenmesi ile uygulamada birlik sağlanarak daha adil bir hukuk düzenine kavuşulacaktır.

Nafakaya hükmedildikten sonra, nafakaya ilişkin ilâmlar kesin hüküm teşkil etmediğinden, nafaka miktarının sonradan değişen hal ve koşullara göre arttırılması veya azaltılması mümkündür.

Türk Medenî Kanununda tedbir nafakasının eda biçimiyle ilgili bir düzenleme yer almamaktadır. Hâkim, hükmedilen tedbir nafakasının eda biçimine ilişkin olarak, nafakanın toptan veya aylık peşin olarak Türk Lirası üzerinden ödenmesine karar verebilir.

Tedbir nafakası davası aile mahkemesinde görülür. Davanın görüleceği yerde aile mahkemesi kurulmamış ise Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca belirlenen asliye hukuk mahkemesi aile mahkemesi sıfatıyla tedbir nafakası davasına bakar.

4721 sayılı Türk Medenî Kanununun 201. maddesine göre evlilik birliğinin korunmasına yönelik tedbirler konusunda yetkili mahkeme eşlerden birinin yerleşim yeri mahkemesidir. Eşlerin yerleşim yeri farklı ve her ikisi de tedbir alınması talebinde bulunmuş ise, yetkili mahkeme ilk tedbir talebinde bulunanın yerleşim yeri mahkemesidir.

Yabancı unsurlu bir hukukî ilişkiye hangi hukuk sisteminin uygulanacağı sorunu milletlerarası özel hukukun konusunu teşkil eder. 5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usûl Hukuku Hakkında Kanunun 14. maddesinin son fıkrası ile *“geçici tedbir taleplerine Türk hukuku uygulanır”* hükmü getirilmiştir. Böylece milletlerarası iki veya çok taraflı sözleşmelerde aksine bir hüküm bulunmadığı takdirde, tedbir nafakasına Türk Hukukunun uygulanmasının gerektiği hususu, yapılan yasal düzenleme ile açık olarak belirlenmiştir. Bu düzenleme ile yabancı unsurlu tedbir nafakalarına uygulanacak hukuk konusunda var olan yasal boşluk giderilmiştir.

KAYNAKÇA

- Akıntürk, Turgut-
Ateş Karaman, Derya :**Türk Medenî Hukuku: Aile Hukuku**, 2. cilt, 15. baskı, İstanbul, Beta Yayınevi, 2013.
- Arbek, Ömer :**“Boşanmanın Mali Sonuçları”**, A.Ü.H.F. Dergisi, 54. cilt, 1. sayı, Ankara, A.Ü.H.F. Yayınları, 2005.
- Birsan, Kemaleddin :**Medenî Hukuk Dersleri**, İstanbul, Tahsin Onuk Matbaası, 1954.
- Bozovalı, Haluk :**Mevzuattaki Son Değişikliklerle Öğretide ve Uygulamada Türk Medenî Hukukunda Bakım Nafakaları**, İstanbul, Kazancı Matbaacılık, 1990.
- Ceylan, Ebru :**Türk ve İsviçre Hukukunda Boşanmanın Hukukî Sonuçları**, İstanbul, Beta Yayınevi, 2006.
- Cin, Halil :**İslam ve Osmanlı Hukukunda Evlenme**, Ankara, 1974 (**Evlenme**).

- Cin, Halil :**“Tarih Boyunca Kadının Hukukî Statüsü Açısından Türk Kadınının Durumuna Kısa Bir Bakış”**, Prof. Dr. Jale G. Akipek'e Armağan, Konya, 1991 (Tarih Boyunca Kadın).
- Çelikel, Aysel :**“Nafakaya Uygulanacak Hukuka İlişkin Sorunlar”**, Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni, 1. sayı, İstanbul, 1985.
- Çelikel, Aysel :**Milletlerarası Özel Hukuk**, 9. bası, İstanbul, Beta Yayınevi, 2009.
- Çelikel, Aysel :**“Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Müktesep Haklar Nazariyesi”**, İstanbul Hukuk Fakültesi Dergisi, 29. cilt, 1. sayı, İstanbul, 1963.
- Doğan, Vahit :**Milletlerarası Özel Hukuk**, Ankara, Sözkese Matbaacılık, 2010.
- Doğanay, İsmail :**Nazari ve Tatbiki Muhtelif Nafaka Davaları**, Ankara, Ayyıldız Matbaası, 1961.

Dural, Mustafa-Öğüz, Tufan-
Gümüş, Alper

:Türk Özel Hukuku: Aile Hukuku, 3. cilt,
İstanbul, Filiz Kitabevi, 2005.

Eren, Fikret

:Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 14. baskı,
Ankara, Yetkin Yayınevi, 2012.

Ergenekon, Yılmaz

**:Türk Medenî Hukukunda Yardım
Nafakaları**, Ankara, A.Ü.H.F. Yayınları, 1996.

Ertaş, Şeref

:“Yabancı İlâmların Tanınması ve Tenfizi”
Prof. Dr. Kudret Ayiter’e Armağın, Dokuz
Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi,
Ankara, 1988.

Feyzioğlu, Feyzi Necmeddin

:Aile Hukuku, 3. baskı, İstanbul, Filiz Kitabevi,
1986.

Gençcan, Ömer Uğur

**:4721 Sayılı Türk Medenî Kanunu-Bilimsel
Açıklama, İctihatlar, İlgili Mevzuat**, 2. baskı,
Ankara, Yetkin Kitabevi, 2007 **(4721 Sayılı
Türk Medenî Kanunu)**.

- Gençcan, Ömer Uğur :**Boşanma, Tazminat ve Nafaka Hukuku**, Ankara, Yetkin Kitabevi, 2008 (**Boşanma**).
- Hatemi, Hüseyin-
Serozan, Rona :**Aile Hukuku**, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2005.
- İnal, Nihat :**Uygulamada Nafaka Davaları**, Ankara, Yetkin Yayınları, 1992.
- Kaleli, Şakir :**“Nafaka Davaları”**, Yargıtay Dergisi., 4. cilt, S. 1, Ankara, 1978.
- Kaleli, Şakir-
Yalçınkaya, Namık :**Yeni Boşanma Hukuku**, 2. cilt, 2. baskı, Ankara, Türk Hava Kurumu Basımevi, 1988.
- Kıyğı, Osman Nazım :**Hukuk ve Ekonomi Terimleri Sözlüğü; Türkçe-Almanca**, 1. cilt, 1999.
- Köprülü, Bülent-
Kaneti, Selim :**Aile Hukuku**, 2. baskı, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1989.

Kuru, Baki

:İcra ve İflas Hukuku El Kitabı, İstanbul, Türkmen Yayınevi, 2004.

Kuru, Baki-

Arslan, Ramazan-

Yılmaz, Ejder

:İcra ve İflas Hukuku Ders Kitabı, 27. baskı, Ankara, Yetkin Yayınevi, 2013 (**İcra ve İflas**).

Kuru, Baki-

Arslan, Ramazan-

Yılmaz, Ejder

:Medenî Usûl Hukuku, 22. baskı, Ankara, Yetkin Yayınevi, 2011 (**Medenî Usûl**).

Nomer, Ergin

:“Nafakaya Uygulanacak Hukuka İlişkin Sorunlar”, Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni, 1. sayı, İstanbul 1985.

Oğuzman, Kemal-

Dural, Mustafa

:Aile Hukuku, 2 baskı, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1998.

Oğuzman, Kemal-

Seliçi, Özer

:Eşya Hukuku, 11. baskı, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2006.

- Ovacık, Mustafa :**Türkçe-İngilizce Hukuk Sözlüğü**, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, 1995.
- Oy, Osman :**Boşanmanın Hukukî Neticeleri: Nafaka-Tazminat-Velâyet Mal Paylaşımı ve Aile Konutu**, İstanbul, Beta Yayınevi, 2008.
- Özkan, Hasan :**Açıklamalı-İçtihatlı Aile Hukuku Davaları ve Tatbikatı**, İstanbul, Legal Yayıncılık, 2004.
- Özta, Bilge :**Aile Hukuku**, 5. baskı, Ankara, Turhan Kitabevi, 2004 (**Aile Hukuku**).
- Özta, Bilge :**Medenî Hukukun Temel Kavramları**, 37. baskı, Ankara, Turhan Kitabevi, 2012 (**Medenî Hukuk**).
- Özüğur, Ali İhsan :**Evlilik Birliğini Sona Erdiren Nedenler: Boşanma, Ayrılık ve Evlenmenin İptali Davaları**, 3. baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, 2008 (**Boşanma**).

- Özuğur, Ali İhsan :**Türk Medenî Kanununun Yeni Düzenlemelere Göre Gerekçeli-Açıklamalı-İçtihatlı Nafaka Hukuku**, 2. baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2002 (**Nafaka Hukuku**).
- Ruhi, Ahmet Cemal :**Nafaka Hukuku**, 3. baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2010.
- Saraçoğlu, İhsan :**“Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizi”** İstanbul Barosu Dergisi, 49. cilt, 7. sayı, İstanbul, 1975.
- Şimşek, Mustafa :**Aile Mahkemelerinin Görevine Giren Davalar ve Yargılama Usûlü**, Ankara, Adalet Yayınevi, 2005.
- Tandoğan, Haluk :**Aile Hukuku Ders Notları**, Ankara, A.Ü.H.F. Yayınları, 1965.
- Tekinalp, Gülören :**“Nafakaya Uygulanacak Hukuka İlişkin Sorunlar”**, Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni, 1. sayı, İstanbul 1985.

- Tekinay, Selâhattin Sulhi :**Türk Aile Hukuku**, 7. baskı, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1990.
- Tutumlu, Mehmet Akif :**Evliliğin Butlanı Boşanma, Ayrılık Sebepleri ve Boşanmanın Hukukî Sonuçları**, Ankara, Adalet Yayınevi, 2006 (Evliliğin Butlanı).
- Tutumlu, Mehmet Akif :**Teorik ve Pratik Boşanma Yargılaması Hukuku**, 2. cilt, 2. baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2009 (Boşanma Yargılaması).
- Uluocak, Nihal :**“Nafakaya Uygulanacak Hukuka İlişkin Sorunlar”**, Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni, 1. sayı, İstanbul, 1985.
- Uyanık Çavuşoğlu, Ayfer :**Türk Milletlerarası Özel Hukukunda Nafaka**, İstanbul, Beta Yayınevi, 2006.
- Uygur, Turgut :**Açıklamalı İçtihatlı Borçlar Kanunu: Sorumluluk ve Tazminat Hukuku**, 4. cilt, 2. baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2003.

- Velidedeoğlu, Hıfzı Veldet :**Türk Medenî Hukuku: Aile Hukuku Dersleri**, 2. cilt, İstanbul, Ali Sait Matbaası, 1948 (**Türk Medenî Hukuku**).
- Velidedeoğlu, Hıfzı Veldet :**Türk Medenî Hukuku: Aile Hukuku**, 2. cilt, 4. baskı, İstanbul, Sermet Matbaası, 1960 (**Aile Hukuku**).
- Yavuz, Nihat :**Öğreti ve Uygulamada Nafaka, Nişan ve Eşlerin Katkı Payı ile İlgili Davalar**, Ankara, Turhan Kitabevi, 2008.
- Yılmaz, Zekeriya :**Hukukta Yargılama Harç ve Giderleri ile Vekâlet Ücreti**, Ankara, Seçkin Yayınevi, 2000.
- Zevkliler, Aydın-Acabey, M. Beşir-Gökyayla, K. Emre :**Medenî Hukuk: Giriş ve Başlangıç Hükümleri, Kişiler Hukuku, Aile Hukuku**, 6. baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2000.
- Zevkliler, Aydın-Havutçu, Ayşe-Gürpınar, Damla :**Medenî Hukuk: Temel Bilgiler**, 6. baskı, Ankara, Turhan Kitabevi, 2008.